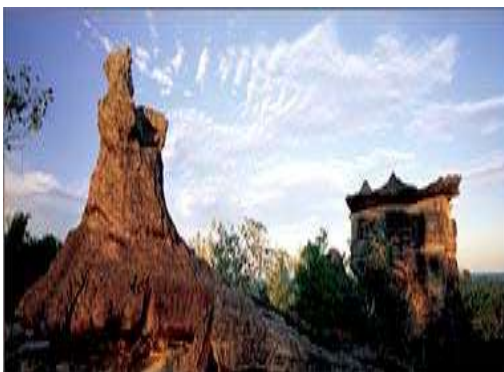


# รายงานการวิจัย

ชุดโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนในภาค  
ตะวันออกเฉียงเหนือ (ปีที่ 2 )

## Sustainable Development Ecotourism in the Northeast of Thailand (II)



ชุดโครงการนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย ประเภทอุดหนุนทั่วไป  
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 มหาวิทยาลัยขอนแก่น

## คณะผู้ดำเนินการวิจัย

ผศ.ดร.เพ็ญประภา เพ็ชรบุรณิน ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

นางสาวสุภาพร เทียมวงศ์ ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผศ.ทรงพล อุบัติกุล สาขาเวชนิทัศน์ ภาควิชากายวิภาคศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

อาจารย์พวงศิลป์ เปศรี สาขาวิชาออกแบบนิเทศศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

อาจารย์รัชชัช ช่างเกวียน สาขาวิชาประติมากรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

นายวันชัย กาญจนสูวรัตน์ หน่วยโสตทัศนศึกษา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รศ.ดร.รุ่งเรือง เลิศศิริวรกุล ภาควิชาเทคโนโลยีธรณี คณะเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผศ.สุรชัย สมผดุง ภาควิชาเทคโนโลยีธรณี คณะเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยขอนแก่น

นายวิชาญ หิรัญเกิด ภาควิชาเทคโนโลยีธรณี คณะเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รศ.ดร.เลิศชัย เจริญธัญรักษ์ สังกัดภาควิชาระบาดวิทยา คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

นางสาวพัชรินทร์ อุซุวรารักษ์ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผศ.จินตนา สมสวัสดิ์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

อาจารย์จักรพันธ์ สุขสวัสดิ์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

อาจารย์จินตนา เอี่ยมลออ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รศ.ดร.เสกสรรค์ ยงวณิชย์ สาขาวิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

นายเมธี รุ่งแสง สำนักงานบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ 9 อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น

นายถาวรศักดิ์ วงศ์ประเสริฐ สำนักงานบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ 9 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

นายศุภชาติ วรรณวงศ์ สำนักงานบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ 9 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

นายไพบุลย์ คุณพิโน สำนักงานบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ 9 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

นางสาวกัญฉิกา หงส์ลา สำนักงานบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ 9 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

นางสาวชลธิชา เจิมพันธุ์ สำนักงานบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ 9 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

## บทคัดย่อ

การศึกษารวบรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยชุดโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 4 โครงการย่อย คือ การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว การศึกษามูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ การพัฒนารูปแบบสินค้าของที่ระลึก และการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ยั่งยืน วัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อจัดทำฐานข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ผลการศึกษา ดังนี้ แหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 แหล่ง มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง คือเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของแต่ละจังหวัดที่นักท่องเที่ยวจะนึกถึงเป็นอันดับต้นๆ เมื่อมาจังหวัดนั้นๆ การประเมินมูลค่าแหล่งท่องเที่ยว พบว่า แหล่งท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้งมีมูลค่ามากที่สุดเท่ากับ 2,383,023,788.94 บาท รองมาคือพิพิธภัณฑิ์ไดโนเสาร์ภูกุ่มข้าวมีมูลค่าเท่ากับ 306,126,143.21 บาท และอุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาทมีมูลค่าเท่ากับ 121,109,764.20 บาท การพัฒนารูปแบบของที่ระลึกควรมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของท้องถิ่น และความสอดคล้องกับศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว คือ การส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง และให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ของแหล่งท่องเที่ยว

## Abstract

This survey research involved three places in the Northeast of Thailand as Tourist-Ecotourism places such as Phanomrung Historic Park in Buriram province, Phu Kum Khao Dinosaur Museum in Kalasin province and Phu Phra Bat Historical Park in Udonthani province. The factors concerned in this study were considered as following ; study of potential of tourist place, economic valuation of national park and wildlife sanctuaries, developing types of the souvenir for eco-tourism and the participation and promotion of ecotourism for national parks in the northeast of Thailand. The research aimed to study and create the database of Eco-tourist places in the Northeast of Thailand. Results showed that all of them were classified to be highly potential for the ecotourism places. Economic valuation results exhibited that Phanomrung Historic Park was the most valuable tourist place followed by Phu Kum Khao Dinosaur Museum and Phu Phra Bat Historic Park, accounting for 2,383,023,788.94 baht, 306,126,143.21 baht and 121,109,764.20 baht, respectively. For the type and material of souvenirs, most of the samples considerably agreed that the design of souvenirs needed be improved to be more distinguished with the local unique characteristics and corresponded with the local culture and tradition. Moreover, the souvenirs should be made of the local materials and conformed to the traditional wisdoms. The participation of the local population in order to develop the tourist places was to seriously help encourage the eco-tourism and also follow the policy of the tourist places.

## คำนำ

โครงการวิจัยเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ฉบับนี้ ประกอบด้วยโครงการย่อย 4 โครงการ ได้แก่ ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (เขื่อน) และอุทยานประวัติศาสตร์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, การเพิ่มศักยภาพในการพัฒนารูปแบบการผลิตสินค้าประเภทของที่ระลึกเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, การประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของพื้นที่ป่าอนุรักษ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ การมีส่วนร่วมและการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้การศึกษาครอบคลุมการท่องเที่ยวในหลายๆ ด้าน

โดยการวิจัยในครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงได้เนื่องจากได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ด้านการท่องเที่ยวในหน่วยงานของรัฐ ผู้บริหาร ผู้อำนวยการ อาจารย์หรือตัวแทนของสถานประกอบการ ธุรกิจการค้า การท่องเที่ยว ตลอดจนนักท่องเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่ได้สละเวลาให้ข้อมูล ให้สัมภาษณ์และกรอกแบบสอบถาม โดยโครงการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากทุนอุดหนุนโครงการวิจัย ประเภทอุดหนุนทั่วไป ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง หากมีสิ่งใดบกพร่องหรือผิดพลาดประการใด คณะผู้วิจัยขอใคร่ขออภัยทุกประการ

## สารบัญ

บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ค
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานในพื้นที่ศึกษา	6
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	26
บทที่ 4 สรุปและอภิปรายผลการศึกษา	49
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	74
บรรณานุกรม	79

ไฟล์นี้ download จาก drcic.nrct.go.th  
โดย ศราวุธ วรรณสิน  
เมื่อ 07/08/2557 10:03:10

## บทที่ 1

### บทนำ

#### 1.1 ที่มาและความสำคัญ

จากแนวโน้มการขยายตัวด้านการท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากสถิตินักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นทุกปี ถึงแม้ว่ารายได้จากการท่องเที่ยวจะมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประเทศไทย แต่การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกินศักยภาพอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การนำเอากลยุทธ์ทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและจัดการบริหารทรัพยากรธรรมชาติและการท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายให้สามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างคุ้มค่าและยั่งยืน รวมทั้งการพัฒนาการท่องเที่ยวให้สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรดังกล่าวอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพเพื่อให้ได้ประโยชน์มากที่สุด โดยให้มีผลกระทบต่อระบบนิเวศและสภาพแวดล้อม ทั้งทางธรรมชาติ วัฒนธรรมและสังคม น้อยที่สุดหรือไม่มีเลย

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภูมิภาคที่มีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากมาย ซึ่งนอกจากอุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแล้ว ยังมีเขื่อนต่าง ๆ ทั้งในส่วนของกรไฟฟ้าฝ่ายผลิต เช่น เขื่อนอุบลรัตน์ จ.ขอนแก่น เขื่อนสิรินธร จ.อุบลราชธานี เขื่อนจุฬาภรณ์ จ.ชัยภูมิ เป็นต้น และทั้งในส่วนของกรมชลประทาน เช่น เขื่อนลำนางรอง จ.บุรีรัมย์ เขื่อนลำปาว จ.กาฬสินธุ์ เป็นต้น

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวไปในที่ที่เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ สังคมหรือชุมชนตามธรรมชาติ เพื่อชื่นชมและเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประเทศไทยมีภูมิประเทศที่สวยงามเอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั่วทุกภาค สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากทุกมุมโลกให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวได้มาก การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นกิจกรรมเศรษฐกิจที่ต้องใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรมภูมิปัญญา ซึ่งปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศเป็นมูลค่าหลายพันล้านบาทต่อปี โดยมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้ามาใช้บริการในพื้นที่ป่าธรรมชาติเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากเมื่อเทียบกับระยะแรก เมื่อมีผู้เข้ามาใช้พื้นที่จำนวนมากย่อมเกิดปัญหาความเสื่อมโทรมจึงต้องมีการจัดการให้เกิดความสมดุลระหว่างความสามารถในการรองรับของพื้นที่ธรรมชาติกับปริมาณนักท่องเที่ยว เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอ่อนไหวอาจได้รับผลกระทบได้ง่ายหากมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเกินไป ดังนั้นการที่แหล่งทรัพยากรธรรมชาติมีประโยชน์ต่อมนุษย์ทั้งในทางเศรษฐกิจและทางด้านการรักษาสมดุลของสภาพแวดล้อม จึงต้องมีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยได้รับประโยชน์ทั้งสองประการนี้ควบคู่กันไป การประเมินคุณค่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงมีความสำคัญและจำเป็นในการตัดสินใจด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน

การวิจัยในครั้งนี้จึงเป็นการประเมินมูลค่าหรือประโยชน์ในรูปตัวเงิน ทั้งในด้านการเป็นแหล่งนันทนาการ โดยอาศัยการวัดพฤติกรรมและทัศนคติของนักท่องเที่ยวในรูปของความเต็มใจที่จะจ่ายของนักท่องเที่ยวเพื่อแลกกับการได้มาซึ่งบริการทางนันทนาการ และด้านมูลค่าหรือประโยชน์ที่ได้จากการประมาณค่าความเต็มใจที่จะจ่ายของนักท่องเที่ยวซึ่งถือเป็นประโยชน์อย่างต่ำที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มูลค่าที่ได้จะเป็นข้อมูลที่ใช้ประกอบการตัดสินใจในการใช้ประโยชน์เป็นแหล่งนันทนาการ โดยเปรียบเทียบกับประโยชน์ด้านอื่นๆ ตลอดจนเป็นข้อมูลในการวางแผนการจัดการ เช่น การจัดสรรงบประมาณในการดูแลคุ้มครองและรักษาพื้นที่ รวมถึงการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมผ่านเข้าที่เหมาะสม และในขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวจะต้องได้รับความพอใจในรูปของประโยชน์ที่คุ้มกับรายจ่ายด้วย

## 1.2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อรวบรวมฐานข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เขื่อน อุทยานประวัติศาสตร์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อใช้ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน
- 2) เพื่อประเมินศักยภาพและจัดทำแผนการปรับปรุงการดำเนินการ (หากจำเป็น) เพื่อเพิ่มศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 3) ศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเดินทางมาที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 4) ประเมินมูลค่าทางด้านนันทนาการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 5) เพื่อศึกษา ชนิด รูปแบบและวัสดุที่ใช้ในการผลิตสินค้าประเภทของที่ระลึกเชิงนิเวศฯ
- 6) เพื่อออกแบบและพัฒนาวัสดุที่มีในท้องถิ่นมาผลิตเป็นสินค้าของที่ระลึกเชิงนิเวศฯ
- 7) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและสภาพทั่วไปของพื้นที่ป่าอนุรักษ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จะส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
- 8) เพื่อศึกษาศักยภาพความเป็นไปได้และข้อจำกัดของพื้นที่ที่จะส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
- 9) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของภาครัฐและเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าอนุรักษ์
- 10) เพื่อศึกษาความคิดเห็นและรูปแบบที่ต้องพัฒนาพื้นที่ป่าอนุรักษ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว



### 1.3. ขอบเขตงานวิจัย

อุทยานประวัติศาสตร์ ในการศึกษานี้ ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์ที่ได้ประกาศแต่งตั้งแล้ว รวมทั้งแหล่งศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน วัด พิพิธภัณฑ์ ที่ดำเนินการเป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้ว และอุทยานแห่งชาติ

#### 1. พื้นที่ในการศึกษา จำนวน 6 แห่ง ได้แก่

- พิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ภูมู่ขาว จ.กาฬสินธุ์
- อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท จ.อุดรธานี
- อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง จ.บุรีรัมย์
- พิพิธภัณฑ์หอยหิน 150 ล้านปี และอุทยานแห่งชาติภูเก้าภูพานคำจ.หนองบัวลำภู
- อุทยานแห่งชาติภูพาน จ.สกลนคร
- อุทยานแห่งชาติภูผาเทิบ จ.มุกดาหาร

#### 2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

##### 2.1 ประชากรแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

- 2.1.1 เจ้าหน้าที่ที่ดูแลรับผิดชอบ
- 2.1.2 นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยว

##### 2.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ

2.2.1 เจ้าหน้าที่ที่ดูแลรับผิดชอบและทราบข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวจำนวน 2-3 คน/แห่ง

2.2.2 นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยว จำนวน โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของยามาเน่ (Yamane) กำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และความคลาดเคลื่อนอยู่ในช่วง  $\pm 5\%$  ถึง  $\pm 10\%$

#### 3. ระยะเวลาในการศึกษา เดือนตุลาคม 2549 - กันยายน 2550

4. ศึกษาศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีถ่วงน้ำหนัก

### 1.4 คำจำกัดความหรือนิยามศัพท์เฉพาะ

1.4.1 อุทยานประวัติศาสตร์ หมายถึง พื้นที่ที่กำหนดขอบเขตให้พื้นที่หนึ่งซึ่งมีเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมและวิศวกรรม ร่วมกับสภาพแวดล้อมทั้งที่มนุษย์สร้างขึ้นและโดยธรรมชาติอันมนุษย์ใช้งาน (เช่น แม่น้ำ หรือภูเขาในพื้นที่นั้น) อันจะทำให้สาระประวัติศาสตร์และการควบคุมหรือพิทักษ์รักษาพื้นที่ประวัติศาสตร์ให้ดำรงไว้ได้

1.4.2 เขื่อน หมายถึง สิ่งก่อสร้างขนาดใหญ่สำหรับกั้นทางน้ำ เพื่อใช้ในการเก็บกักน้ำและป้องกันอุทกภัยรวมถึงผลิตกระแสไฟฟ้า ส่วนบนของเขื่อนจะประกอบไปด้วยส่วนที่เรียกว่าทางน้ำล้น สำหรับให้น้ำที่สูงกว่าระดับที่ต้องการไหลผ่านมาที่ฝั่งปลายน้ำ มากกว่าครึ่งหนึ่งของแม่น้ำสายหลักทั่วโลกจะมีเขื่อนกั้นไว้เพื่อใช้ประโยชน์ในทางใดทางหนึ่ง

1.4.3 ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง ความดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยวอันนั้นมีมากน้อยเพียงใด เพียงพอที่จะดึงดูดใจให้มีผู้มาท่องเที่ยวหรือไม่ และถ้าจะดำเนินการพัฒนาในเชิงธุรกิจจะต้องพิจารณาว่าผลตอบแทนคุ้มค่าที่จะลงทุนหรือไม่

1.4.4 การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

1.4.5 นักท่องเที่ยว หมายถึง นักท่องเที่ยวที่เดินทางจากที่อยู่อาศัยตามปกติมายังแหล่งท่องเที่ยวเพื่อทำการศึกษาหรือพักผ่อนหย่อนใจ เป็นผู้มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวมากที่สุด เพราะเป็นตัวแปรที่สามารถส่งเสริมและทำลายการท่องเที่ยวได้ในขณะเดียวกัน

## 1.5 ผลที่จะได้รับและผู้รับประโยชน์จากโครงการวิจัย

1) ทราบถึงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (เขื่อน) และอุทยานประวัติศาสตร์ในขอบเขตของโครงการในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2) ทราบถึงแนวทางการพัฒนาคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (เขื่อน) และอุทยานประวัติศาสตร์อันเป็นการนำไปสู่ความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งนำมาซึ่งรายได้ต่อประเทศชาติในส่วนรวม

3) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และมูลค่าที่เป็นตัวเงินของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อนำไปพิจารณาในการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป ซึ่งกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาสามารถนำไปแนวทางกำหนดนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

4) มาตรการในเชิงเศรษฐศาสตร์ที่ใช้ควบคุมคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายและวางแผนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

5) ทำให้ทราบถึงข้อมูลพื้นฐานและสภาพทั่วไปของพื้นที่ป่าอนุรักษ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

6) ทำให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมของราษฎรในพื้นที่อุทยานแห่งชาติและพื้นที่ใกล้เคียงที่มีต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว

7) นำผลของการศึกษาที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบของอุทยานแห่งชาติ

ไฟล์นี้ download มาจาก drci.prct.go.th  
โดย ศราวุธ วรรณสิน  
เมื่อ 07/08/2557 10:03:04

## บทที่ 2

### ข้อมูลพื้นฐานในพื้นที่ศึกษา

#### 2.1 อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์

##### 2.1.1 ประวัติความเป็นมา

ปราสาทหินพนมรุ้งเป็นเทวสถานในศาสนาฮินดู ลัทธิไศวนิกาย มีการบูรณะก่อสร้างต่อเนื่องกันมาหลายสมัย ตั้งแต่ประมาณพุทธศตวรรษที่ 15 ถึงพุทธศตวรรษที่ 17 และในพุทธศตวรรษที่ 18 พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 แห่งอาณาจักรขอมได้หันมานับถือพุทธศาสนาเถรวาทในชวพรหมาสตร์ เทวสถานแห่งนี้จึงได้รับการดัดแปลงเป็นศาสนสถานในพุทธศาสนา ในช่วงแรกปราสาทหินพนมรุ้ง สร้างขึ้นจากหินทรายสีชมพู ตั้งอยู่บนยอดเขาพนมรุ้งสูง 1320 ฟุตจากระดับน้ำทะเล ชื่อพนมรุ้งแปลว่าภูเขาใหญ่ สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 15-18 จารึกต่างๆที่นักวิชาการได้อ่านและแปลพอจะสรุปได้ว่า พระเจ้าราชนทรวรมันที่ 3 กษัตริย์แห่งเมืองพระนคร (พ.ศ.1487-1511) ได้สถาปนาเทวาลัยถวายพระอิศวรที่เขพนมรุ้ง ซึ่งในสมัยแรกๆคงยังไม่ใหญ่โตนัก ต่อมาพระเจ้าชัยวรมันที่ 5 (พ.ศ.1511-1544) ได้ทรงอุทิศที่ดินและข้าทาสถวายแด่เทวสถานพนมรุ้ง ในสมัยพุทธศตวรรษที่ 17 นเรนทราทิตย์ เจ้านายแห่งราชวงศ์มหิทธิวงศ์ที่ปกครองดินแดนแถบนี้ (ซึ่งเป็นต้นตระกูลของ พระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 ผู้สร้างนครวัด) ได้สร้างปราสาทแห่งนี้ขึ้นและได้ทรงบำเพ็ญพรตเป็นโยคี ณ ปราสาทพนมรุ้ง

##### 2.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

เขาพนมรุ้ง ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จ.บุรีรัมย์ โดยกรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นเป็นโบราณสถานสำหรับชาติในพระราชกฤษฎีกาเบกษา เล่มที่ 52 ตอนที่ 75 ลงวันที่ 8 มีนาคม 2578 ในอดีตพนมรุ้งเป็นภูเขาไฟซึ่งผ่าน การระเบิดมาแล้วและธรรมชาติก็ได้เปลี่ยนแปลงปล่อง ภูเขาไฟให้เป็นแหล่งน้ำซึ่งมีปริมาณน้ำมากเพียงพอต่อการบริโภคและอุปโภคได้ตลอดปี ภายในเขาพนมรุ้งมีปราสาทหินพนมรุ้ง ซึ่งเป็นโบราณสถานที่สำคัญ มีความสวยงามมากที่สุดแห่งหนึ่ง ตั้งเด่นอยู่บนยอดภูเขาไฟ ที่ระเบิดและดับสนิท เมื่อ 900,000 ปีมาแล้ว ปัจจุบันอยู่ในเขตตำบล ตาเป็ก อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการวางผังสิ่งก่อสร้างเป็นระเบียบได้สัดส่วนลงตัว ตั้งแต่นั้นได้ทางขึ้นไปจนถึงตัวปราสาท และเป็นปราสาทบนภูเขาเพียงแห่งเดียวในประเทศไทยที่มีขนาดใหญ่ มีผังสมบูรณ์ และยังคงสภาพเดิมมากที่สุด ถือได้ว่าผู้สร้างศาสนสถานแห่งนี้ ได้เลือกทำเลการก่อสร้าง ได้อย่างเหมาะสม กล่าวคือ ตั้งแต่ทางขึ้นจากเขา มุ่งไปสู่ทางเดินที่ตัดตรงไปยังสะพานนาคร จนถึงทางขึ้นชานชาลา จนกระทั่งถึงทางเข้าสำคัญ คือ โถงประตูด้านทิศตะวันออก พุ่งตรงเข้าไป

จนถึงครรภคฤหะ ที่ประดิษฐานรูปเคารพประธาน คือ ศิวลึงค์ เป็นรูปเคารพแทนมหาเทพ หรือพระศิวะ ทางลัทธิไสวนิกาย เส้นทางทั้งหมดนี้เป็นเส้นแผนบังคัษของกลุ่มอาคารในแนวแกนทิศตะวันออก

สิ่งก่อสร้างของตัวปราสาทประกอบด้วยศิลาทรายสีชมพู ศิลาแลง และอิฐ อันเป็นสถาปัตยกรรมที่สร้างกันมาหลายศตวรรษ เรียงรายตั้งแต่ลาดเชิงเขาไปถึงยอดเขา ในระยะแรก ๆ ศาสนสถานบนพนมรุ้ง สร้างขึ้นเพื่อเป็นแหล่งพิธีกรรมของชุมชนในท้องถิ่นที่อยู่รอบ ๆ ต่อมาพัฒนาขึ้นเป็นศาสนสถานขนาดใหญ่ในที่สุด ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับสังคมและการเมืองระหว่างชุมชนในท้องถิ่นกับเมือง พระนคร หรือ ประเทศกัมพูชาในปัจจุบัน เมื่อศึกษาทางด้านศิลปกรรมแล้ว ปรากฏอิฐ ที่ตั้งอยู่ภายในระเบียงคด บนลานปราสาท จำนวน ๒ องค์กร มีผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสหันหน้าไปทางทิศตะวันออกองค์กรหนึ่ง และหันหน้าไปทางทิศใต้องค์กรหนึ่งนั้น เป็นศาสนสถานกลุ่มแรกสุดที่สร้างขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 15 ปรากฏน้อย คือ เทวสถาน ซึ่งตั้งอยู่ทางมุมทิศตะวันตกเฉียงใต้สร้างเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 16 และยังคงสร้างไม่เสร็จส่วนปรากฏประธานสร้างขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 17 นอกจากนี้ยังมีสิ่งก่อสร้างเพิ่มเติมในพุทธศตวรรษที่ 18 ด้วย คือ บรรณาลัย สร้างด้วยศิลาแลง ซึ่งหลักฐานดังกล่าวยืนยันได้จากศิลาจารึกจำนวน 11 หลัก ซึ่งพบที่ปราสาทพนมรุ้ง

ปราสาทพนมรุ้งได้ถูกทอดทิ้ง รกร้าง มาเป็นเวลานาน ต่อมากรมศิลปากรได้เริ่มทำการบูรณะตั้งแต่ พ.ศ. 2514 เป็นต้นมา ปัจจุบันกลุ่มโบราณสถานบนพนมรุ้ง ได้รับการพัฒนาและปรับปรุงดำเนินการให้เป็นอุทยานประวัติศาสตร์ เพื่อให้เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้และท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม ซึ่งได้กระทำพิธีเปิดอย่างเป็นทางการเนื่องในโอกาสวันอนุรักษ์มรดกไทย โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนิน เป็นประธานในพิธีเปิด เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2531

### 2.1.3 แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง จ.บุรีรัมย์ ทางเดิน

องค์ประกอบและแผนผังของปราสาทพนมรุ้งได้รับการออกแบบให้มีลักษณะเป็นแนวเส้นตรง และเน้นความสำคัญเข้าหาจุดศูนย์กลาง นั่นคือปราสาทประธานซึ่งหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ด้านขวาของบันไดทางขึ้นสู่ศาสนสถานมีอาคารที่เรียกว่า พลับพลา อาคารนี้อาจจะเป็นอาคารที่เรียกกันในปัจจุบันว่า พลับพลาเปลื้องเครื่อง ซึ่งเป็นที่พักจัดเตรียมองค์ของพระมหากษัตริย์ก่อนเสด็จเข้าสู่การสักการะเทพเจ้า หรือประกอบพิธีกรรมในบริเวณศาสนสถาน

### สะพานนาคราช

ถัดจากนั้นเป็นทางเดินทั้งสองข้างประดับด้วยเสามีขอกลัยดอกบัวตูมเรียกว่าเสานางเรียง จำนวนข้างละ 34 ต้น ทอดตัวไปยังสะพานนาคราช ซึ่งฝั่งกากบาทยกพื้นสูง ราวสะพานทำเป็น ลำตัวพญานาค 5 เศียร สะพานนาคราชนี้ ตามความเชื่อเป็นทางที่เชื่อมระหว่างโลกมนุษย์กับเทพเจ้า สิ่งที่น่าสนใจคือ จุดกึ่งกลางสะพาน มีภาพจำหลักรูปดอกบัวแปดกลีบ อาจหมายถึงเทพประจำทิศ ทั้งแปด ในศาสนาฮินดู หรือเป็นจุดที่ผู้มาทำการบูชา ตั้งจิตอธิษฐาน จากสะพานนาคราชชั้นที่ 1 มี บันไดจำนวน 52 ขั้นขึ้นไปยังลานบนยอดเขาที่หน้าซุ้มประตูระเบียงคคทิสตะวันตก มีสะพาน นาคราชชั้นที่ 2 ระเบียงคคทิสตะวันออกเป็นห้องยาวต่อเนื่องกัน เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ารอบลานปราสาทแต่ไม่สามารถเดินทะลุถึงกันได้ เพราะมีผนังกันอยู่เป็นช่วงๆ มีซุ้มประตูกึ่งกลางของแต่ละด้าน ที่มี ระเบียงคคทิสทำเป็นซุ้มกากบาท ที่หน้าบันของระเบียงคคทิสตะวันตกด้านนอก มีภาพจำหลักรูปฤาษี ซึ่งหมายถึงพระศิวะในปางที่เป็นผู้รักษาโรคภัยไข้เจ็บ และอาจรวมหมายถึง นเรนทราทิตย์ ผู้ ก่อสร้างปราสาทประธานแห่งนี้ด้วย

### ตัวปราสาท

ปราสาทประธาน ตั้งอยู่ตรงศูนย์กลางของลานปราสาทชั้นใน มีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสย่อมุมมณฑป คือห้องโถงรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า เชื่อมอยู่ทางด้านหน้าที่ส่วนประกอบของปราสาทประธานตั้งแต่ฐานผนังด้านบนและด้านล่าง เสากรอบประตู เสาติดผนัง ทับหลัง หน้าบัน ซุ้มชั้น ต่างๆ ตลอดจนกลีบขنุน ก่อด้วยหินทรายสีชมพูมีผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสย่อมุมกว้าง 8.20 เมตรสูง 27 เมตร ด้านหน้าทำเป็นมณฑปโดยมีอันตราละหรือฉนวนเชื่อมปราสาทประธานนี้ เชื่อว่า สร้าง โดย นเรนทราทิตย์ ซึ่งเป็นผู้นำปกครองชุมชนที่มีปราสาทพนมรุ้งเป็นศูนย์กลาง ราว พุทธศตวรรษ ที่ 17 ภายในเรือนธาตุตรงกึ่งกลาง เรียกว่า ห้องครรภคฤหะ เป็นที่ประดิษฐานรูปเคารพที่สำคัญที่สุด ในที่นี้คือ ศิวลึงค์ ซึ่งแทนองค์พระศิวะ เป็นที่น่าเสียดายว่า ประติมากรรมชิ้นนี้ได้สูญหายไป เหลือเพียงแต่ ท่อโสมสูตร คือร่องน้ำมนต์ที่ใช้รับน้ำสรงจากการสักการะศิวลึงค์เท่านั้น ทางเดิน ด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ และทิศตะวันตกเฉียงใต้ของปราสาทประธาน มีปราสาทอิฐสององค์ และปราสาทน้อย จากหลักฐานทางด้านสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม กล่าวได้ว่า ปราสาททั้งสาม หลังได้สร้างขึ้นก่อนปราสาทประธานราวพุทธศตวรรษที่ 15 และ 16 ตามลำดับ ส่วนทางด้านหน้า ของปราสาทประธาน คือทิศตะวันออกเฉียงเหนือ และทิศตะวันออกเฉียงใต้ มีอาคารสองหลัง ก่อ ด้วยศิลาแลง เรียกว่าบรรณาลัย ซึ่งเป็นที่เก็บรักษาคัมภีร์ทางศาสนา ก่อสร้างขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 18 ที่บริเวณหน้าบันและทับหลังของปราสาทประธานมีภาพจำหลักแสดงเรื่องราวในศาสนาฮินดู เช่น พระศิวานาถราช (ทรงพ้อนรำ) ทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์ อวตารของพระนารายณ์ เช่น พระราม (ในเรื่องรามเกียรติ์) หรือพระกฤษณะ ภาพพิธีกรรม ภาพชีวิตประจำวันของฤาษี เป็นต้น

ปรารงค์ล้วนสลักลวดลายประดับทั้งลวดลายดอกไม้ ใบไม้ ภาพฤกษ์ เทพประจำทิศ ศิวนาฏราช ที่ทับหลังและหน้าบันด้านหน้าปรารงค์ประธาน ลักษณะของลวดลายและรายละเอียดอื่นๆ ช่วยให้กำหนดได้ว่าปรารงค์ประธานพร้อมด้วยบันไดทางขึ้นและสะพานนาคราชสร้างขึ้นเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 17 ภายในลานชั้นในด้านตะวันตกเฉียงใต้ มีปรารงค์ขนาดเล็ก 1 องค์ ไม่มีทับหลัง จากหลักฐานทางศิลปกรรมที่ปรากฏ เช่น ภาพสลักที่หน้าบัน ทับหลัง บอกรับได้ว่าปรารงค์องค์นี้สร้างขึ้นก่อนปรารงค์ประธาน มีอายุในราวพุทธศตวรรษที่ 16 นอกจากนี้ยังมีฐานปรารงค์ก่อด้วยอิฐซึ่งมีอายุเก่าลงไปอีก คือประมาณพุทธศตวรรษที่ 15 อยู่ด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือขององค์ประธาน

## 2.2 พิพิธภัณฑสถานไดโนเสาร์ภูมู่ข้าว จังหวัดกาฬสินธุ์

### 2.2.1 ประวัติและความเป็นมา

ซากไดโนเสาร์ในพิพิธภัณฑสถานไดโนเสาร์ภูมู่ข้าว ต.โนนบุรี อ.สหัสขันธ์ จ.กาฬสินธุ์ ถูกค้นพบเมื่อปี พ.ศ. 2537 โดยพระครูวิจิตรสหัสคุณ (พระญาณวิศาลเถร รองเจ้าคณะจังหวัดในปัจจุบัน) ต่อมาคณะสำรวจจากฝ่ายชีววิทยา กองธรณีวิทยา (ส่วนวิจัยซากดึกดำบรรพ์และพิพิธภัณฑสถานธรณีวิทยา ซึ่งเป็นสำนักธรณีวิทยาในปัจจุบัน) ได้มาขุดสำรวจจนถึงเดือนตุลาคม 2538 พบกระดูกไดโนเสาร์กินพืชมากกว่า 6 ตัว มีกระดูกมากกว่า 630 ชิ้น ภายในเวลาเพียง 3 เดือน ซึ่งซากไดโนเสาร์นั้นมีขนาดใหญ่มีน้ำหนักและมีจำนวนมาก ทางฝ่ายโบราณชีววิทยา จึงได้จัดตั้งโครงการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติภูมู่ข้าวขึ้นในปี พ.ศ.2538 ต่อมาในปี พ.ศ. 2544 – 2548 กรมทรัพยากรธรณีได้จัดสร้างอาคารพิพิธภัณฑสถานขึ้น เป็นสถานที่จัดแสดงนิทรรศการถาวร เพื่อบริการและเผยแพร่ความรู้ให้กับประชาชน และเป็นสถานที่ใช้ศึกษาค้นคว้า ต่อมาสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระราชทานพระราชานุญาตให้ใช้ชื่อพิพิธภัณฑสถานว่า “พิพิธภัณฑสถานสิรินธร” เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2549

ปัจจุบันกรมทรัพยากรธรณีได้ขุดค้นซากไดโนเสาร์พบกระดูกมากกว่า 700 ชิ้น เป็นกลุ่มของกระดูกส่วนขา สะโพก ซี่โครง คอ และหางของไดโนเสาร์กินพืชและกินเนื้ออีกอย่างละ 2 ชนิด จากลักษณะของกระดูกพบว่า เป็นไดโนเสาร์กินพืชสกุลภูเวียง (*Phuwiangosaurus Sirindhonae*) 1 ชนิด และเป็นไดโนเสาร์กินพืชชนิดใหม่อีก 1 ชนิด คาดว่าอาจเป็นไดโนเสาร์สกุลและชนิดใหม่ของโลกพิพิธภัณฑสถานสิรินธรมีทั้งหมด 8 โซนดังต่อไปนี้

โซนที่ 1 จักรวาลและโลก จักรวาล โลก สิ่งมีชีวิตรวมทั้งไดโนเสาร์ถือกำเนิดขึ้นมานานแล้ว นักวิทยาศาสตร์พยายามค้นหาเรื่องราวที่ลึกลับนี้ นับจากการระเบิดครั้งยิ่งใหญ่หรือ “บิกแบง” ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของจักรวาล การกำเนิดของดาวฤกษ์และพัฒนาการของระบบสุริยะและโลก ลัทธิฐานธรณีต่าง ๆ บนโลกรวมทั้งหินต่าง ๆ บนที่หลักฐานเกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญทาง

ธรณีวิทยา ตลอดช่วงเวลา 4,600 ล้านปีที่ผ่านมาของโลก ซึ่งเราจะได้เรียนรู้ไปตามลำดับอายุทางธรณีวิทยา

โซนที่ 2 เมื่อสิ่งมีชีวิตแรกปรากฏ ความอึดตัวในน้ำภายในชั้นบรรยากาศกลายเป็นฝน โดยน้ำฝนจะชะล้างเอาแร่ธาตุต่าง ๆ มารวมกันเป็นซุบชั้นทางเคมี เมื่อราว 3,400 ล้านปีก่อน ได้มีการเกิดฟ้าผ่าลงไปยังซุบชั้น ทำให้เกิดสิ่งมีชีวิตพวกสาหร่ายสีน้ำเงินแกมเขียว โดยพวกมันได้เปลี่ยนแปลงบรรยากาศของโลก จากที่เคยไม่มีออกซิเจนมาเป็นอุดมด้วยออกซิเจนคล้ายกับพืชในปัจจุบัน

โซนที่ 3 มหายุคพาลีโอโซอิก แบ่งออกเป็นทั้งหมด 6 สมัย คือ

- ยุคแคมเบรียน
- ยุคออร์โดวิเชียน
- ยุคไซลูเรียน
- ยุคดีโวเนียน
- ยุคคาร์บอนิเฟอรัส
- ยุคเพอร์เมียน

โซนที่ 4 มหายุคมีโซโซอิก

มหายุคแห่งสัตว์เลื้อยคลานและไดโนเสาร์ หลังการสูญพันธุ์ครั้งยิ่งใหญ่ตอนสิ้นสุดมหายุคพาลีโอโซอิก สัตว์เลื้อยคลานก็ก้าวขึ้นมาครองโลก ไดโนเสาร์ครองความยิ่งใหญ่บนแผ่นดินเป็นครั้งแรก และสภาพแวดล้อมบนโลกก็ทวีความหลากหลายกว่าครั้งใด ๆ

ไดโนเสาร์ไทย ไดโนเสาร์ที่พบในประเทศไทยมีอยู่ 16 สายพันธุ์ โดยมีอยู่ 5 สายพันธุ์ที่ไม่ซ้ำใครในโลก เรียงตามอายุได้ดังนี้

1. ยุคไทรแอสสิก ได้แก่ อีสานโนซอร์ส, อรรถวิภัชช
2. ยุคจูแรสสิก ได้แก่ สเตโกซอร์, อิบซิโลโฟดอน
3. ยุคครีเทเชียส ได้แก่ ภูเวียงโกซอร์ส สิรินทรเน, กิรินิมัส, สยามโมซอร์ส สุธีธรณี, สยามโมไทรันนัส อีสานเอนซิส, ชิตตะโกซอร์ส สัตยารักษ์กี

โซนที่ 5 วิธีชีวิตของไดโนเสาร์ การจำแนกประเภทของไดโนเสาร์แบ่งออกเป็น 2 ชนิด - คือ “ซอริสเซียน” ไดโนเสาร์สะโพกแบบสัตว์เลื้อยคลาน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ เทอโรพอด ไดโนเสาร์กินเนื้อ และเซอโรพอด ไดโนเสาร์กินพืช “ออร์นิธิเซียน” ไดโนเสาร์สะโพกแบบนก แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ ไทรีโอโพแรน ไดโนเสาร์หุ้มเกราะ ออร์นิโทพอด ไดโนเสาร์ปากจะงอย และ มาร์จินเซฟาเลียน ไดโนเสาร์หัวเกราะ



โซนที่ 6 คีนชีวิตให้ไดโนเสาร์ สิ้นมหายุคมีโซโซอิก เกิดการสูญพันธุ์ของไดโนเสาร์ครั้งใหญ่ นักวิทยาศาสตร์ต่างพากันสันนิษฐานสาเหตุเอาไว้ได้หลายสาเหตุ เช่น อุทกภัยฟองชนโลก, ภูเขาไฟระเบิด, การคุกคามของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม, และสนามแม่เหล็กโลกเปลี่ยนทิศทาง

โซนที่ 7 มหายุคซีโนโซอิก หรือมหายุคแห่งชีวิตยุคใหม่ ครอบคลุมระยะเวลาตั้งแต่ 65 ล้านปี มาแล้วจนถึงปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 2 ยุคคือ ยุคพาเลโอจีน และยุคนีโอจีน

โซนที่ 8 เรื่องของมนุษย์ จาก “ไพรเมต” หรือสัตว์ในตระกูลลิง ที่อาศัยอยู่บนต้นไม้ซึ่งถือว่าเป็นบรรพบุรุษของมนุษย์ ได้แยกตัวเองออกจากเผ่าพันธุ์ลิงใหญ่ เมื่อประมาณ 6-7 ล้านปีที่แล้ว และเริ่มวิวัฒนาการมาเป็นสัตว์ที่เดิน 2 ขา และอาศัยบนพื้นดินแต่ความโดดเด่นของมนุษย์อยู่ที่พัฒนาการทางสมอง และภูมิปัญญาที่มีความฉลาดกว่าสัตว์ประเภทอื่น ซึ่งเปิดโอกาสให้เราสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ตั้งแต่ขวานหิน ไปจนถึงคอมพิวเตอร์

สำหรับรูปแบบการนำเสนอ โดยจัดแสดงภาพประกอบเนื้อหาคำอธิบาย ลำดับขั้นตอนการพัฒนาการจาก “ไพรเมต” จนเป็นมนุษย์ ประกอบกับหุ่นจำลอง

นอกจากการจัดแสดงนิทรรศการภายในอาคารพิพิธภัณฑสถานสิรินธร ประกอบด้วยห้องนิทรรศการหมุนเวียนการค้นพบซากดึกดำบรรพ์จากแหล่งต่าง ๆ ห้องประชุม ห้องอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ห้องสุขา ที่นั่งพัก และระบบภายในอาคารเป็นห้องปรับอากาศ

สำหรับการเที่ยวชมพิพิธภัณฑสถานสิรินธร ถ้าหากมีเจ้าหน้าที่นำชมจะใช้เวลาชมโซนละประมาณ 10 นาที หากเดินชมด้วยตนเองจะใช้เวลาโซนละประมาณ 15 นาที หรือโดยรวมเวลาประมาณ 1.30 ชั่วโมงขึ้นไป

## 2.2.2 ลักษณะภูมิประเทศ

ภูมู่มข้าว มีลักษณะเป็นเขาโดดสูงประมาณ 300 เมตร มีอาณาเขตรอบคลุมพื้นที่ 460 ไร่ ประกอบด้วย หน่วยหิน 2 หน่วย เรียงลำดับอายุแก่ อ่อน ตามลำดับจากเชิงเขาคือ หมวดหินเสาข้าว และหมวดหินภูพาน หมวดหินทั้งสองวางตัวเรียงซ้อนต่อเนื่องกัน เอียงเทไปทางทิศตะวันตกด้วยมุมเอียงประมาณ 10 องศา ซากกระดูกที่สมบูรณ์พบอยู่ในชั้นหินทรายปนหินดินดาน ระดับความสูงประมาณ 200 เมตร (ตำแหน่งหลุมขุดค้น) นอกจากนี้ยังพบเศษกระดูกกระจัดกระจายอยู่ในชั้นหินกรวดมน ซึ่งอยู่เหนือและล่างชั้นซากที่สมบูรณ์ รอบๆ ภูมู่มข้าวด้วย กระดูกในชั้นหินกรวดมนมีลักษณะเป็นเศษแตกหักเกิดจากแรงขัดสี แรงกระแทก ในขณะที่ถูกกระแส น้ำพัดพามาสะสมรวมกับกรวด ทั้งนี้เนื่องจากกระแสน้ำที่พัดพากรวดมีความแรงมากกว่าพัดพาตะกอนทราย เศษกระดูกจึงพบกระจัดกระจายอยู่ทั่ว ๆ ไปในชั้นหินลักษณะเช่นนี้นอกจากจะพบที่ภูมู่มข้าวแล้วยังพบที่ภูโป อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์อีกด้วย

หลุมขุดค้นซากไดโนเสาร์ มีขนาดพื้นที่ประมาณ 280 ตารางเมตร ลึก 1.50 เมตร พบกระดูกมากกว่า 630 ชิ้น (มกราคม 2544) เป็นกลุ่มของกระดูกส่วนขา สะโพก ซี่โครง คอ และหางของไดโนเสาร์กินพืชไม่น้อยกว่า 7 ตัว นอกจากนี้ยังพบฟันของไดโนเสาร์ทั้งกินพืช และกินเนื้ออีกอย่างละ 2 ชนิด จากลักษณะของกระดูกพบว่า เป็นไดโนเสาร์กินพืชสกุลกัวเวียง (*Phuwiangosaurus sirindhornae*) 1 ชนิด และเป็นไดโนเสาร์กินพืชชนิดใหม่อีก 1 ชนิด สำหรับการศึกษาวิจัยชั้นรายละเอียดกำลังอยู่ในระหว่างดำเนินการ

## 2.3 อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท จังหวัดอุดรธานี

### 2.3.1 ประวัติความเป็นมา

จากการศึกษาของนักโบราณคดีได้ข้อสันนิษฐานอย่างกว้างๆ เกี่ยวกับเรื่องราวบนภูพระบาทในอดีตว่า ภูพระบาทแห่งนี้เคยเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ภายหลังกษัตริย์เหล่านั้นคงอพยพลงมาตั้งหลักแหล่งอยู่บริเวณพื้นราบ แต่ยังคงมีอยู่บนภูพระบาทบ้าง ในเวลาต่อมากลายเป็นป่าเขาที่ร่มรื่นและอุดมสมบูรณ์ ขณะเดียวกันพื้นที่รอบๆ ภูพระบาทได้มีชุมชนเกิดขึ้นมากมาย จนอาจเป็นเหตุให้มีคนบางกลุ่มที่รักความสงบต้องปลีกตัวมาสร้างอาศรม (แบบฤๅษี) และสถานที่ประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อบนภูพระบาทแห่งนี้

รัฐบาลจึงได้ออกกฎกระทรวงฉบับที่ 745 (พ.ศ. 2518) ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 92 ตอนที่ 256 วันที่ 18 ธันวาคม 2518 ตามพระราชบัญญัติ ป่าสงวนแห่งชาติ พุทธศักราช 2507 ให้พื้นที่ในท้องที่ตำบลกลางใหญ่ ตำบลหายโศก ตำบลเขื่อน้ำ ตำบลจำปาโมง ตำบลคำบง ตำบลบ้านเม็ก และตำบลข้าวสาร อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี เนื้อที่ 186, 252 ไร่ ให้เป็นป่าสงวนแห่งชาติ “ป่าเขื่อน้ำ” เพื่อรักษาสภาพป่าไม้ ของป่า และทรัพยากรธรรมชาติอื่นไว้ จากนั้นมาพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าเขื่อน้ำ ก็ได้ถูกบุกรุกยึดถือครอบครองจากราษฎร อันเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากรและความต้องการพื้นที่ดินทำกินในการทำการเกษตรกรรม ตลอดจนผลจากการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลในการให้สัมปทานป่าไม้ทำให้พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าเขื่อน้ำ เสื่อมโทรมลง รัฐบาลจึงได้มีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 10 และ 17 มีนาคม 2535 ให้ดำเนินการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติทั่วประเทศ โดยให้จำแนกพื้นที่ออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. พื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Conservation Zone) ซึ่งหมายถึง พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่มีสภาพอุดมสมบูรณ์ที่กำหนดไว้เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ พืชพันธุ์และพันธุ์สัตว์ที่มีคุณค่าหายาก เพื่อการป้องกันภัยธรรมชาติ ตลอดจนเพื่อประโยชน์ในด้านการศึกษา การวิจัย นันทนาการของประชาชน และห้ามมิให้ผู้ใดเข้าไปใช้ประโยชน์โดยเด็ดขาด

2. พื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Economic Zone) ซึ่งหมายถึง พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่กำหนดไว้เพื่อผลิตไม้และของป่า รวมถึงพื้นที่เศรษฐกิจเพื่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ เช่น ทรัพยากรแร่ ทรัพยากรพลังงาน เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติ

3. พื้นที่ป่าเพื่อการเกษตรกรรม (Agricultural Zone) ซึ่งหมายถึง พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่กำหนดไว้ให้ใช้ประโยชน์ในทางเกษตรกรรม

### 2.3.2 ลักษณะภูมิประเทศ

ภูพระบาท ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของจังหวัดอุดรธานี ห่างจากตัวอำเภอบ้านผือไปทางทิศตะวันตก เป็นระยะทางประมาณ 12 กิโลเมตร สภาพทั่วไปเป็นป่าโปร่ง มีพืชพรรณธรรมชาติประเภทไม้เนื้อแข็งขึ้นปกคลุม เช่น ไม้มะค่า ไม้แดง ไม้ชิงชัน ไม้เต็งรัง ไม้ประดู่ ด้วยเหตุนี้ ภูพระบาท จึงอยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ กรมป่าไม้ มีชื่อว่า “ป่าเขื่อนน้ำ” เป็นแหล่งกำเนิดของลำธารหลายสาย เช่น ห้วยหินลาด ห้วยด่านใหญ่ ห้วยหินร่อง และห้วยนางอุสา ซึ่งไหลลงไปบรรจบกับแม่น้ำโขงทางทิศตะวันออก และไหลลงสู่แม่น้ำโขง ที่อำเภอท่าปอ จังหวัดหนองคาย

ภูพระบาท เป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาภูพาน (ภูพานคำ) ซึ่งเป็นเทือกเขาหินทราย อยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดอุดรธานี มีความสูงจากระดับน้ำทะเลเฉลี่ยปานกลาง ประมาณ 320 – 350 เมตร หรือจากพื้นราบ ประมาณ 120 – 160 เมตร

### 2.3.3 แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ในอุทยานภูพระบาท จังหวัดอุดรธานี

1) เจดีย์พระพุทธรบาทบัวบก เป็นเจดีย์ฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัส กว้าง 8.50 เมตร สูงประมาณ 45 เมตร สร้างขึ้นครอบรอยพระพุทธรบาท ในระหว่างปีพุทธศักราช 2460 - 2470 โดยพระอาจารย์สีทัต สุวรรณมาโจ องค์พระเจดีย์สร้างเลียนแบบพระธาตุพนมองค์เดิมที่ยอดพระเจดีย์ บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ที่ขุดพบในรอยพระพุทธรบาท ขณะที่ขุดหรือเอาเศษอิฐปูนเก่าออก

2) รอยพระพุทธรบาท มีลักษณะแอ่งลึกประมาณ 60 เซนติเมตร ลงไปในพื้นหินยาว 1.93 เมตร และกว้าง 90 เซนติเมตร นิ้วพระบาททุกนิ้วมีความยาวเสมอกัน ตรงกลางพระบาทมีรูปธรรมจักร ล้อมรอบด้วย รูปสัตว์ต่าง ๆ คาดว่าคงจะสร้างในสมัยล้านช้างราวพุทธศตวรรษที่ 23

3) หอนางอุษา เป็นก้อนหินทรายรูปร่างคล้ายดอกเห็ดที่กำลังบาน มีขนาดกว้าง 5 เมตร ยาว 7 เมตร สูงจากพื้นหินจนถึงหลังคาประมาณ 10 เมตร ตั้งอยู่บนลานหินธรรมชาติ หอนางอุษา เป็นปรากฏการณ์ตามธรรมชาติของภูเขาหินทรายทั่ว ๆ ไป แต่มีความสวยงามเป็นพิเศษ จนทำให้บุคคลทั่วไป คิดว่าเป็นการสร้างด้วยฝีมือของผู้มีฤทธิ์เดชและอำนาจยิ่งใหญ่ คนในสมัยประวัติศาสตร์ (ทวารวดี - ลพบุรี) จึงถือว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ จึงมีการตกแต่งให้เป็นห้องเล็ก ๆ อยู่ตรงบริเวณใต้

ดอกเห็ดบาน โดยนำเอาก่อนหินผสมกับดินก่อเป็นผนังและบริเวณโดยรอบหอนางอุสา จะมีการปักไบเสมาล้อมรอบ ซึ่งคาดว่าน่าจะเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

4) ภาพเขียนสีบนภูพระบาท ภาพเขียนสีสมัยก่อนประวัติศาสตร์บนภูพระบาท นิยมเขียนอยู่บนผนังหินทราย ซึ่งกระจายอยู่บนที่ต่าง ๆ ภาพเขียนสีเหล่านี้ใช้เป็นสถานที่หลบแดดหลบฝน หรือเป็นที่พักแรมชั่วคราวได้เป็นอย่างดี ภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์บนภูพระบาท อาจจำแนกได้เป็นภาพคน ภาพสัตว์ ภาพฝ่ามือแดง ภาพลายเรขาคณิต เช่น ภาพเขียนสีบริเวณถ้ำวัว - ถ้ำคน ถ้ำฝ่ามือแดง ถ้ำช้าง ถ้ำสูง โนนหินเกลี้ยง และ โนนสาวเอ้ เป็นต้น

5) ถ้ำพระ เป็นเพิงหินประกอบด้วยก้อนหินขนาดใหญ่สองก้อนวางซ้อนกัน ยังคงเหลือภาพประติมากรรมสลักนูนสูง เรียงกันเป็นแถว คือ พระพุทธรูปนั่งในซุ้มคล้ายหน้าบันเทวรูปยืน พระพุทธรูปยืน พระพุทธรูปนั่ง หลายองค์มีสภาพชำรุดพระพักตร์หลุดหายไปส่วนใหญ่ แต่ยังคงความสวยงามอยู่ อายุสมัยทวารวดี - ลพบุรี ราวพุทธศตวรรษที่ 15 - 16

## 2.4 พิพิธภัณฑสถานหอยหิน 150 ล้านปี จังหวัดหนองบัวลำภู

### 2.4.1 ประวัติความเป็นมา

เป็นฟอสซิลหอยทะเลดึกดำบรรพ์ยุค "จูราสสิก" มีอายุราว 140 - 150 ล้านปี ลักษณะของฟอสซิลเป็นหอยกาบคู่ ที่อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์จำนวนมาก มีทั้งตัวเล็กตัวใหญ่ บางตัวมีน้ำหนักถึงประมาณครึ่งกิโลกรัม เป็นหอยทะเลชนิดหนึ่ง แสดงว่าบริเวณอุทยานหอยนี้เคยเป็นทะเลมาก่อน พบบนหน้าผาของภูเขาสูงประมาณ 50 เมตร

### 2.4.2 ลักษณะภูมิประเทศ

จากการศึกษาทางธรณีวิทยา บริเวณดังกล่าวเป็นกลุ่มหินโคราช หน่วยภูกระดึง ประกอบด้วยหินชนวน หินทรายและกรวดปนอยู่ด้วย บริเวณใกล้เคียงยังพบซากกระดูกจระเข้โบราณ เศษหินจาไมก้าและแร่ธาตุบางชนิดอีกด้วย พบที่ หมู่ที่ 6 บ้านห้วยเตือ ตำบลโนนทัน อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู จะเห็นได้ว่าบริเวณอุทยานหอยแห่งนี้อยู่กับหมู่บ้านห้วยเตือ ทำให้ชาวบ้านทำน้ำที่อนุรักษ์และหวงแหน เฝ้าระวังบุคคลในสวนที่จะมาทำลายหรือขุดค้น

## 2.5 อุทยานแห่งชาติภูพาน จังหวัดสกลนครและ จังหวัดกาฬสินธุ์

### 2.5.1 ประวัติความเป็นมา

อุทยานแห่งชาติภูพานตั้งอยู่ในเขตเทือกเขาภูพาน อุทยานแห่งชาติภูพาน ปัจจุบันมีพื้นที่ครอบคลุมท้องที่อำเภอพรรณานิคม อำเภอเมือง อำเภอกุดบาก อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร อำเภอ

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร จังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วยป่าที่อุดมสมบูรณ์และมีธรรมชาติที่สวยงาม เช่น น้ำตก ถ้ำ หน้าผาทิวทัศน์ตามธรรมชาติ ตลอดจนพื้นที่ป่าแห่งนี้ในอดีตได้ชื่อว่าเป็นปัญหาทางด้านการเมือง และในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็ยังเป็นแหล่งสะสมอาวุธยุทธภัณฑ์ที่ใช้สำหรับต่อต้านทหารกองทัพญี่ปุ่นซึ่งนับเป็นประวัติศาสตร์ มีเนื้อที่ประมาณ 415,439 ไร่ หรือ 664.70 ตารางกิโลเมตร ลักษณะโครงสร้างทางธรณีเป็นหินทราย โดยมีความสูงอยู่ระหว่าง 200-567 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ประกอบด้วยภูนางงอย ภูมะแงว ภูน้อย ภูเพ็ก โดยมีภูเขี้ยวซึ่งอยู่ในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์เป็นจุดสูงสุดในเขตอุทยานแห่งชาติ มีความสูง 567 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธารและห้วยต่างๆ เช่น ห้วยเลา ห้วยอีโคก ห้วยยาง ห้วยเวียงไพร ห้วยจิ้งก ห้วยโคก ห้วยวังถ้ำ ห้วยผึ้ง ห้วยอีคอน น้ำอุนตอนบน ห้วยทราย และห้วยนาจาน ซึ่งจะไหลลงสู่แม่น้ำอุน ห้วยแซ่ ห้วยแสนกง และน้ำพุตอนบน ไหลลงแม่น้ำพุท ห้วยสะทต ห้วยแก้งหว้า ห้วยแก้งโคก และห้วยหลัก ไหลลงลำน้ำยัง ห้วยพริกไหลลงลำปาว ห้วยทรายและห้วยเดียก ไหลลงสู่หนองหาร

### 2.5.2 ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะโครงสร้างทางธรณีวิทยาของอุทยานแห่งชาติภูพานมีลักษณะทั้งที่เป็นกระทะคว่ำ (Anticline) และกระทะหงาย (Syncline) ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของเปลือกโลกในอดีต และแนวดังกล่าวนี้จะอยู่ในทิศตะวันออกเฉียงเหนือ-ตะวันออกเฉียงใต้ ประกอบด้วย 5 หน่วยหิน ดังนี้

1) หน่วยหินโคกกรวด (Khok Kruat Formation) เป็นหินที่กำเนิดในยุค Cretaceous ลักษณะเป็นหินที่ปะปนของหินทรายสีน้ำตาล และน้ำตาลแดง หินดานสีน้ำตาล หินทรายแป้ง และหินกรวดมน

2) หน่วยหินภูพาน (Phu Phan Formation) เป็นหินที่กำเนิดในยุค Cretaceous ลักษณะเป็นหินที่ปะปนด้วยหินทราย สีขาว และสีเหลืองจนถึงสีน้ำตาล หินทรายที่มีกรวดปนและแทรกสลับด้วยหินดินดาน

3) หน่วยหินเสาขัว (Sao Khrua Formation) เป็นหินที่กำเนิดในยุค Jurassic ลักษณะเป็นหินที่ปะปนด้วยหินทราย

4) หน่วยหินพระวิหาร (Phry Wihan Formation) กำเนิดในยุค Jurassic ลักษณะเป็นหินทรายสีขาวจนถึงสีชมพูแทรกสลับด้วยหินทรายแป้งสีน้ำตาลแดงและสีเทา

5) หน่วยหินภูกระดึง (Phu Kradung Formation) กำเนิดในยุค Jurassic ลักษณะปะปนด้วยหินทรายแป้งสีน้ำตาล และสีน้ำตาลแดง และหินทรายสีน้ำตาล และสีเทา

### 2.5.3 ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศทั่วไปของอุทยานแห่งชาติภูพาน จะมีอากาศเย็นสบายโดยมีอุณหภูมิต่ำสุดช่วงเดือนธันวาคมประมาณ 11.5 องศาเซลเซียส โดยมีอุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 26.3 องศาเซลเซียส มีช่วงฤดูกาลเป็น 3 ฤดู คือ ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนธันวาคม ฤดูร้อนตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน สำหรับฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึงเดือนกันยายน

### 2.5.4 พืชพรรณและสัตว์ป่า

สภาพป่าในอุทยานแห่งชาติภูพานประกอบด้วยชนิดป่าที่สำคัญ 3 ชนิด คือ ป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ และป่าดิบแล้ง ป่าเต็งรังพบขึ้นอยู่ตั้งแต่ตอนกลางของอุทยานแห่งชาติขึ้นไปจนถึงด้านทิศเหนือ ในระดับความสูง 200-400 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ เต็ง รัง เหียง พลวง ตีนนก กว้าว แดง ส้าน ช้างน้ำว กระจับปี่ มะพอก ฯลฯ พืชพื้นล่างประกอบด้วย หญ้าเพ็ก ตะโกหิน ปอหูก ปรัง พวงประดิม รวงจืด เป็นต้น ป่าดิบแล้ง พบขึ้นอยู่เป็นผืนใหญ่ ตอนกลางก่อนไปทางทิศใต้ของอุทยานแห่งชาติ และเป็นหย่อมเล็กๆ กระจายอยู่ทางด้านทิศเหนือ และทิศใต้ ในระดับความสูงตั้งแต่ 400 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลางขึ้นไป ชนิดไม้ที่สำคัญ ได้แก่ เกล็ง นางคำ ก่อ กะพี้เขากวาย หว้า เปล้าหลวง ขนุนป่า แคนหางค่าง เหมือด หมากม่วย ฯลฯ พืชพื้นล่างส่วนใหญ่เป็นลูกไม้และกล้าไม้ของไม้ชั้นบน เช่น ตีนตั้ง นางคำ รวมทั้ง เข็มขาว เข็มแดง เฟิน ไม้เถา เป็นต้น และป่าเบญจพรรณ พบขึ้นอยู่ทางตอนใต้ของอุทยานแห่งชาติ ชนิดไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ตีนนก ติ้ว คางสุ่ง แดง มะกอกเลื่อม แสนคำ ประดู่ โมกมัน ตะแบก ฯลฯ ส่วนพืชพื้นล่างประกอบด้วย ลูกไม้ของไม้ชั้นบน มะเฒ่า ใฝ่ หญ้าคา ไม้เถา เป็นต้น

สัตว์ป่าที่อาศัยอยู่ในอุทยานแห่งชาติภูพานมีไม่น้อยกว่า 162 ชนิด ประกอบด้วย ช้างป่า กวางป่า เก้งธรรมดา หมูป่า ค่างแว่นถิ่นเหนือ หมีหมา ชะมดแดง สันทางดำ ลิงกัง อ้นเล็ก นากใหญ่ ขนเรียบ กระจ๊อน ค้างคาวขอบหูขาวกลาง นกยางไฟ เหยี่ยวรุ้ง นกกระทาทู่ง นกกระปูดใหญ่ นกตะขาบทู่ง นกปรอดสวน นกแซงแซวสีเทา นกเค้าดินทู่ง ไก่ป่า คางคกบ้าน เขียดจระนา กบอ่อง อึ่งอ่างบ้าน จิ้งจกหางหนาม ตุ๊กแกบ้าน กิ้งก่าหัวแดง แย้ จิ้งเหลนหลากหลาย งูเขียวดอกหมาก งูสายมันธรรมดา งูปล้องฉนวนลาว เป็นต้น และในบริเวณแหล่งน้ำพบปลาน้ำจืดหลายชนิดเช่น ปลาชิว ปลาตะเพียนทราย ปลาสร้อยนกเขา ปลากระสูบจุด ปลาก้าง ปลาคูกด้าน และปลากุริม เป็นต้น

### 2.5.5 แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ในบริเวณอุทยานแห่งชาติภูพาน ถ้ำเสรีไทย

เป็นแหล่งสะสมอาวุธยุทโธปกรณ์ไปต่อสู้กับกองทัพญี่ปุ่นในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ของ ขบวนการเสรีไทย ซึ่งมีนายเตียง ศิริขันธ์ เป็นหัวหน้าขบวนการสายสกลนคร มีเส้นทางเดินเป็น วงรอบรวมระยะทาง 5 กิโลเมตร ผ่านป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ ถ้ำเสรีไทย แล้วยังต่อไปชมพระ อาทิตย์ตกและจุดชมพระอาทิตย์ขึ้น ทางช่วงสุดท้ายจะผ่านทุ่งกระเจียวที่จะออกดอกงามในช่วง เดือนสิงหาคม อยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติไปทางทิศเหนือ 4.5 กิโลเมตร

#### พระราชอุทยานเทือก

เป็นปราสาทที่สร้างขึ้นเมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ 16-17 สมัยขอมบายน อยู่บนยอดเขาภู เพ็กของเทือกเขาภูพานสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 544 เมตร ปราสาทแห่งนี้ก่อด้วยหินทราย ใน ลักษณะเทวาลัยที่ไม่แล้วเสร็จ เรือนธาตุตั้งอยู่บนฐานยกสูง ตัวเรือนธาตุตั้งสี่ด้านย่อมุมๆละ 5 เหลี่ยม รวมเป็น 20 เหลี่ยม สูงจากพื้นดินถึงซ็อก 7.95 เมตร มีบันไดขึ้นเรือนปราสาท 3 ด้าน คือ ทิศ เหนือ ทิศใต้และทิศตะวันตก หน้าอาคารปราสาทหันไปทางทิศตะวันออก ได้มีการขุดพบรูปเคารพ สตรีหน้าตักกว้างประมาณ 12 นิ้ว สลักจากศิลาทราย ลักษณะของสิริภรณ์ของสตรีคล้ายกับสิริภ รณ์สมัยปาปวน (พ.ศ. 1560-1630) ทางเข้าพระราชอุทยานเทือกอยู่ก่อนถึงน้ำตกคำหอม อยู่ห่างจากที่ทำการ อุทยานแห่งชาติ 59 กิโลเมตร

### 2.5.6 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติภูพาน

#### เทือกเขาภูพาน

เป็นขุนเขาแห่งประวัติศาสตร์ที่มีผู้รู้จักมากที่สุด แต่เป็นดินแดนที่น้อยคนนักที่ได้เข้าไป สัมผัสความงดงามตามธรรมชาติ โดยเฉพาะรอยต่อระหว่างจังหวัดสกลนคร-กาฬสินธุ์ สภาพป่า ภูเขา น้ำตกยังบริสุทธิ์ ทำให้อายุยืนยาวต่อการพิสูจน์เสมอ

#### น้ำตกแก้งกระฮาม

เป็นน้ำตกขนาดเล็กที่มีลานหินขนาดใหญ่สวยงาม แต่มีน้ำเฉพาะในช่วงฤดูฝน อยู่ห่างจาก ที่ทำการอุทยานแห่งชาติไปสุดเขตทางตอนใต้ 45 กิโลเมตร

#### น้ำตกคำหอม

เป็นน้ำตกที่รู้จักกันโดยแพร่หลายของชาวสกลนครและจังหวัดใกล้เคียง ในบริเวณน้ำตก แห่งนี้ทางราชการได้จัดงานสัปดาห์การท่องเที่ยว เพื่อชี้แจงให้ราษฎรได้รู้จักความสำคัญของป่าไม้ ที่มีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์เป็นประจำทุกปี น้ำตกแห่งนี้อยู่ใกล้เคียงกับน้ำตกตาดโตน ซึ่งอยู่ใกล้กับเขตพระราชฐาน

### น้ำตกปรีชาสุขสันต์

มีลักษณะเป็นลานหินลาดเอียงประมาณ 30-40 องศา ยาวประมาณ 15 เมตร บนลานหินที่ลาดเอียงนี้มีน้ำไหลผ่านบนผิวเสมอกันทั้งแผ่นเหมือนกระดานลื่นธรรมชาติกลางป่าเขา ทางเข้าอยู่ก่อนถึงน้ำตกคำหอม อยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติ 50 กิโลเมตร

### ผานางเมิน

เป็นแนวหินผาที่ทอดตัวออกหันหน้าไปทางทิศตะวันตก สามารถชมทิวทัศน์ออกไปได้ไกลแสนไกล เหมาะแก่การตั้งค่ายพักแรมและดูพระอาทิตย์ตก อยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติ 700 เมตร

### ผาเสวย

อยู่ในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ ลักษณะเป็นหน้าผาที่หันหน้าไปทางทิศใต้ ณ ที่แห่งนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เคยเสด็จและประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน จึงได้ชื่อว่า ผาเสวย มาแต่บัดนั้น อยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติ 40 กิโลเมตร

### ลานสาวเอ้

เป็นลานหินที่แวดล้อมด้วยป่าเต็งรัง ยามเปลี่ยนสีเข้าสู่ฤดูแล้งจึงสวยงามมาก บนลานหินยังเต็มไปด้วยดอกไม้ไม้เล็กๆ สวยงามอย่างดุสิตา กระดุมเงิน และสร้อยสุวรรณ

### สะพานหินธรรมชาติ

มีลักษณะเป็นสะพานหินที่เชื่อมต่อระหว่างหินสองกลุ่ม ขนาดกว้างของสะพานประมาณ 1.5 เมตร ยาวประมาณ 8 เมตร ด้านใต้เป็นเว้ากว้างใช้เป็นที่พักแดดหลบฝนได้ นับว่าเป็นความมหัศจรรย์ของธรรมชาติอย่างหนึ่ง อยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติ 7 กิโลเมตร

## 2.5.7 การเดินทาง

### รถยนต์

จากกรุงเทพฯ ไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) ผ่านจังหวัดสระบุรี เลี้ยวเข้าทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 (ถนนมิตรภาพ) ผ่านจังหวัดนครราชสีมา จนถึงขอนแก่น ต่อด้วยทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 209 (ขอนแก่น-กาฬสินธุ์) และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 213 (กาฬสินธุ์-สกลนคร) อีกประมาณ 115 กิโลเมตร จะถึงบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติซึ่งอยู่ริมทางหลวง หากมาจากอำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 213 ประมาณ 25 กิโลเมตร ผ่านพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ จะถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติภูพาน



## 2.6 อุทยานแห่งชาติภูผาทีบ จังหวัดมุกดาหาร

### 2.6.1 ประวัติความเป็นมา

อุทยานแห่งชาติภูผาทีบ (มุกดาหาร) อยู่ในท้องที่อำเภอเมืองและอำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร มีสภาพป่าที่สมบูรณ์ มีป่าเต็งรังบริเวณลานหินหรือภูเขาหิน และในฤดูฝนต่อฤดูหนาวจะเต็มไปด้วยไม้ดอกงดงามนานาชนิด ป่าเบญจพรรณบริเวณหุบเขา มีปรากฏการณ์และธรรมชาติที่สวยงาม หินมีลักษณะหรือรูปทรงแปลกๆ ถ้าที่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ น้ำตกและน้ำซับตลอดปี ตลอดจนมีสัตว์ป่านานาชนิด มีเนื้อที่ประมาณ 30,312.5 ไร่ หรือ 48.5 ตารางกิโลเมตร

ในระหว่างการดำเนินการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติแห่งนี้ ได้มีราษฎรคัดค้านและต่อต้านการจัดตั้ง เนื่องจากมีปัญหาเกี่ยวกับการเก็บหาของป่าและการเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องฝ่ายต่างๆ ได้แก้ปัญหาดังกล่าวจนเป็นที่เข้าใจ และทางสภาตำบลบ้านแก้ง ได้มีมติยืนยันและสนับสนุนให้ทางราชการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ จากกรณีนี้ จังหวัดมุกดาหารได้นำเข้าที่ประชุมคณะอนุกรรมการป้องกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จังหวัด ครั้งที่ 2/2530 เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2530 ที่ประชุมได้มีมติสนับสนุนให้กำหนดเป็นอุทยานแห่งชาติ ซึ่งคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ ก็ได้มีมติเห็นชอบให้กำหนดพื้นที่ดังกล่าวเป็นอุทยานแห่งชาติได้ จึงได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดบริเวณที่ดินป่าดงบังอี ในท้องที่ตำบลศรีบุญเมือง ตำบลคำอาฮวน ตำบลดงเย็น ตำบลนาสีนวน อำเภอเมือง และตำบลบ้านแก้ง อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร เป็นอุทยานแห่งชาติ ประกาศราชกิจจานุเบกษาเล่ม 105 ตอนที่ 235 วันที่ 28 ธันวาคม 2531 นับเป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ 59 ของประเทศ

ต่อมาเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2549 กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้พิจารณาชื่ออุทยานแห่งชาติให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับจุดเด่น และศักยภาพที่สำคัญของพื้นที่ที่จัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติ จึงเปลี่ยนชื่ออุทยานแห่งชาติมุกดาหาร เป็นอุทยานแห่งชาติภูผาทีบ

### 2.6.2 ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศประกอบด้วยภูเขาสูงชันหลายเทือกเขาติดต่อกัน คือ ภูนางหงษ์ ภูถ้ำพระ ภูหลังเส ภูหินเทิบ ภูหมากยาง ภูโป่ง ภูโมน มียอดเขาภูจอมศรีเป็นยอดเขาที่สูงที่สุด คือ สูงประมาณ 420 เมตรจากระดับน้ำทะเล มีสภาพเป็นภูเขาหินตลอดทั้งมีหินกว้างยาวและหินทับซ้อนกันในรูปแบบต่างๆ หน้าผาสูงชัน และดินส่วนใหญ่เป็นดินปนทราย เป็นแหล่งกำเนิดของแม่น้ำหลายสาย เช่น ห้วยตาเหล็ก ห้วยสิง ห้วยสะพาย ห้วยเรือ ห้วยบอน ห้วยช้างชน ห้วยไค้ และห้วยมะเล เป็นต้น

### 2.6.3 ลักษณะภูมิอากาศ

อุทยานแห่งชาติมีสภาพภูมิอากาศแบ่งออกเป็น 3 ฤดู คือ ฤดูฝน ระหว่างเดือนมิถุนายน เดือนพฤศจิกายน ฤดูหนาว ระหว่างเดือนธันวาคม เดือนมกราคม ฤดูร้อน ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ – เดือนพฤษภาคม

### 2.6.4 พรรณไม้และสัตว์ป่า

สภาพป่าประกอบด้วย ป่าเบญจพรรณ และป่าเต็งรังตามธรรมชาติ มีพันธุ์ไม้นานาชนิด ได้แก่ ตะแบก พะยอม พะยุง ตะเคียน ประดู่ แดง มะไฟ มะค่า ชิงชัน กระบก กระบาก ส้าน จิก ตั้ว จำปีป่า ยมหอม เหียง เต็ง รัง เป็นต้น สัตว์ป่าที่พบเห็นโดยส่วนใหญ่เป็นสัตว์ขนาดเล็ก ได้แก่ หมูป่า กวางป่า เก้ง หม่าจิ้งจอก ลิง กระต่าย นกยูง ไก่ป่า ไก่ฟ้า และนกนานาชนิด

### 2.6.5 แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ในอุทยานแห่งชาติภูผาทิพย์ ได้แก่

#### ภูถ้ำพระ

ตามตำนานแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ สมัยโบราณ เคยมีหมู่บ้านขอมอาศัยอยู่มาก่อนที่จะย้ายถิ่นฐานหนีภัยธรรมชาติ จึงนำพระพุทธรูปที่ตนบูชาสักการะไปเก็บไว้ที่ถ้ำแห่งนี้ประกอบไปด้วย พระเงิน พระนาก พระทองคำ พระหยก พระว่าน และพระไม้ เป็นจำนวนมาก ปัจจุบัน พระพุทธรูปที่มีค่าสูญหายคงเหลือเฉพาะพระที่แกะสลักด้วยไม้เท่านั้น ณ ตรงนี้ยังมีน้ำตกที่สวยงามคือ “น้ำตกภูถ้ำพระ”

#### ถ้ำฝ่ามือแดง

นักโบราณคดีสันนิษฐานว่าภาพเหล่านี้มีอายุไม่ต่ำกว่า 5,000 ปี และเป็นของมนุษย์สมัยโบราณแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้อยู่ที่บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติมุกดาหาร 1 (ห้วยสิงห์) ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติมุกดาหาร 8 กิโลเมตร

#### ภูหลังเส

เป็นการเล่าสืบต่อกันมาแต่โบราณว่า มีหลักทองคำตั้งอยู่บนกลางเนินเขา นี้ แล้วต่อมาหายไป ภาษาท้องถิ่นเรียกว่า “เสาเส” (ภาษาภูไท แปลว่า เสาหาย) ต่อมาจึงเรียกเป็น ภูหลังเส มีจุดเด่นคือ ป่าแคระและเป็นสถานที่ชมทิวทัศน์

#### ภูนางหงส์

มีหินธรรมชาติเป็นรูปคล้ายหงส์ขนาดใหญ่อยู่กลางลานหินกว้าง และมีก้อนหินขนาดใหญ่วางทับกันเป็นรูปร่างและสีต่าง ๆ กัน

### ถ้ำลอด

เป็นถ้ำเล็กๆ ที่สามารถลอดลงมาจากหน้าผา เพื่อที่จะเดินต่อไปที่ภูนางหงส์และภูหลักเส ระหว่างทางจากถ้ำลอดขึ้นไปภูหลักเส เป็นบริเวณที่ชาวบ้านได้ขุดพบเศษถ้วยชามและของโบราณ

### ภูมโน

เป็นภูเขาอยู่ทางทิศใต้ของตัวเมืองมุกดาหาร บนยอดเขาจะมีศาลาที่พักและรอยพระพุทธรูปบาทจำลองสูง 1 เมตร เมื่อมองจากยอดเขาจะเห็นทิวทัศน์อันสวยงามของเมืองมุกดาหาร แม่น้ำโขง และแขวงสุวรรณเขต ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

## 2.6.6 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติภูผาทิพย์ ได้แก่

### ลานมูจลินท์

เป็นลานหินเรียบทอดยาวกว้างไกลต่อจากกลุ่มหินทิพย์ โดยมีป่าเต็งรังแคระล้อมรอบให้ความงดงามกลมกลืนกับธรรมชาติอีกรูปแบบหนึ่ง มีพันธุ์ไม้พุ่มจำพวกข่อยหิน นางฟ้าจำแลง อันเหลือ และกระโดนदान เป็นส่วนประกอบจุดเด่นของที่นี่ที่ไม่ควรมองข้ามคือกลุ่มดอกหญ้าของสังคมพืชขนาดเล็ก เช่น สร้อยสุวรรณา หยาดน้ำค้าง หนาวเดือนห้า ดาวรวมดวงและดุสิตา ซึ่งจะออกดอกบานสะพรั่งในช่วงเดือนตุลาคม-ธันวาคม ของทุกปี ณ กลางลานยังสามารถมองเห็นทัศนียภาพแม่น้ำโขง

### น้ำตกวังเดือนห้า

เป็นน้ำตกขนาดเล็กเกิดจากสายธารที่ไหลผ่านลานหินมูจลินท์ ภายในน้ำตกประกอบไปด้วยแอ่งหิน หุบหิน โขดหิน นักท่องเที่ยวนิยมไปชมทัศนียภาพและเล่นน้ำตก ในฤดูแล้งจะมีบ่อน้ำซับไหลหล่อเลี้ยงพืชพันธุ์และสัตว์ป่า

### ผาอูฐ

หน้าผาแห่งนี้มีประติมากรรมหินรูปร่างคล้ายอูฐทะเลทรายและเป็นจุดชมวิวที่สวยงามสามารถมองเห็นภูถ้ำพระ ผาผักหวานและผาจี๋หมู ได้อย่างชัดเจน เบื้องล่างของผาอูฐคือหุบเขากว้างไกลและมีป่าไม้เขียวขจีปกคลุม

### ผามะนาว

เป็นหน้าผาเรียบสูงชันมีน้ำตกไหลจากบนหน้าผาลงสู่เบื้องล่างหล่อเลี้ยงทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าให้อุดมสมบูรณ์ ด้านบนหน้าผาสามารถมองเห็นทิวทัศน์ของกลุ่มหินทิพย์และแม่น้ำโขงได้กว้างไกล ด้านล่างของหน้าผาจะพบความสวยงามของน้ำตก ป่าไม้ และสัตว์ป่า สำหรับที่มาของชื่อผามะนาว เนื่องจากพื้นที่บริเวณนี้มีต้นมะนาวป่าขึ้นเป็นจำนวนมาก

## 2.6.7 การเดินทาง

### รถยนต์

ที่ทำกรอุทยานแห่งชาติ ตั้งอยู่บริเวณภูผาเทิบ อยู่ห่างจากอำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร ประมาณ 17 กิโลเมตร โดยเดินทางไปตามเส้นทางสายมุกดาหาร-อำเภอดอนตาล ประมาณ 14 กิโลเมตร เป็นถนนลาดยาง แล้วเลี้ยวซ้ายอีก 2 กิโลเมตร จะถึงอุทยานแห่งชาติมุกดาหาร

## 2.7 อุทยานแห่งชาติภูเก้าภูพานคำ จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานีและจังหวัดขอนแก่น

### 2.7.1 ประวัติความเป็นมา

อุทยานแห่งชาติภูเก้าภูพานคำเป็นพื้นที่ในบริเวณที่ราบสูงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบน ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดหนองบัวลำภู พื้นที่ตอนล่างของจังหวัดอุดรธานี และตอนบนของจังหวัดขอนแก่น สภาพธรณีเป็นภูเขาหินทรายซึ่งมีชั้นของของหินทรายอยู่ด้านบนระดับผิวดิน โดยมีชั้นของหินดินดาน หรือหินดินดานปนทรายเป็นฐาน ด้านล่างมีดินประเภทดินลูกรังและดินร่วนปนทรายกระจายอยู่ทั่วไป ประกอบไปด้วยพันธุ์ไม้ สัตว์ป่า ทิวทัศน์ที่สวยงามตามธรรมชาติ และสภาพป่าโดยทั่วไปเป็นป่าเต็งรัง มีเนื้อที่ประมาณ 201,250 ไร่ หรือ 322 ตารางกิโลเมตร ต่อมาได้มีการขอผนวกพื้นที่ที่เทือกเขาภูพานคำบริเวณด้านตะวันออกเฉียงเหนือของเขื่อนอุบลรัตน์ ซึ่งมีสภาพป่าเต็งรังค่อนข้างสมบูรณ์และมีทิวทัศน์รอบอ่างเก็บน้ำสวยงามเข้าเป็นอุทยานแห่งชาติด้วย เพื่อให้เกิดประโยชน์สมบูรณ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งได้มีการกำหนดพื้นที่ดังกล่าวเป็นอุทยานแห่งชาติ โดยมีพระราชกฤษฎีกากำหนดบริเวณที่ดินป่าภูเก้า ในท้องที่ตำบลหัวนา ตำบลนามะเฟือง อำเภอหนองบัวลำภู (ปัจจุบันเป็นจังหวัดหนองบัวลำภู) ตำบลบ้านถิ่น ตำบลโคกม่วง ตำบลนิคมพัฒนา ตำบลโนนเมือง ตำบลหนองเรือ อำเภอโนนสัง จังหวัดอุดรธานี (ปัจจุบันเป็นจังหวัดหนองบัวลำภู) และที่ดินป่าภูพานในท้องที่ตำบลกุดคู่ ตำบลโนนสัง ตำบลบ้านค้อ ตำบลหนองเรือ ตำบลโคกใหญ่ อำเภอโนนสัง จังหวัดอุดรธานี (ปัจจุบันเป็นจังหวัดหนองบัวลำภู) และป่าโคกสูง ป่าบ้านดง ในท้องที่ตำบลศรีสุขสำราญ ตำบลนาคำ ตำบลบ้านดง ตำบลเขื่อนอุบลรัตน์ และตำบลหว้าทอง ตำบลทุ่งชมพู ตำบลนาหว้า อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น เป็นอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2528 ประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่ม 102 ตอนที่ 130 วันที่ 20 กันยายน 2528 นับเป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ 50 ของประเทศ

### 2.7.2 ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพธรณีเป็นภูเขาหินทรายซึ่งมีชั้นของของหินทรายอยู่ด้านบนระดับผิวดิน โดยมีชั้นของหินดินดาน หรือหินดินดานปนทรายเป็นฐาน ด้านล่างมีดินประเภทดินลูกรังและดินร่วนปนทราย

การจัดกระจายอยู่ทั่วไป ประกอบไปด้วยพันธุ์ไม้ สัตว์ป่า ทิวทัศน์ที่สวยงามตามธรรมชาติ และสภาพป่าโดยทั่วไปเป็นป่าเต็งรัง มีเนื้อที่ประมาณ 201,250 ไร่ หรือ 322 ตารางกิโลเมตร

ภูเก้า มีลักษณะคล้ายกระทะหงายโดยมีที่ราบอยู่ตอนกลาง พื้นที่เช่นนี้ทำให้สันนิษฐานได้ว่า พื้นที่ส่วนนี้น่าจะเป็นซากภูเขาไฟโบราณที่ดับสนิทไปแล้วหลายร้อยล้านปี หรือมีฉะนั้นก็เป็น การโก่งตัวของเปลือกโลกในบริเวณนี้ขึ้นมาเป็นขอบเทือกเขา เทือกเขาภูเก้าเป็นเทือกเขาสองชั้น ชั้นนอกเป็นภูเขาสูงและมีความลาดชันมาก ไหล่เขาด้านในมีความลาดชันไม่มากนัก พื้นที่ส่วนใหญ่มีลักษณะสูงๆ ต่ำๆ บางแห่งเป็นที่ราบ

ภูพานคำ เป็นแนวทิวเขายาวในเทือกเขาภูพาน เรียงตัวตามแนวทิศตะวันออกเฉียงเหนือ-ตะวันตกเฉียงใต้ บริเวณทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเทือกเขาเป็นแอ่งที่ราบต่ำลุ่มน้ำพอง ซึ่งเป็นหุบเขาขนาดใหญ่ เมื่อมีการสร้างเขื่อนอุบลรัตน์ พื้นที่ดังกล่าวนี้กลายเป็นทะเลสาบ ซึ่งเป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติ มีเนื้อที่ประมาณครึ่งหนึ่งของส่วนภูพานคำ สภาพป่าเป็นป่าเต็งรังและป่าเบญจพรรณซึ่งขึ้นอยู่ในพื้นดินปนหิน

### 2.7.3 พรรณไม้และสัตว์ป่า

สภาพโดยทั่วไปเป็น ป่าเต็งรัง มีไม้ขึ้นอยู่กระจายอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณที่เป็นไหล่เขาและสันเขา พันธุ์ที่สำคัญได้แก่ เต็ง รัง เหียง พลวง พะยอม กระโดน ฯลฯ พืชพื้นล่างประกอบด้วย ประดู่ กล้วยไม้ เหียง กล้วย และไม้หนามหลายชนิด ส่วน ป่าเบญจพรรณ เป็นป่าที่มีอยู่ในบริเวณที่ลุ่มริมฝั่งห้วย หุบเขา และไหล่เขาบางส่วน พันธุ์ไม้ที่สำคัญได้แก่ แดง ประดู่ มะค่าแต้ กระบก ตะคร้อ ตีนนก ฯลฯ พืชพื้นล่างเป็น ไผ่ชนิดต่างๆ ป่าดงดิบ มีอยู่เฉพาะบริเวณริมฝั่งห้วยเท่านั้น พันธุ์ไม้ที่สำคัญได้แก่ ตะแบก ยาง ตะเคียนหิน มะค่าโมง กระบก และชิงชัน เป็นต้น

### 2.7.4 แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ในอุทยานแห่งชาติภูเก้าภูพานคำ

#### ถ้ำเรขาคณิต และถ้ำมีม

สันนิษฐานว่าร่องรอยที่ค้นพบมีอายุประมาณไม่ต่ำกว่า 3,500 ปี ในยุคบ้านเชียง ซึ่งสังคมมนุษย์ดำรงชีวิตด้วยการล่าสัตว์เป็นอาหาร ปรากฏภาพเขียนสีและภาพสลักบนผนังภายในถ้ำ

### 2.7.5 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติภูเก้าภูพานคำ

#### ภูพานคำ

เป็นทิวเขาด้านตะวันออกของกลุ่มน้ำพอง และเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาภูพาน ตอนบนมีทัศนียภาพที่สวยงามของทะเลสาบเหนือเขื่อนอุบลรัตน์ ซึ่งนักท่องเที่ยวมักจะพักผ่อนโดยเดินที่หรือที่บ้านพักของอุทยานฯ หรือที่ศาลาพักผ่อนของกรมประมงสงเคราะห์ บริเวณทะเลสาบท้ายเขื่อนอุบลรัตน์

### ภูเก้า

ประกอบด้วยภูเขา 9 ลูก คือ ภูฝาง ภูมปุ่น ภูหัน ภูเมย ภูค้อหม้อ ภูซัน ภูเพรา ภูลาว และภูวัด ภูทั้ง 9 ลูกนี้มีความสลับซับซ้อนมาก มีป่าไม้และสัตว์ป่านานาชนิด มีถ้ำ มีน้ำตก ลานหินลาดมากมาย มีหินลักษณะแปลก ๆ คล้ายปราสาท ถ้ำปลาไฮมีภาพเขียนรูปฝ่ามือและภาพแกะสลักของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ มีศาลาบนยอดหินที่เรียกว่า หอสุวรรณค์ ไ่ว้ชมวิวนอกจากนี้ยังมีวัดพระพุทธบาทภูเก้า ซึ่งมีรอยเท้าคนและสุนัขขนาดใหญ่สลักบนหินอันเกี่ยวโยงกันนิทานพื้นบ้านเรื่อง “พระสุพรหมวิโมชา ถันหมาเก้าหาง” ภายในวัดพระพุทธบาทภูเก้ายังมีถ้ำมี้ม และถ้ำอาจารย์สิม ซึ่งภายในมีภาพเขียนสีและภาพสลักตามผนังถ้ำสมัยก่อนประวัติศาสตร์

### ทิวทัศน์ริมทะเลสาบเหนือเขื่อนอุบลรัตน์และเกาะแก่งต่าง ๆ

เหมาะสำหรับการท่องเที่ยวทางน้ำ และพักผ่อน สามารถเดินทางไปเที่ยวหมู่บ้านประมงอำเภอโนนสัง จังหวัดอุดรธานี และซื้อปลาได้ที่อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น

### ห้ามต่าง หรือห้ามตั้ง

เป็นปรากฏการณ์ของธรรมชาติเช่นเดียวกับเสาเฉลียง ที่ผาแต้ม คือ เกิดจากการกัดเซาะของน้ำสายลม และแสงแดด มีลักษณะเป็นแท่งหินตั้ง ขึ้นมีสวนบนเป็นแผ่นหินวางอยู่โดยไม่ติดกัน มองดูคล้าย ดอกเห็ด

### น้ำตกตาดฟ้า

ตั้งอยู่ฝั่งส่วนภูเก้า เป็นน้ำตกขนาดเล็ก สายน้ำไหลมาตามธารเล็กๆ ท่ามกลางป่าเบญจพรรณ ก่อนจะทิ้งตัวลงมาตามชั้นหินสูง 7 เมตร สู่แอ่งน้ำเบื้องล่าง มีน้ำมากเฉพาะฤดูฝน

### รอยเท้านายพรานและรอยตีนหมา

อยู่บริเวณตีนภูเก้าซึ่งอยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติไปทางอำเภอโนนสัง 18 กิโลเมตร เป็นรอยเท้าขนาดใหญ่ 2 รอยลึกกลงไปในลานหิน ลักษณะคล้ายรูปเท้ามนุษย์และตีนสุนัขที่เห็นได้ชัดเจน

### หอสุวรรณค์

เป็นจุดชมทิวทัศน์ อยู่ห่างจากวัดพระพุทธบาทภูเก้าประมาณ 1 กิโลเมตร มองเห็นทิวทัศน์ของที่ราบจังหวัดหนองบัวลำภู และผืนป่าเขียวขจีของอุทยานแห่งชาติกว๊านไกลไปจนถึงอ่างเก็บน้ำ

เขื่อนอุบลรัตน์ บริเวณนี้มีก้อนหินขนาดใหญ่ตั้งอยู่ริมหน้าผา ก้อนหินสูง 30 เมตร มีบันไดให้ปีนขึ้นไปบนก้อนหินซึ่งมีศาลาตั้งอยู่ ชาวบ้านจึงเรียกจุดชมทิวทัศน์บนหินก้อนนี้ว่า “หอสวรรค์”

## 2.7.6 การเดินทาง

### รถยนต์

จากจังหวัดหนองบัวลำภู ตามทางหลวงจังหวัดหมายเลข 2146 แยกซ้ายบ้านวังหมื่น แยกซ้ายบ้านหัวขัว แยกซ้ายบ้านค้อ ถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติภูเก้าภูพานคำ ระยะทาง 58 กิโลเมตร ซึ่งอยู่ห่างจากอำเภออุบลรัตน์ 6 กิโลเมตร

จากจังหวัดขอนแก่น ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 (ขอนแก่น-อุดรธานี) ประมาณ 26 กิโลเมตร แยกซ้ายตามทางหลวงจังหวัดหมายเลข 2109 อีก 24 กิโลเมตร ถึงอำเภออุบลรัตน์ แยกขวาตามทางหลวงจังหวัดหมายเลข 2146 ประมาณ 6 กิโลเมตร ถึงอุทยานแห่งชาติภูเก้าภูพานคำ รวมระยะทางประมาณ 56 กิโลเมตร

### รถโดยสารประจำทาง

ใช้รถยนต์โดยสารประจำทางสายขอนแก่น-หนองบัวลำภู ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง ถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติภูเก้าภูพานคำ

### บทที่ 3

#### วิธีดำเนินการวิจัย

#### 3.1 การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (เขื่อน) และอุทยานประวัติศาสตร์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

##### 1) อุปกรณ์การศึกษา

1. แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานระดับแหล่งท่องเที่ยว
2. แบบสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว
3. สมุด ปากกา ดินสอ (สำหรับการบันทึก)
4. กล้องถ่ายรูป
5. กล้องส่องทางไกล

##### 2) วิธีการศึกษา

1. สำรวจข้อมูลพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้ข้อมูลจากเอกสารที่มีการทำการศึกษามาก่อน เอกสารที่เกี่ยวข้องและจากบุคลากรในพื้นที่ 3 จังหวัด คือ กาฬสินธุ์ อุดรธานีและบุรีรัมย์ แล้วเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเขื่อน หรืออุทยานประวัติศาสตร์ จังหวัดละ 1 แห่ง

2. การศึกษาภาคสนามในพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว โดยบันทึกข้อมูลเป็นอักษรและภาพถ่าย

3. ศึกษาศักยภาพในสถานที่ท่องเที่ยวจากแบบสอบถามข้อมูลแบ่งเป็น

- แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว ใน 3 จังหวัด จากเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว

- แบบสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวละประมาณ 100 ชุด จากนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว โดยขนาดกลุ่มตัวอย่างจากนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว 100 คน นั้นได้จากสูตรการสุ่มตัวอย่างน้อยที่สุดที่มากเพียงพอ (Yamane, 1973) โดยมีความคลาดเคลื่อนร้อยละ 10 ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 ซึ่งมีสูตรในการคำนวณกลุ่มตัวอย่างดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ  $n$  = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

$N$  = จำนวนสมาชิกประชากร



$e$  = ความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงหรือค่าพารามิเตอร์

โดยแทนค่า  $N$  คือ นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ระหว่าง 10,000-100,000 คนต่อปี

$e$  คือ ความคลาดเคลื่อนร้อยละ 10

ดังนั้น จึงใช้กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวและนักทัศนาจร ประมาณ 100 คน ในการศึกษาครั้งนี้ ของแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละจังหวัดสำรวจและเก็บข้อมูลภายในแหล่งท่องเที่ยวโดยตัวผู้ศึกษาเอง

4. ศึกษาศักยภาพโดยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานโดยใช้วิธี Weighting Score Method ซึ่งเป็นวิธีที่สามารถจัดระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ได้สะดวกและง่ายต่อการศึกษา โดยเป็นวิธีการศึกษาศักยภาพจากโครงการศึกษาเพื่อทบทวนแผนพัฒนาการท่องเที่ยวภาคอีสาน เสนอการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยศูนย์บริการวิชาการมหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ. 2540 ซึ่งได้จากการดัดแปลงโครงการศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในโครงการศึกษาทบทวนแผนแม่บท ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ เสนอการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยแผนงานเศรษฐกิจรายสาขา สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2536 และจากการศึกษาการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวแม่ฮ่องสอนและบริเวณที่เกี่ยวข้อง เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2537 โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 6 เกณฑ์การศึกษา คือ

- 1) การเข้าถึง
- 2) สิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว
- 3) ความสำคัญและสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว
- 4) ช่วงเวลาที่ท่องเที่ยวได้
- 5) การรวบรวมกลุ่มแหล่งท่องเที่ยว
- 6) ความปลอดภัย

โดยมีเกณฑ์การพิจารณาระดับคะแนนดังนี้

ตาราง 3.1 แสดงค่าถ่วงน้ำหนักใน 6 เกณฑ์แยกย่อยเป็นรายตัวแปร

ตัวแปร	ค่าถ่วงน้ำหนัก (W <sub>i</sub> )
1. การเข้าถึง	
- ระยะทางการเข้าถึงจากจังหวัดมายังที่ท่องเที่ยว	5
- สภาพของเส้นทาง/ผิวจราจร	5
- ประเภทของการคมนาคม และการเข้าถึง	5
2. สิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว	
- ที่พัก	4
- ร้านอาหาร/เครื่องดื่ม	4
- ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	4
- ที่จอดรถ	3
- ร้านขายของที่ระลึก	2
- ห้องสุขา	2
- มนุษย์สัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่	2
3. ความสำคัญและสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว	
- ความโดดเด่นเฉพาะด้านกายภาพของพื้นที่	5
- สภาพภูมิทัศน์	5
- ลักษณะโดดเด่นทาง โบราณวัตถุ โบราณสถาน ศิลปกรรมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	5
- ความหลากหลายชนิดของสังคมพืช	4
- ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช	4
4. ช่วงเวลาที่ท่องเที่ยวได้	3
5. การรวบรวมกลุ่มแหล่งท่องเที่ยว	2
6. ความปลอดภัย	2

5. ศึกษาถึงสภาพของปัญหา และข้อเสนอแนะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ต่าง ๆ

### 3) การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว โดยวิธีวิเคราะห์ค่าถ่วงน้ำหนัก (Weighting Score Method) มีขั้นตอนในการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งได้ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบดูแลแหล่งท่องเที่ยว สถานที่ละ 2-3 จุด และข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว จำนวนประมาณ 100 จุด

2. นำข้อมูลจากแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานและแบบสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว ซึ่งใช้ค่าฐานนิยม (Mode) เพื่อกำหนดระดับคะแนนศักยภาพตามเกณฑ์หลัก 6 เกณฑ์ ซึ่งพิจารณาจากตัวแปรต่างๆ ของแต่ละเกณฑ์ โดยการให้คะแนน (R) แบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้คือ

- ระดับที่มีศักยภาพสูง ให้คะแนนตัวบ่งชี้เป็น 3
- ระดับที่มีศักยภาพปานกลาง ให้คะแนนตัวบ่งชี้เป็น 2
- ระดับที่มีศักยภาพน้อย ให้คะแนนตัวบ่งชี้เป็น 1

3.) พิจารณาค่าถ่วงน้ำหนักโดยใช้เกณฑ์ดังนี้

1. การเข้าถึง

การเข้าถึงในที่นี้เกี่ยวข้องกับปัจจัยหลาย ประการเช่น

- ความสะดวกในการเข้าถึง เช่น มีถนนที่มีผิวจราจรดี ไม่ห่างจากถนนสายหลักมากเกินไป
- สามารถเข้าถึงได้โดยการคมนาคมหลายแบบ เช่นทางบก ทางน้ำ มีพาหนะรับจ้างเข้าสู่สถานที่แห่งนั้นได้ หรืออาจเข้าถึงได้โดยทางเท้าอย่างเดียว
- ระยะทางเข้าถึงจากจังหวัดถึงอำเภอมายังแหล่งท่องเที่ยวนั้น

ปัจจัยการเข้าถึงเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการมาเยี่ยมชมเยือนแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด ดังนั้นจึงให้ค่าถ่วงน้ำหนักดังนี้

ตารางที่ 3.2 ค่าถ่วงน้ำหนักของปัจจัยการเข้าถึง

ตัวแปร (Variables)	$W_i$	การพิจารณาและระดับของการให้คะแนน
1. การเข้าถึง		
1.1 ระยะทางการเข้าถึงจากจังหวัดมายังที่ท่องเที่ยว	$W_1 = 5$	โดยพิจารณาจัดระดับระยะทางการเข้าถึงได้ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> <li>- ระดับสูง คือ มีระยะทางจากจังหวัดถึงแหล่งท่องเที่ยวไม่เกิน 100 กม.</li> <li>- ระดับปานกลาง คือ มีระยะทางจากตัวจังหวัดถึงแหล่งท่องเที่ยวตั้งแต่ 100-150 กม.</li> <li>- ระดับต่ำ คือ มีระยะทางจากจังหวัดถึงแหล่งท่องเที่ยว มากกว่า 150 กม.</li> </ul>

ตารางที่ 3.2 ค่าถ่วงน้ำหนักของปัจจัยการเข้าถึง (ต่อ)

ตัวแปร (Variables)	$W_i$	การพิจารณาและระดับของการให้คะแนน
1.2 สภาพของเส้นทาง/ ผิวจราจร	$W_2 = 5$	โดยพิจารณาจกระดับสภาพของเส้นทางได้ดังนี้ - ระดับสูง คือ มีสภาพผิวจราจรเป็นถนนลาดยางหรือคอนกรีตตลอดสาย - ระดับปานกลาง คือ มีสภาพผิวจราจรเป็นถนนลาดยางหรือคอนกรีตบางส่วน สลับไปกับถนนลูกรัง - ระดับต่ำ คือ มีสภาพผิวจราจรเป็นถนนลูกรังตลอดสาย
1.3 ประเภทของการคมนาคมและการเข้าถึง	$W_3 = 5$	โดยพิจารณาจกระดับประเภทของการคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ดังนี้ - ระดับสูง คือ เดินทางได้ทั้งทางบก (รถ) และทางน้ำ(เรือ) - ระดับปานกลาง คือ เดินทางได้โดยใช้วิธีใดวิธีหนึ่ง เช่น ทางรถหรือทางเรือ - ระดับต่ำ คือ เดินทางได้เฉพาะการเดินทางเท้า

## 2. สิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว

สิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง ปัจจัยที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสะดวกในการไปท่องเที่ยวยังที่แห่งนั้น ได้แก่

- ใกล้ศูนย์กลางเมืองหรือศูนย์กลางชุมชน
- ที่พัก
- ปัจจัยเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว
- สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ที่

จอดรถ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ห้องสุขา มนุษยสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่

สิ่งที่อำนวยความสะดวกเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งเป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวในการยังสถานที่นั้นๆ ดังนั้นจึงให้ค่าถ่วงน้ำหนักดังนี้

ตารางที่ 3.3 ค่าถ่วงน้ำหนักของสิ่งอำนวยความสะดวก

ตัวแปร (Variables)	$W_i$	การพิจารณาและระดับของการให้คะแนน
2. สิ่งอำนวยความสะดวก		
2.1 ที่พัก	$W_4 = 4$	<p>พิจารณาจากประเภทของที่พัก (บ้านหรือเต็นท์) โดยดูจากจำนวนของที่พัก</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1) บ้านมีจำนวนที่หลัง เครื่องนอน จำนวนคนที่พักได้ทั้งหมด (อย่างไม่แออัด) สภาพตัวบ้าน               <ol style="list-style-type: none"> <li>2) เต็นท์ควรมีพื้นที่สำหรับกางเต็นท์ โดยเฉพาะหรือไม่มีเต็นท์ให้บริการหรือไม่                   <p>สามารถจัดระดับของที่พักได้ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ระดับสูง คือ มีบ้านพักมากกว่าหรือเท่ากับ 5 หลัง หรือจำนวนคนพักได้ทั้งหมดมากกว่า 60 คน มีสภาพบ้านดีมีหลังคาฝา 4 ด้าน และมีเครื่องนอนบริการ หรือมีบริเวณที่ให้กางเต็นท์โดยเฉพาะและมีเต็นท์บริการ</li> <li>- ระดับปานกลาง คือ มีบ้านพักน้อยกว่า 5 หลัง หรือจำนวนคนพักได้ทั้งหมด 10 – 60 คน มีสภาพบ้านมีหลังคาฝา 4 ด้าน แต่ไม่มีเครื่องนอนหรือมีบริเวณให้กางเต็นท์โดยเฉพาะแต่ไม่มีเต็นท์บริการ ต้องนำมาเอง</li> <li>- ระดับต่ำ คือ บ้านพักมีสภาพเป็นเพิงหรือศาลา มีหลังคา แต่ไม่มีฝาครบ 4 ด้าน ไม่มีเครื่องนอน จำนวนคนพักได้ทั้งหมดน้อยกว่า 10 คนหรือไม่มีที่กางเต็นท์โดยเฉพาะ</li> </ul> </li> </ol> </li> </ol>

ตารางที่ 3.3 ค่าถ่วงน้ำหนักของสิ่งอำนวยความสะดวก (ต่อ)

ตัวแปร (Variables)	Wi	การพิจารณาและระดับของการให้คะแนน
2.2 ร้านอาหารและเครื่องดื่ม	$W_5 = 4$	<p>พิจารณาถึงประเภทของร้านอาหาร/เครื่องดื่มได้ ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ระดับสูง คือ เป็นอาคารร้านค้า ที่มีจำนวนร้านอาหารมากกว่า 5 ร้านหรือมีความสะอาดมาก</li> <li>- ระดับปานกลาง คือ เป็นแผงลอยมีจำนวนร้าน 2-5 ร้าน หรือมีความสะอาดปานกลาง</li> <li>- ระดับต่ำ คือ เป็นหาบแร่หรือรถเข็น มีจำนวนร้าน 1 ร้าน หรือไม่สะอาด</li> </ul>
2.3 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	$W_6 = 4$	<p>พิจารณาจากความคงทนถาวรของอาคารสถานที่และความกลมกลืนเข้ากับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ซึ่งสามารถจัดระดับของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวได้ ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ระดับสูง คือ มีความคงทนถาวร และมีสภาพที่กลมกลืนกับธรรมชาติ</li> <li>- ระดับปานกลาง คือ อาคารมีความคงทนถาวร แต่ไม่กลมกลืนเข้ากับธรรมชาติ</li> <li>- ระดับต่ำ คือ เป็นอาคารชั่วคราว และไม่มี ความกลมกลืนกับธรรมชาติ</li> </ul>
2.4 ที่จอดรถ	$W_7 = 3$	<p>พิจารณาถึงจำนวนที่จอดรถ, ปริมาณรถที่จอด, ลักษณะของที่จอดรถ และความเป็นระเบียบของที่จอดรถได้ ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ระดับสูง คือ มีที่จอดรถมากกว่า 2 แห่ง หรือ ปริมาณที่จอดได้รวมมากกว่า 100 คัน ลักษณะของที่จอดรถเป็นพื้นซีเมนต์ มีความเป็นระเบียบในการจัดที่จอดรถดี</li> <li>- ระดับปานกลาง คือ มีที่จอดรถทั้งหมด 2 แห่ง หรือ ปริมาณที่จอดได้รวม 50-100 คัน ลักษณะของที่จอดรถมีทั้งที่เป็นพื้นซีเมนต์</li> </ul>

ตารางที่ 3.3 ค่าถ่วงน้ำหนักของสิ่งอำนวยความสะดวก (ต่อ)

ตัวแปร (Variables)	Wi	การพิจารณาและระดับของการให้คะแนน
2.5 ร้านขายของที่ระลึก	$W_8 = 2$	<p>และลาดคีน ความเป็นระเบียบในการจัดที่จอดรถปานกลาง</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ระดับต่ำ คือ มีที่จอดรถ 1 แห่ง หรือ ปริมาณรถที่จอดได้ น้อยกว่า 50 คัน ลักษณะของที่จอดรถเป็นลาดคีน ในการจัดที่จอดรถไม่เป็นระเบียบ</li> </ul> <p>พิจารณาถึงประเภทของร้านขายของที่ระลึกดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ระดับสูง คือ เป็นอาคารร้านค้า</li> <li>- ระดับปานกลาง คือ เป็นตู้โชว์สินค้าหรือแผงลอย</li> <li>- ระดับต่ำ คือ เป็นหาบแร่หรือรถเข็น</li> </ul>
2.6 ห้องสุขา	$W_9 = 2$	<p>พิจารณาจากจำนวนของห้องสุขาทั้งหมด, สุขภัณฑ์ที่ใช้, ความคงทนถาวร และความกลมกลืนกับธรรมชาติ โดยแยกประเภทสุขาชาย-หญิง สามารถจัดระดับห้องสุขาได้ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ระดับสูง คือ มีการแยกประเภท สุขาชาย – หญิง จำนวนของห้องสุขามากกว่า 20 ห้อง สุขภัณฑ์ใช้แบบชักโครก มีความคงทนถาวร และมีความกลมกลืนกับธรรมชาติ</li> <li>- ระดับปานกลาง คือ มีการแยกประเภทชาย – หญิง แต่มีจำนวนห้องสุขา 5 - 20 ห้อง สุขภัณฑ์ใช้เป็นแบบตักลาด มีความคงทนถาวร และกลมกลืนกับธรรมชาติ</li> <li>- ระดับต่ำ คือ ไม่มีการแยกประเภทสุขา มีจำนวนห้องน้อยกว่า 5 ห้อง สุขภัณฑ์ใช้แบบตักลาด เป็นแบบชั่วคราว ไม่มีความกลมกลืนกับธรรมชาติ</li> </ul>

ตารางที่ 3.3 ค่าถ่วงน้ำหนักของสิ่งอำนวยความสะดวก (ต่อ)

ตัวแปร (Variables)	Wi	การพิจารณาและระดับของการให้คะแนน
2.7 มนุษยสัมพันธ์ของ เจ้าหน้าที่	$W_{10} = 2$	ระดับของมนุษยสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่ สามารถ จะจัดระดับได้ดังนี้ - ระดับสูง คือ เจ้าหน้าที่ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี - ระดับปานกลาง คือเจ้าหน้าที่ที่มีมนุษยสัมพันธ์ ปานกลาง - ระดับต่ำ คือ เจ้าหน้าที่ที่ไม่มีมนุษยสัมพันธ์ดี

### 3. ความสำคัญและแหล่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว

ความสำคัญและสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญไม่ด้อยไปกว่าสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวที่จะทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจไปยังสถานที่นั้นๆ ความสวยงาม ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่ถูกกล่าวขานโดยสื่อต่างๆ เป็นสิ่งชักจูงให้นักท่องเที่ยวไปยังสถานที่นั้น ความสำคัญและสิ่งดึงดูดใจสามารถหมายความถึงสิ่งต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้

- ความสำคัญในแง่ประวัติศาสตร์และโบราณคดี
- ความสำคัญในแง่ศิลปะและวัฒนธรรมประเพณี
- ความสำคัญในด้านของศาสนา
- ความงามตามธรรมชาติหรือฝีมือมนุษย์ของแหล่งท่องเที่ยว หรือสิ่งดึงดูดใจในแง่ลักษณะของนิเวศวิทยา

- ความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวในภูมิภาคหรือจังหวัด

การให้ค่าถ่วงน้ำหนักของความสำคัญและสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ มีดังนี้



ตารางที่ 3.4 ค่าถ่วงน้ำหนักของสำคัญและสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว

ตัวแปร (Variables)	$W_i$	การพิจารณาและระดับของการให้คะแนน
3. ความสำคัญ, สิ่งดึงดูดใจ		ลักษณะเด่นแปลกตาด้านกายภาพที่หาพบได้
3.1 ความโดดเด่นเฉพาะทาง กายภาพของพื้นที่ (Physical Uniqueness/ Characteristics)	$W_{11} = 5$	<p>ยาก เช่น ถ้ำ น้ำพุร้อน เฝิงหิน ก้อนหินรูปแปลกตา เป็นต้น โดยระบุลักษณะของความโดดเด่นเฉพาะตัวที่ปรากฏในพื้นที่ และให้คะแนนจากการเปรียบเทียบลักษณะโดดเด่นดังกล่าวกับสถานที่อื่นๆภายในประเทศ โดยสามารถจัดระดับความโดดเด่นได้ ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ระดับสูง คือ มีลักษณะโดดเด่นเฉพาะที่ไม่มีที่อื่น</li> <li>- ระดับปานกลาง คือ เป็นลักษณะโดดเด่นเฉพาะที่มีที่อื่นๆแต่มีจำนวนมาก</li> <li>- ระดับต่ำ คือ เป็นลักษณะที่เห็นได้ทั่วไป</li> </ul>
3.2 สภาพภูมิทัศน์ (Landscape Characteristic)	$W_{12} = 5$	<p>ลักษณะและองค์ประกอบของพื้นที่ ที่ประกอบกันขึ้นเป็นสภาพทิวทัศน์ตามธรรมชาติที่ปรากฏแก่สายตา โดยทั้งนี้จะพิจารณาจากตำแหน่งมุมมองระยะห่างภูมิทัศน์ประเภทและคุณภาพของภูมิทัศน์ได้ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ระดับสูง คือ มีลักษณะและองค์ประกอบของพื้นที่เป็นสภาพทิวทัศน์ที่สวยงามและน่าสนใจ</li> <li>- ระดับปานกลาง คือ มีลักษณะและองค์ประกอบของพื้นที่เป็นสภาพทิวทัศน์ที่สวยงามปานกลาง</li> <li>- ระดับต่ำ คือ มีลักษณะและองค์ประกอบของพื้นที่เป็นสภาพทิวทัศน์ที่สวยงามแต่ไม่มีความน่าสนใจ</li> </ul>

ตารางที่ 3.4 ค่าถ่วงน้ำหนักของความสำเร็จและสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว (ต่อ)

ตัวแปร (Variables)	$W_i$	การพิจารณาและระดับของการให้คะแนน
3.3 ความหลากหลายชนิดพืช (Plant Community Diversity)	$W_{13} = 4$	พิจารณาจำนวนชนิดของสังคมพืช สามารถจัดระดับความดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> <li>- ระดับสูง คือ มีจำนวนของชนิดสังคมพืช ตั้งแต่ 3 ชนิดขึ้นไป</li> <li>- ระดับปานกลาง คือ ต้องมีจำนวนของชนิดสังคมพืช 2 ชนิด</li> <li>- ระดับต่ำ คือ มีจำนวนของชนิดสังคมพืช 1 ชนิด</li> </ul>
3.4 ความสมบูรณ์ของสังคมพืช (Plant Community Status)	$W_{14} = 4$	จัดเป็นองค์ประกอบอีกอย่างหนึ่งที่เป็นสิ่งดึงดูดให้เข้าไปในพื้นที่มี 3 ระดับ คือ <ul style="list-style-type: none"> <li>- ระดับสูง คือ พื้นที่ยังเป็นป่าดั้งเดิม ไม่มีการบุกรุกโดยราษฎร แต่อย่างใด</li> <li>- ระดับปานกลาง คือ พื้นที่ที่เคยถูกบุกรุกโดยราษฎร แต่สามารถทดแทนคืนกลับสภาพเป็นป่าสมบูรณ์อีกครั้ง</li> <li>- ระดับต่ำ คือ พื้นที่ที่กำลังถูกบุกรุกโดยราษฎร หรือบางส่วนถูกรายการยึดครอง หรือการเข้าไปใช้พื้นที่ป่าทำกิจกรรม จนทำให้สภาพป่าดั้งเดิมแปรเปลี่ยนสภาพไป</li> </ul>
3.5 ความโดดเด่นทางด้าน โบราณวัตถุ โบราณสถาน และศิลปกรรม ในพื้นที่แหล่ง ท่องเที่ยว	$W_{15} = 5$	พิจารณาจาก <ul style="list-style-type: none"> <li>- ระดับสูง คือ มีความหลากหลายและน่าสนใจในการท่องเที่ยว ถ้ามีศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ โบราณสถาน ในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นพื้นที่ธรรมชาติ</li> <li>- ระดับปานกลาง คือ มีการให้ความรู้หรือการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ และศิลปกรรมที่น่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว</li> </ul>

ตารางที่ 3.4 ค่าถ่วงน้ำหนักของความสำเร็จและสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว (ต่อ)

ตัวแปร (Variables)	$W_i$	การพิจารณาและระดับของการให้คะแนน
		- ระดับต่ำ คือ มีความโดดเด่นทางด้านโบราณวัตถุ โบราณสถาน ศิลปวัตถุที่มีคุณค่าแก่การอนุรักษ์

#### 4. ช่วงเวลาที่ท่องเที่ยวได้

จากการที่สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆตั้งอยู่ในภูมิประเทศที่ต่างกัน มีกฎระเบียบที่ต่างกันออกไป ดังนั้นเวลาที่สามารถใช้บริการของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง จึงแตกต่างกันออกไป ด้วย เช่น บางแห่งไม่สามารถเข้าถึงได้ในฤดูฝน มีแหล่งขาดความสวยงามที่มีในฤดูแล้ง เป็นต้น จึงให้ค่าน้ำหนักดังนี้

ตารางที่ 3.5 ค่าถ่วงน้ำหนักของช่วงเวลาที่ท่องเที่ยวได้

ตัวแปร (Variables)	$W_i$	การพิจารณาและระดับของการให้คะแนน
4. ช่วงเวลาที่ท่องเที่ยวได้	$W_{16} = 3$	สามารถจัดระดับช่วงเวลาที่สามารถเข้าพื้นที่ได้ ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> <li>- ระดับสูง คือ สามารถใช้บริการได้ตลอดปี</li> <li>- ระดับปานกลาง คือ สามารถที่จะใช้บริการได้ 8-9 เดือน/ปี</li> <li>- ระดับต่ำ คือ สามารถใช้บริการไม่เกิน 6 เดือน/ปี</li> </ul>

#### 5. การรวมกลุ่มแหล่งท่องเที่ยว

การที่นักท่องเที่ยวสามารถไปเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวหลายๆ แห่ง ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากกันนักได้ในช่วงเวลาท่องเที่ยว จะเป็นปัจจัยที่ทำให้นักท่องเที่ยวเลือกไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยว นั้นๆมากกว่าไปยังแหล่งท่องเที่ยวซึ่งอยู่โดดๆ ดังนั้นจึงให้ค่าน้ำหนักดังนี้

ตารางที่ 3.6 ค่าถ่วงน้ำหนักของการรวมกลุ่มของแหล่งท่องเที่ยว

ตัวแปร (Variables)	$W_i$	การพิจารณาและระดับของการให้คะแนน
5. การรวมกลุ่มของแหล่งท่องเที่ยว	$W_{17} = 2$	พิจารณาจากการที่นักท่องเที่ยวสามารถไปเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวหลายๆแห่ง ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากกันได้ในช่วงเวลาท่องเที่ยวซึ่งเป็นปัจจัยที่จะทำให้มีนักท่องเที่ยว มาเที่ยวมากกว่าแหล่งท่องเที่ยวแห่งอื่นที่ตั้งอยู่โดด ๆ

ตารางที่ 3.6 ค่าถ่วงน้ำหนักของการรวมกลุ่มของแหล่งท่องเที่ยว (ต่อ)

ตัวแปร (Variables)	$W_i$	การพิจารณาและระดับของการให้คะแนน
		<ul style="list-style-type: none"> <li>- ระดับสูง คือ มีแหล่งท่องเที่ยวอื่น ตั้งแต่ 1 แห่ง หรือมากกว่าตั้งอยู่ในระยะทาง ไม่เกิน 100 กม. จากแหล่งท่องเที่ยว(ทางถนน)</li> <li>- ระดับปานกลาง คือ มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ตั้งอยู่ในระยะทางไม่เกิน 100 – 150 กม. จากแหล่งท่องเที่ยว (ทางถนน)</li> <li>- ระดับต่ำ คือ ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ตั้งอยู่ในระยะทาง 150 กม. (ทางถนน) จากแหล่งท่องเที่ยว</li> </ul>

#### 6. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ในการที่นักท่องเที่ยวจะเลือกไปยังสถานที่นั้นๆ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งในการพิจารณา ได้แก่ ความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินจากโจรผู้ร้ายและมิจฉาชีพ ความปลอดภัยต่อยานพาหนะในการเดินทาง ความปลอดภัยในการเข้าถึงโดยการเดินเท้า ความปลอดภัยจากสภาพธรรมชาติ ดังนั้นจึงให้ค่าคะแนนดังนี้

ตารางที่ 3.7 ค่าถ่วงน้ำหนักของความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ตัวแปร (Variables)	$W_i$	การพิจารณาและระดับของการให้คะแนน
6. ความปลอดภัย (Safety)	$W_{18} = 2$	<p>ความปลอดภัยในพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว นั้น โดยจะสามารถพิจารณาได้จาก ความปลอดภัยและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว ซึ่งประเมินได้จากจำนวนคดีที่เคยเกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวและจากจำนวนเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย หรือเจ้าหน้าที่ที่ให้ความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ โดยสามารถให้ค่าระดับของความปลอดภัยได้ดังนี้</p>

ตารางที่ 3.7 ค่าถ่วงน้ำหนักของความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (ต่อ)

ตัวแปร (Variables)	$W_i$	การพิจารณาและระดับของการให้คะแนน
		- ระดับสูง คือ ไม่เคยมีคดีเกิดขึ้นในแหล่ง ท่องเที่ยวนั้นหรือจำนวนเจ้าหน้าที่ 1 คน/ พื้นที่ 100 ไร่
		- ระดับปานกลาง คือ เคยมีคดีเกิดขึ้น หรือมี เจ้าหน้าที่ 1 คนต่อพื้นที่ 100 – 200 ไร่
		- ระดับต่ำ คือ เคยมีคดีเกิดขึ้นหรือมี เจ้าหน้าที่ 1 คนต่อพื้นที่มากกว่า 200 ไร่

4. นำคะแนนศักยภาพที่ได้จากการประเมินคูณด้วยค่าถ่วงน้ำหนักของตัวแปรนั้นและหารด้วยค่าถ่วงน้ำหนักรวมของแต่ละเกณฑ์ ดังสูตรหาระดับศักยภาพเพื่อคำนวณหาระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวใน 6 เกณฑ์ ดังนี้

$$\text{สูตรระดับศักยภาพ } EP = \frac{W_1R_1 + W_2R_2 + W_3R_3 + \dots + W_nR_n}{(W_1 + W_2 + W_3 + \dots + W_n)}$$

โดย  $EP$  = ระดับศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวในเกณฑ์ที่ 1-6

$R_{1...n}$  = ค่าคะแนนศักยภาพของตัวแปรที่ 1- n

โดย n คือ ตัวแปรย่อยในแต่ละเกณฑ์

$W_{1...n}$  = ค่าถ่วงน้ำหนักของตัวแปรที่ 1- n

โดย n คือ ตัวแปรย่อยในแต่ละเกณฑ์

ดังนั้นจะมี  $EP_1$  คือ ระดับศักยภาพด้านการเข้าถึง

$EP_2$  คือ ระดับศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว

$EP_3$  คือ ระดับศักยภาพด้านความสำคัญและสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว

$EP_4$  คือ ระดับศักยภาพด้านช่วงเวลาที่ยังท่องเที่ยวได้

$EP_5$  คือ ระดับศักยภาพด้านการรวบรวมกลุ่มแหล่งท่องเที่ยว

$EP_6$  คือ ระดับศักยภาพด้านความปลอดภัย

5. นำระดับศักยภาพทั้ง 6 เกณฑ์มาหาร 6 เพื่อหาระดับศักยภาพรวมทุกด้านของแหล่งท่องเที่ยว นั่น คือ

$$EP_{\text{รวม}} = \frac{EP_1 + EP_2 + EP_3 + EP_4 + EP_5 + EP_6}{6}$$

ก็จะได้ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวขึ้น

6. นำผลการศึกษาระดับศักยภาพมาจัดความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว โดยแบ่งศักยภาพเป็น 3 ระดับ โดยระดับของศักยภาพมีดังต่อไปนี้

- ระดับมากกว่า 2-3 = H : เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง
- ระดับมากกว่า 1-2 = M : เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพปานกลาง
- ระดับเท่ากับ 1 = L : เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพต่ำ

ความหมายของระดับศักยภาพและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว

1. มีศักยภาพและความสำคัญสูง จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของภูมิภาคนั้น ซึ่งหมายความว่าหากนักท่องเที่ยวจะมาภูมิภาคนั้นๆ จะต้องนึกถึงแหล่งท่องเที่ยวนี้ก่อน

2. มีศักยภาพหรือความสำคัญปานกลางจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวรองของภูมิภาค ซึ่งหมายความว่า นักท่องเที่ยวอาจจะไปเยี่ยมแหล่งท่องเที่ยวนี้เป็นแห่งที่ 2 ในการมาเยือนภูมิภาคนั้นๆ

3. มีศักยภาพและความสำคัญต่ำ จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวบริวารของภูมิภาคนั้นๆ ซึ่งหมายความว่า เป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่งอยู่ไม่ไกลนักจากแหล่งท่องเที่ยวหลัก แต่อาจไม่อยู่ในแผนการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวแต่หากมีเวลาเหลือหรือเป็นทางผ่านก็อาจแวะเข้าไปเยี่ยมชมเขียนได้

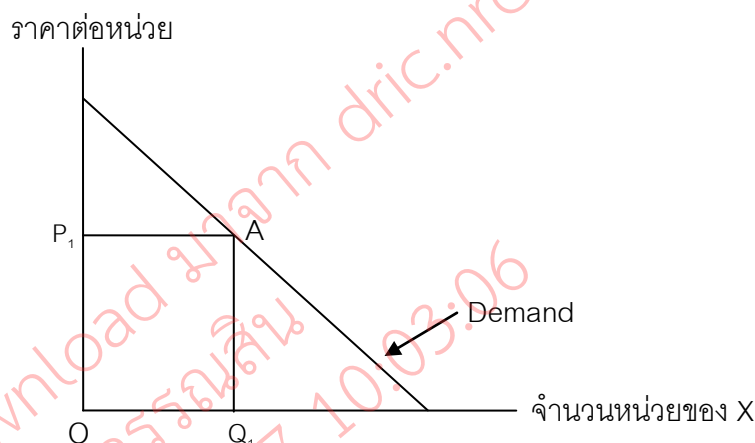
### 3.2 การประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่จัดเป็นสินค้าสาธารณะ (Public goods) ในบทนี้จะอธิบายวิธีการประเมินมูลค่าของทรัพยากรธรรมชาติ โดยจะเน้นวิธีทางอ้อมจากความเต็มใจที่จะจ่าย (Willingness to pay) หรืออุปสงค์ต่อสินค้า ด้วยเทคนิคต้นทุนการเดินทาง (Travel cost Method) ซึ่งเป็นเทคนิคที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้

#### 3.2.1. การประเมินมูลค่านันทนาการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยวิธีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

Hufschmidt และคณะ (1983) อธิบายว่า จากการพิจารณาด้านอุปสงค์ของบุคคล (individual demand) เมื่อกำหนดให้รายได้ที่เป็นตัวเงิน รสนิยม และราคาสินค้าตัวอื่นคงที่ ความเต็มใจที่จะจ่ายของบุคคลสำหรับสินค้า X จะสามารถสังเกตได้โดยการเลื่อนราคาสินค้า X และดูการเปลี่ยนแปลงในปริมาณซื้อ ซึ่งพฤติกรรมการบริโภคสินค้า X ที่กำหนดให้ผู้บริโภคพอใจที่จะจ่ายที่ระดับราคาแตกต่างกัน ราคาจึงสะท้อนอรรถประโยชน์เพิ่มของบุคคล (a price reflecting one's marginal

utility) ซึ่งได้จากการสังเกตการณ์ในการแบ่งสรรปริมาณการบริโภคและความเต็มใจที่จะจ่ายของบุคคลเนื่องจากเป็นฟังก์ชันกับอรรถประโยชน์เพิ่มที่เป็นตัวตัดสินอุปสงค์สำหรับสินค้า X ของบุคคล



รูปที่ 2.1 อุปสงค์ของบุคคลสำหรับสินค้า X

ที่มา : Hufschmidt และคณะ (1983)

พิจารณาตามรูปที่ 2.1 เป็นผลจากการนำอรรถประโยชน์เพิ่มมาเขียน ซึ่งความชันและเส้นอรรถประโยชน์เพิ่มทอดลงจากทางขวาเช่นเดียวกับเส้นอุปสงค์ เส้นอุปสงค์นี้เรียกว่าเส้นอุปสงค์มาร์แชล (Marshallian demand curve) เส้นอุปสงค์ดังกล่าวนี้เป็นแนวความคิดที่เกิดขึ้นในระบบตลาดเสรี จะมีอยู่จริงในระบบเศรษฐกิจ จากภาพจะเห็นว่าบุคคลได้รับสินค้าปริมาณ  $OX_1$  มูลค่าของสินค้า X ที่ระดับราคา  $OP_1$  คือราคาคุณด้วยปริมาณที่ซื้อหรือพื้นที่สี่เหลี่ยม  $OP_1AX_1$  แต่ความเต็มใจที่จะจ่ายทั้งหมดจะมีมูลค่ามากกว่า  $OP_1AX_1$  คือ มีขอบเขตเท่ากับพื้นที่  $ODAX_1$  พื้นที่การคำนวณประโยชน์ต้นทุน พื้นที่  $DAP_1$  เรียกว่า “ส่วนเกินผู้บริโภค” (consumer's surplus) เป็นส่วนที่แสดงถึงค่าความพอใจที่จะจ่ายสูงสุดและอยู่เหนือค่าใช้จ่ายจริงของผู้บริโภค อรรถประโยชน์ส่วนเกินของผู้บริโภคจะถูกบวกเข้าเป็นมูลค่าตลาดของสินค้าและบริการเพื่อตัดสินใจประมาณคุณค่าหรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่แท้จริงของสินค้าเอกชน

จากการอธิบายข้างต้น ถ้าหากว่าสินค้า X เป็นสินค้าสาธารณะที่ไม่มีราคาในตลาด การหามาได้ของการบริโภคสินค้าและบริการหรือการสร้างคามพึงพอใจและไม่มีการจ่ายจริง แต่เป็นการใช้ราคาแทน เมื่อราคาเป็นศูนย์พื้นที่ทั้งหมดภายใต้เส้นอุปสงค์จึงเป็นส่วนเกินของผู้บริโภคและเท่ากับความพอใจที่จะจ่ายรวม

ในการอธิบายพฤติกรรมผู้บริโภคต่อสินค้าเอกชน โดยมีข้อสมมติว่าผู้บริโภคอยู่ที่ตลาดแล้วจึงไม่มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาเกี่ยวข้อง แต่การประเมินมูลค่าของแหล่งนั้นทนทานการ คือ นำ

ค่าใช้จ่ายในการเดินทางและระหว่างการพักผ่อนคิดเป็นเสมือนราคาซื้อหาเพื่อให้ได้รับความพึงพอใจจากการนั้นนันทนาการเป็นพื้นฐาน จึงเป็นหลักการเดียวกับสินค้าที่มีราคาในตลาด

วิธีหามูลค่าของแหล่งนันทนาการโดยอาศัยค่าใช้จ่ายในการเดินทาง Clawson และ Knetsch เป็นผู้พัฒนาขึ้นเรียกว่า Travel Cost Method ซึ่งนำไปสู่การหาอุปสงค์และมูลค่าของการท่องเที่ยวและนันทนาการ สำหรับแนวความคิดเกี่ยวกับการสร้างเส้นอุปสงค์สำหรับการนันทนาการทำได้โดยการหาความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนความถี่น้อย (จำนวนครั้งหรือจำนวนวัน) ที่นักท่องเที่ยวได้ใช้บริการกับราคา แต่เนื่องจากการนันทนาการมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากสินค้าแข่งขันอื่น ๆ เพราะการที่จะได้รับสินค้าและบริการดังกล่าวนี้ผู้บริโภคต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางในระดับที่ต่างกันไปตามระยะทางที่ต้องเดินทาง และโดยทั่วไปผู้ที่อยู่ใกล้กับแหล่งนันทนาการมีแนวโน้มที่จะเดินทางไปใช้บริการมากกว่าผู้ที่อยู่ห่างไกลออกไป เพราะเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง (ค่าน้ำมัน ค่าอาหาร ค่ายานพาหนะ เป็นต้น) และค่าเสียเวลาในการเดินทางมีน้อยกว่า จากลักษณะความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้จะสามารถนำไปเป็นข้อมูลเพื่อจัดสร้างเส้นอุปสงค์สำหรับการนันทนาการในแหล่งนันทนาการนั้น ๆ ได้ และพื้นที่ภายใต้เส้นอุปสงค์จะสะท้อนถึงความเต็มใจที่จะจ่ายของผู้บริโภค หรือประโยชน์ที่เป็นตัวเงินของแหล่งนันทนาการได้ (สมพร , 2538)

### 3.2.2.ระเบียบวิธีการดำเนินการวิจัย

การประเมินมูลค่าเชิงนันทนาการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยวิธี Travel Cost Method (TCM) มีขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

#### 1) การรวบรวมข้อมูลและกำหนดตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการรวบรวมข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยลักษณะทางนันทนาการที่เกิดขึ้น ได้แก่ เดินเล่นชมธรรมชาติ พักผ่อนรับประทานอาหาร ไปเที่ยวชมโบราณสถาน ล่องเรือ / ล่องแก่ง เดินชมรอยเท้าไดโนเสาร์ เล่นน้ำตก ศึกษาระบบนิเวศของป่า ดูพระอาทิตย์ขึ้น / ตก (เช่น ทำบุญ) สำหรับประชากรที่ศึกษาก็คือกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งแบบพักค้างคืน แบบไป-กลับวันเดียว โดยเก็บข้อมูลเฉพาะนักท่องเที่ยวในประเทศ

การเก็บรวบรวมโดยการออกแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาในแหล่งที่ตั้งของสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ 3 จังหวัด ในขอบเขตการวิจัยเพื่อบูรณาการของชุดโครงการ ซึ่งมีสถิติการเดินทางเข้าแหล่งท่องเที่ยว 3 ปี เพื่อหาค่าเฉลี่ยในการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ที่ระดับนัยสำคัญ 90% ได้ขนาดตัวอย่างดังข้อมูลในตารางที่ 3.8



## 2) แบบจำลองที่ใช้ในการประมาณการ

ในการศึกษาประเมินมูลค่านันทนาการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการประมาณค่าหาเส้นอุปสงค์ของการเดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยใช้แบบจำลอง Individual Travel Cost Model (ITCM) และแบบจำลอง Zonal Travel Cost Model (ZTCM)

### 1) แบบจำลอง Individual Travel Cost Model

ในการประมาณการตามแบบจำลอง ITCM เพื่อประมาณค่าหาเส้นอุปสงค์ของการเดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งนันทนาการ การคิดต้นทุนการเดินทางนั้นมีแนวคิดในการคำนวณหาต้นทุนการเดินทาง 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

**วิธีที่แรก** นำเอาต้นทุนประเภทอื่นที่เกิดขึ้นระหว่างการเดินทาง เช่น ค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายเชิงนันทนาการ ค่าที่พัก รวมไปถึงค่าของที่ระลึกต่าง ๆ รวมทั้งต้นทุนค่าเสียโอกาสโดยคิดค่าเสียโอกาสแบบเต็มอัตราค่าจ้าง (Full wage rate) รวมเข้ากับต้นทุนการเดินทางด้วย (OECD, 1989)

**วิธีที่สอง** เหมือนวิธีที่สองเพียงแต่เปลี่ยนการคิดต้นทุนค่าเสียโอกาสในการเดินทางโดยคิดต้นทุนค่าเสียโอกาสในอัตราหนึ่งในสามของอัตราค่าจ้าง (1/3 wage rate) (Farber, 1988)

**วิธีที่สาม** คิดเฉพาะต้นทุนที่เป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางเท่านั้น (Round-trip transportation cost)

สำหรับตัวแปรที่จะนำไปใช้ในแบบจำลองต้นทุนการท่องเที่ยว (Travel Cost Model) นั้น มีตัวแปรที่สำคัญสามกลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่

**กลุ่มแรก** คือ ต้นทุนในการเดินทาง ซึ่งมีสามประเภทตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งมีสมมติฐานว่า ระดับต้นทุนที่สูงกว่าจะทำให้จำนวนครั้งในการมาเที่ยวต่ำกว่า

**กลุ่มที่สอง** คือ ระดับรายได้ของนักท่องเที่ยว (INC) คาดว่า ระดับรายได้ที่สูงจะเป็นปัจจัยบวกต่อจำนวนครั้งของการมาท่องเที่ยว

**กลุ่มที่สาม** คือ ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวซึ่งแบ่งแยกได้ 2 กลุ่มคือ

ก. กลุ่มตัวแปรที่เป็นปัจจัยบวกต่อจำนวนครั้งของการมาท่องเที่ยวซึ่งได้แก่

- พฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่จะกลับมาเที่ยว
- อายุของนักท่องเที่ยว (AGE)
- เพศของนักท่องเที่ยว (MALE) เพศชายน่าจะมีแนวโน้มที่จะชอบท่องเที่ยวผจญภัยในป่าธรรมชาติมากกว่าเพศหญิง

- ระดับการศึกษา (ED) ในที่นี้ใช้จำนวนปีในการศึกษาเป็นตัวแทน ซึ่งเชื่อว่าวัฒนธรรมการท่องเที่ยวจะอยู่ในกลุ่มคนที่มีระดับการศึกษาที่สูง
- ข. ส่วนตัวแปรลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมกลุ่มที่สองเป็นกลุ่มที่ยังไม่สามารถคาดเดาว่าจะมีผลต่อพฤติกรรมในการท่องเที่ยวอย่างไร ได้แก่ การไปเที่ยวสถานที่อื่น ๆ (OSITE) และสุดท้ายคือสถานภาพของนักท่องเที่ยว (SINGLE) ในแต่ละรูปแบบฟังก์ชัน ในส่วนของตัวแปรต้นทุนการเดินทางทดลองใช้ตัวแปรต้นทุนการเดินทางทั้งสามแบบ คือ TC1, TC2 และ TRAV ดังนั้นแบบจำลอง ITCM จะมีทั้งสิ้น 3 แบบจำลอง เพื่อหาแบบจำลองที่ให้ค่าเหมาะสมที่สุด (fit) ดังนี้

#### แบบจำลองที่ 1

$$\text{VISIT} = \alpha + B_1\text{TC1} + B_2\text{A} + B_3\text{Age} + B_4\text{Y} + B_5\text{S} + B_6\text{Ed} + B_7\text{Osite} + B_8\text{Sing} + B_9\text{Occ} + B_{10}\text{HHnum}$$

#### แบบจำลองที่ 2

$$\text{VISIT} = \alpha + B_1\text{TC2} + B_2\text{A} + B_3\text{Age} + B_4\text{Y} + B_5\text{S} + B_6\text{Ed} + B_7\text{Osite} + B_8\text{Sing} + B_9\text{Occ} + B_{10}\text{HHnum}$$

#### แบบจำลองที่ 3

$$\text{VISIT} = \alpha + B_1\text{TRAV} + B_2\text{A} + B_3\text{Age} + B_4\text{Y} + B_5\text{S} + B_6\text{Ed} + B_7\text{Osite} + B_8\text{Sing} + B_9\text{Occ} + B_{10}\text{HHnum}$$

## 2) แบบจำลอง Zonal Travel Cost Model

แบบจำลอง Zonal TCM เป็นวิธีที่ต้องแบ่งเขตของผู้ที่มาสถานที่ท่องเที่ยวออกเป็นเขต ๆ ซึ่งมีระยะทางจากสถานที่ท่องเที่ยวไม่เท่ากัน เป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนคนที่มาสถานที่ท่องเที่ยวจากเขตต่าง ๆ (Visitation rate) และค่าใช้จ่ายในการเดินทาง วิเคราะห์หาข้อมูลหรือประโยชน์ที่เป็นตัวเงินของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการนันทนาการ ในปี 2550 โดยวิธี Zonal Travel Cost Method ซึ่งมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ (Bateman และคณะ, 1992)

**ขั้นที่ 1** การกำหนดเขตโดยอาศัยแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นจุดศูนย์กลางและแบ่งพื้นที่ที่อยู่รอบ ๆ จุดศูนย์กลางออกเป็นเขต ในลักษณะวงแหวน โดยแต่ละเขตมีระยะห่างจากจุดศูนย์กลางเป็นระยะทาง ดังนี้

เขตที่ 1	0 – 50	กิโลเมตร
เขตที่ 2	51 – 100	กิโลเมตร
เขตที่ 3	101-150	กิโลเมตร
เขตที่ 4	151-200	กิโลเมตร
เขตที่ 5	201-300	กิโลเมตร
เขตที่ 6	301-400	กิโลเมตร
เขตที่ 7	401-600	กิโลเมตร
เขตที่ 8	มากกว่า 600	กิโลเมตร

ขั้นที่ 2 กำหนดหาอัตราการมานันทนาการของประชากร ในแต่ละเขตต่อประชากรหนึ่งพันคน ในปี พ.ศ. 2550 โดยใช้สูตรในการคำนวณดังนี้

$$Q_i = (V_i / n) \times N \times D_i \times 1,000 / P_i$$

เมื่อ  $Q_i$  = อัตราการมานันทนาการต่อปีของนักท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากเขต  $i$  ต่อประชากรหนึ่งพันคน

$V_i$  = จำนวนตัวอย่างของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากเขต  $i$

$n$  = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

$N$  = จำนวนผู้มาท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปี พ.ศ. 2550

$D_i$  = จำนวนวันที่มาท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเฉลี่ยต่อนักท่องเที่ยวจากเขต  $i$  หนึ่งคน

$P_i$  = จำนวนประชากรในเขต  $i$

$i$  = เขตที่อยู่อาศัยของนักท่องเที่ยว

ขั้นที่ 3 กำหนดหาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราการมานันทนาการต่อประชากรหนึ่งพันคน กับค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวันในการเดินทางมานันทนาการ ซึ่งประกอบด้วย ค่าพาหนะ ค่าอาหารและค่าเครื่องดื่ม ค่าที่พัก ค่าของที่ระลึก และค่าบันเทิง เป็นต้น ต่อนักท่องเที่ยว 1 คน ทั้งนี้ สมมติให้ค่าใช้จ่ายเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดอัตราการมานันทนาการ ความสัมพันธ์นี้คำนวณได้จากการสร้างสมการถดถอยเชิงเดี่ยว (simple regression) โดยมีรูปแบบของสมการดังนี้

$$Q_i = f(TC_i)$$

โดยที่  $TC_i$  = ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมานันทนาการที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากเขต  $i$  เฉลี่ยต่อวันต่อคน

**ขั้นที่ 4** นำหลักความสัมพันธ์ระหว่างอัตราการมานันทนาการต่อประชากรหนึ่งพันคนกับค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวันในการเดินทางมานันทนาการในขั้นที่ 3 ที่ได้มาศึกษาความสัมพันธ์ในรูปแบบของเส้นอุปสงค์

**ขั้นที่ 5** คำนวณหาพื้นที่เส้นอุปสงค์ที่ได้จากขั้นที่ 4 โดยพื้นที่ภายใต้เส้นอุปสงค์นี้แสดงถึงมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายของนักท่องเที่ยว หรือประโยชน์ที่เป็นตัวเงินของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการนันทนาการหรือการท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2550 โดยการหาพื้นที่ใต้เส้นอุปสงค์สามารถคำนวณด้วยวิธีการปริพันธ์หาพื้นที่ใต้เส้นอุปสงค์นันทนาการ มีขั้นตอนในการคำนวณดังนี้

1) กำหนดสมการอุปสงค์นันทนาการของการเดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งได้จากการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวกับอัตราการมาท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (สมการที่ได้ในขั้นที่ 3)

2) กำหนดค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูงสุด ( $TC_{max}$  หรือ Choke Price) ของกลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนดให้ Choke Price มีค่าเท่ากับค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูงสุดของนักท่องเที่ยวจากกลุ่มตัวอย่าง

3) คำนวณส่วนเกินผู้บริโภคของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวจากแต่ละเขต ( $CS_z$ ) จากสมการอุปสงค์นันทนาการของการมาท่องเที่ยว โดยการคำนวณหาพื้นที่ใต้เส้นอุปสงค์นันทนาการด้วยวิธีปริพันธ์ในช่วงค่าใช้จ่ายในการเดินทางเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวจากแต่ละเขต ( $TC_z$ ) จนถึงค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูงสุด ( $TC_{max}$  หรือ Choke Price) ส่วนเกินของผู้บริโภคของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวแต่ละเขต ( $CS_z$ ) ที่คำนวณได้มีหน่วยเป็นบาทต่อประชากร 1,000 คน ดังสมการ (1.1)

$$CS_z = \int_{TC_z}^{TC_{max}} (Q_z) dTC \quad (1.1)$$

4) คำนวณส่วนเกินผู้บริโภคของแต่ละเขต ( $C_z$ ) โดยการนำส่วนเกินผู้บริโภคของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวจากแต่ละเขต ( $CS_z$ ) มาคูณกับจำนวนประชากรของแต่ละเขต ( $P_z$ ) หารด้วย 1,000 ดังสมการ (1.2)

$$C_z = CS_z \times P_z / 1,000 \quad (1.2)$$

5) คำนวณส่วนเกินผู้บริโภคทั้งหมด (Total Consumer Surplus: TCS) โดยรวมส่วนเกินผู้บริโภคของแต่ละเขต ( $C_z$ ) ที่คำนวณได้จากข้อ 4) เข้าด้วยกัน ดังสมการ (1.3)

$$TCS = \sum_{z=1}^7 C_z \quad (1.3)$$

ดังนั้น มูลค่าประโยชน์ด้านนันทนาการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในปีที่ศึกษาจะมีมูลค่าเท่ากับมูลค่าส่วนเกินผู้บริโภคทั้งหมด (TCS) ที่คำนวณได้จากข้อ 5) และมูลค่าประโยชน์ด้านนันทนาการต่อครั้งของการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะมีมูลค่าเท่ากับส่วนเกินผู้บริโภคต่อครั้ง (CST) ที่คำนวณได้จากข้อ 6)

### 3.3 การเพิ่มศักยภาพในการพัฒนารูปแบบการผลิตสินค้าของที่ระลึกเพื่อ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

**ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ในการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาหาข้อมูลจากประชากรใน 4 จังหวัด คือ จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดอุดรธานี ซึ่งสุ่มตัวอย่างด้วยวิธี Quota sampling และ Purposive Sampling จำนวน 500 คน

#### การรวบรวมข้อมูล

1) การศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Study) ได้ดำเนินการศึกษา ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ดังนี้

- 1) หนังสือการท่องเที่ยว
- 2) แหล่งข้อมูลจาก Internet
- 3) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) การรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field survey Research) โดยการใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการด้านการออกแบบสินค้าของที่ระลึกและผู้ผลิต/ผู้ประกอบการเกี่ยวกับสินค้าของที่ระลึกในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และใช้แบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์และประมวลผล คือ ความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย

### 3.4 การมีส่วนร่วมและส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

#### 1) วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยภาคสนามในลักษณะการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยเก็บรวบรวมเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จากประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในพื้นที่แล้วนำมาวิเคราะห์ในเชิงสถิติ

1.1 ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติ จากนอกพื้นที่และในพื้นที่ สำหรับการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวจะเป็นราษฎรในพื้นที่ใกล้เคียงอุทยานแห่งชาติในรัศมีประมาณ 5 กิโลเมตร

1.2 กลุ่มตัวอย่าง จากนักท่องเที่ยวที่มาจากนอกพื้นที่และในพื้นที่กำหนดให้เก็บตัวอย่าง กลุ่มละประมาณ 300 ตัวอย่าง รวม 600 ตัวอย่าง โดยเก็บกระจายในแต่ละเดือนอย่างน้อย 3 เดือน และการเก็บข้อมูลการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเก็บจากราษฎรในพื้นที่อุทยานแห่งชาติและพื้นที่ใกล้เคียง ในรัศมี 5 กิโลเมตร โดยคัดเลือกจากผู้รู้ มีประสบการณ์ และสมาชิก อบต.

1.3 หน่วยของการวิเคราะห์ สำหรับศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ระดับบุคคลเป็นหน่วยของการวิเคราะห์

1.4 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูล

1.4.1 แบบสัมภาษณ์ มีการออกแบบสัมภาษณ์ปรับปรุง แบบสัมภาษณ์ให้เหมาะสม แล้วจึงเก็บข้อมูลจากตัวอย่างที่คัดเลือก

ไฟล์นี้ Download มาจาก <http://www.kit.com>  
โดย ศราวุฒ วัชรวัฒน์  
เมื่อ 07/08/2557 10:03:06

## บทที่ 4

### ผลการศึกษา

จากการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและอุทยานประวัติศาสตร์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยทำการศึกษาใน 5 จังหวัด คือ กาฬสินธุ์ มุกดาหาร อุดรธานี หนองบัวลำภู และ สกลนคร ผลการศึกษา ได้ผลดังนี้

#### 4.1 ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (เขื่อน) และอุทยานประวัติศาสตร์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

##### 4.1.1 พิพิธภัณฑสถานไดโนเสาร์ภูมู่ข้าว จ.กาฬสินธุ์

จากการทำแบบสอบถาม ได้ผลการศึกษา ดังนี้

นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 56.00) เป็นกลุ่มที่มีอายุ ในช่วง 21-30 ปี (ร้อยละ 36.00) สถานภาพส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด (ร้อยละ 53.00) การศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 55.00) เป็นนักเรียน/นักศึกษา (ร้อยละ 32.00) มีรายได้เฉลี่ย น้อยกว่า 2,500 บาท / เดือน (ร้อยละ 23.00) และมีรายได้สุทธิของครอบครัว 25,001-50,000 บาท ต่อเดือน (ร้อยละ 22.00)

ในการมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยว คือ ต้องการท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ (ร้อยละ 60.00) โดยส่วนใหญ่เคยมาท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยวนี้ (ร้อยละ 55.00) ไม่มีผู้ที่แนะนำให้มายังแหล่งท่องเที่ยว คือ มาเอง (ร้อยละ 49.00) ซึ่งเป็นการมาเข้าเย็น กลับ (ร้อยละ 96.00) และนักท่องเที่ยวมักจะมาคนเดียว (ร้อยละ 89.00) กิจกรรมนันทนาการที่นักท่องเที่ยวนิยมกระทำในแหล่งท่องเที่ยว คือ เดินชมกระดูกไดโนเสาร์ (ร้อยละ 34.00) ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ในด้านการบริการต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับพอใจ

ทำการประเมินศักยภาพในด้านต่าง ๆ ทั้ง 6 ด้าน ได้ผลดังนี้ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว คะแนนศักยภาพ คือ 2.67 ซึ่งจัดว่ามีศักยภาพสูง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว คะแนนศักยภาพ คือ 2.81 ซึ่งจัดว่ามีศักยภาพสูง ด้านความสำคัญและสิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว คะแนนศักยภาพ คือ 2.48 จัดว่ามีศักยภาพสูง ด้านช่วงเวลาที่ท่องเที่ยวได้ระดับศักยภาพ คือ 3.00 ซึ่งจัดว่ามีศักยภาพสูง ด้านการรวมกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง คะแนนศักยภาพ คือ 3.00 ซึ่งจัดว่ามีศักยภาพสูง ด้านความปลอดภัยคะแนนศักยภาพ คือ 3.00 ซึ่งจัดว่ามีศักยภาพสูง

จากการคำนวณหาศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑสถานภูมู่ข้าว จังหวัดกาฬสินธุ์ ปรากฏว่าได้ค่าคะแนน เท่ากับ 2.83 ซึ่งอยู่ในระดับ H ซึ่งแสดงว่า พิพิธภัณฑสถานภูมู่ข้าว จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง

#### 4.1.2. อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท จังหวัดอุดรธานี

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยใช้แบบสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว โดยการสุ่มแจกแบบสัมภาษณ์ จำนวน 100 ชุด สรุปข้อมูลดังนี้

นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 69.00) เป็นกลุ่มที่มีอายุ ในช่วง 21-30 ปี (ร้อยละ 46.00) สถานภาพส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด (ร้อยละ 56.00) การศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 54.00) อาชีพนักเรียนนักศึกษา (ร้อยละ 31.00) มีรายได้เฉลี่ย 2,501-5,000 บาท / เดือน (ร้อยละ 19.00) และมีรายได้สุทธิของครอบครัว 15,001-20,000 บาท / เดือน (ร้อยละ 26.00)

ในการมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยว คือ ท่องเที่ยวชมธรรมชาติ (ร้อยละ 58.10) โดยมาท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยวนี้เป็นครั้งแรก (ร้อยละ 62.00) ผู้ที่แนะนำให้มายังแหล่งท่องเที่ยว คือ เพื่อน/ญาติพี่น้อง (ร้อยละ 45.00) ซึ่งเป็นการมาซ้ำ เย็นกลับ (ร้อยละ 100.00) และนักท่องเที่ยวมักจะมาคนเดียว (ร้อยละ 80.00) กิจกรรมนันทนาการที่นักท่องเที่ยวนิยมกระทำในแหล่งท่องเที่ยว คือ เดินเล่นชมธรรมชาติ (ร้อยละ 88.00) และนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่คิดว่าจะกลับมาที่อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาทอีก (ร้อยละ 82.00) ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ในด้านการบริการต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับพอใจ

จากการศึกษาพบว่า ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว คะแนนศักยภาพ คือ 2.67 ซึ่งจัดว่ามีศักยภาพสูง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว คะแนนศักยภาพ คือ 2.05 ซึ่งจัดว่ามีศักยภาพสูง ด้านความสำคัญและสิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว คะแนนศักยภาพ คือ 2.78 จัดว่ามีศักยภาพสูง ด้านช่วงเวลาที่ท่องเที่ยวได้ระดับศักยภาพ คือ 3.00 ซึ่งจัดว่ามีศักยภาพสูง ด้านการรวมกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง คะแนนศักยภาพ คือ 3.00 ซึ่งจัดว่ามีศักยภาพสูง ด้านความปลอดภัยคะแนนศักยภาพ คือ 3.00 ซึ่งจัดว่ามีศักยภาพสูง

จากการคำนวณหาศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท จังหวัดอุดรธานี ปรากฏว่าได้ค่าคะแนน เท่ากับ 2.75 ซึ่งอยู่ในระดับ H ซึ่งแสดงว่า อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท จังหวัดอุดรธานี เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง

#### 4.1.3 อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยใช้แบบสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว โดยการสุ่มแจกแบบสัมภาษณ์ จำนวน 100 ชุด สรุปข้อมูลดังนี้

นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 64.00) เป็นกลุ่มที่มีอายุ ในช่วง 31-40 ปี (ร้อยละ 25.00) สถานภาพส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส (ร้อยละ 52.00) การศึกษาระดับมัธยมปลาย/ปวช. (ร้อยละ 36.00) อาชีพนักเรียนนักศึกษา (ร้อยละ



27.00) มีรายได้น้อยกว่า 2,500 บาท / เดือน (ร้อยละ 24.00) และมีรายได้สุทธิของครอบครัวมากกว่า 7,501-10,000 บาท / เดือน (ร้อยละ 24.00)

ในการมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยว คือ ศึกษาธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม (ร้อยละ 71.93) โดยมาท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยวนี้เป็นครั้งแรก (ร้อยละ 64.00) ผู้ที่แนะนำให้มายังแหล่งท่องเที่ยว คือ เพื่อน/ญาติพี่น้อง (ร้อยละ 67.00) ซึ่งเป็นการมาซ้ำ เย็นกลับ (ร้อยละ 85.00) และนักท่องเที่ยวมักจะมาคนเดียว (ร้อยละ 92.00) กิจกรรมนันทนาการที่นักท่องเที่ยวนิยมกระทำในแหล่งท่องเที่ยว คือ เที่ยวชมโบราณสถาน (ร้อยละ 74.62) นักท่องเที่ยวทั้งหมดคิดว่าจะกลับมาท่องเที่ยวอีก (ร้อยละ 100) ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ในด้านการบริการต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับพอใจ

จากการศึกษาพบว่า ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว คะแนนศักยภาพ คือ 2.67 ซึ่งจัดว่ามีศักยภาพสูง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว คะแนนศักยภาพ คือ 2.33 ซึ่งจัดว่ามีศักยภาพสูง ด้านความสำคัญและสิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว คะแนนศักยภาพ คือ 2.83 จัดว่ามีศักยภาพสูง ด้านช่วงเวลาที่ท่องเที่ยวได้ระดับศักยภาพ คือ 3.00 ซึ่งจัดว่ามีศักยภาพสูง ด้านการรวมกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง คะแนนศักยภาพ คือ 3.00 ซึ่งจัดว่ามีศักยภาพสูง ด้านความปลอดภัยคะแนนศักยภาพ คือ 3.00 ซึ่งจัดว่ามีศักยภาพสูง

จากการคำนวณหาศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ปรากฏว่าได้ค่าคะแนน เท่ากับ 2.81 ซึ่งอยู่ในระดับ H ซึ่งแสดงว่า อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง

## 4.2 การประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

### 4.2.1 พิพธิภัณฑ์ไดโนเสาร์ภูมู่ข้าว จ.กาฬสินธุ์

จากการศึกษาอุปสงค์การท่องเที่ยวด้วยวิธีต้นทุนการเดินทางระดับบุคคลและระดับเขต พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่ออุปสงค์ของการท่องเที่ยว หรือความต้องการเดินทางมาท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับบุคคลขึ้นกับ ต้นทุนการเดินทางแบบคิดค่าเสียโอกาส ณ อัตราค่าจ้างเต็มเวลา และต้นทุนการเดินทางแบบคิดค่าเสียโอกาสแบบ 1/3 ของอัตราค่าจ้าง อายุ และสถานภาพสมรส ในส่วนของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่ออุปสงค์ของการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับเขตพบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศพิพธิภัณฑ์ไดโนเสาร์ภูมู่ข้าว จ.กาฬสินธุ์มีปัจจัยที่สามารถแสดงความสัมพันธ์ต่ออุปสงค์การท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแต่ละแห่ง และสามารถใช้อธิบายได้ดีที่สุดคือ ตัวแปรต้นทุนในการเดินทางที่ไม่คิดต้นทุนเวลา (TRAV)

จากประเมินมูลค่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศกลุ่มข้าว มีมูลค่าเท่ากับ 306,126,143.21 บาท

#### 4.2.2 อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท จ.อุดรธานี

จากการศึกษาอุปสงค์การท่องเที่ยวด้วยวิธีต้นทุนการเดินทางระดับบุคคลและระดับเขต พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่ออุปสงค์ของการท่องเที่ยว หรือความต้องการเดินทางมาท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับบุคคลขึ้นกับ ต้นทุนการเดินทางแบบคิดค่าเสียโอกาส ณ อัตราค่าจ้างเต็มเวลา และต้นทุนการเดินทางแบบคิดค่าเสียโอกาสแบบ 1/3 ของอัตราค่าจ้าง อายุ และสถานภาพสมรส ในส่วนของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่ออุปสงค์ของการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับเขตพบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภูพระบาทมีปัจจัยที่สามารถแสดงความสัมพันธ์ต่ออุปสงค์การท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแต่ละแห่งและสามารถใช้อธิบายได้ดีที่สุดคือ ตัวแปรต้นทุนในการเดินทางที่ไม่คิดต้นทุนเวลา (TRAV)

จากประเมินมูลค่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภูพระบาทมีมูลค่าเท่ากับ 121,109,764.20 บาท

#### 4.2.3 อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง จ.บุรีรัมย์

จากการศึกษาอุปสงค์การท่องเที่ยวด้วยวิธีต้นทุนการเดินทางระดับบุคคลและระดับเขต พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่ออุปสงค์ของการท่องเที่ยว หรือความต้องการเดินทางมาท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับบุคคลขึ้นกับ ต้นทุนการเดินทางแบบคิดค่าเสียโอกาส ณ อัตราค่าจ้างเต็มเวลา และต้นทุนการเดินทางแบบคิดค่าเสียโอกาสแบบ 1/3 ของอัตราค่าจ้าง อายุ และสถานภาพสมรส ในส่วนของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่ออุปสงค์ของการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับเขตพบว่า แหล่งท่องเที่ยวของอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ มีปัจจัยที่สามารถแสดงความสัมพันธ์ต่ออุปสงค์การท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแต่ละแห่งและสามารถใช้อธิบายได้ดีที่สุดคือ ตัวแปรต้นทุนในการเดินทางที่ไม่คิดต้นทุนเวลา (TRAV)

จากประเมินมูลค่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขาพนมรุ้งมีมูลค่าเท่ากับ 2,383,023,788.94 บาท

### 4.3 การเพิ่มศักยภาพในการพัฒนารูปแบบการผลิตสินค้าของที่ระลึกเพื่อ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การเพิ่มศักยภาพในการพัฒนารูปแบบการผลิตสินค้าของที่ระลึกเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คณะวิจัยได้เลือกจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จำนวน 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดหนองบัวลำภู, จังหวัดมุกดาหาร, จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดอุดรธานี

#### 4.3.1 ข้อมูลจากการสอบถาม นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยว 4 จังหวัดในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

##### 1. ข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวใน 4 จังหวัด ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 400 คน ได้ตอบแบบสอบถามและได้นำมาวิเคราะห์และประมวลผลสามารถสรุปเป็นข้อมูล

ส่วนบุคคลและข้อมูลทั่วไป ได้ดังนี้

1) จำแนกตามเพศ พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 58.0 รองลงมาคือ เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 39.0 และไม่ระบุเพศ คิดเป็นร้อยละ 3.0

2) จำแนกตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 25-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.0 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 41- 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.0 และ อายุระหว่าง 19-24 ปี คิดเป็นร้อยละ 18

3) จำแนกตามอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่มีอาชีพ นักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 26.0 รองลงมาคือ ค้าขาย/นักธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 21.0 และ เกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 21.0

4) จำแนกตามระดับการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 30.0 รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 29.0 และ ประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 25

5) จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้ส่วนตัวเฉลี่ยต่อเดือน 6,000-9,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 29.0 รองลงมาคือ 3,000- 6,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 22.0 และ ต่ำกว่า 3,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 21.0

6) จำแนกตามภูมิลำเนาพบว่า ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาภาคอีสาน คิดเป็นร้อยละ 83.0 รองลงมาคือ ภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 9.0 และ ภาคเหนือ คิดเป็นร้อยละ 8.0

##### 2) ข้อมูล ชนิดและวัสดุ ของสินค้าของที่ระลึกที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถาม 4 จังหวัด ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

แบ่งรายละเอียดการนำเสนอรูปแบบของที่ระลึก ออกเป็น 17 ชนิด คือ

1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ข้อมูลชนิด และวัสดุของเสื้อ ส่วนใหญ่ผลิตเสื้อจาก ตันกก คิดเป็นร้อยละ 48.0 รองลงมา คือ ไม้ไผ่ คิดเป็นร้อยละ 19.0 และ เชือก คิดเป็นร้อยละ 6.0

- 2) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ข้อมูลชนิด และวัสดุของกระเป่า ส่วนใหญ่ผลิตกระเป่าจาก กก คิดเป็นร้อยละ 32.0 รองลงมา คือ ไม้ไผ่ คิดเป็นร้อยละ 17.0 และ โปหรีฐ้า คิดเป็นร้อยละ 10.0
- 3) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ข้อมูลชนิด และวัสดุของที่เสียบปากกา ส่วนใหญ่ผลิตที่เสียบปากกาจาก ไม้ไผ่ คิดเป็นร้อยละ 37.0 รองลงมา คือ ต้นกก คิดเป็นร้อยละ 16.0 และ กระดาษสา คิดเป็นร้อยละ 8.0
- 4) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ข้อมูลชนิด และวัสดุของที่วางโทรศัพท์ ส่วนใหญ่จะผลิตที่วางโทรศัพท์จาก ไม้ไผ่ คิดเป็นร้อยละ 30.0 รองลงมา คือ ต้นกก คิดเป็นร้อยละ 17.0 และ กะลามะพร้าว คิดเป็นร้อยละ 12.0
- 5) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ข้อมูลชนิด และวัสดุของตะกร้า ส่วนใหญ่จะผลิตตะกร้าจาก ไม้ไผ่ คิดเป็นร้อยละ 32.0 รองลงมา คือ ต้นกก คิดเป็นร้อยละ 16.0 และ โปหรีฐ้าคิดเป็นร้อยละ 11.0
- 6) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ข้อมูลชนิด และวัสดุของที่รองแก้ว ส่วนใหญ่จะผลิตที่รองแก้วจาก ไม้ไผ่ คิดเป็นร้อยละ 27.0 รองลงมา คือ ต้นกก คิดเป็นร้อยละ 16.0 และ กะลามะพร้าว คิดเป็นร้อยละ 13.0
- 7) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ข้อมูลชนิด และวัสดุของที่รองจาน ส่วนใหญ่จะผลิตที่รองจานจาก กะลามะพร้าว คิดเป็นร้อยละ 42.0 รองลงมา คือ ไม้ไผ่ คิดเป็นร้อยละ 28.0 และ กระดาษสา คิดเป็นร้อยละ 14.0
- 8) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ข้อมูลชนิด และวัสดุของแจกัน ส่วนใหญ่จะผลิตแจกันจาก ไม้ไผ่ คิดเป็นร้อยละ 28.0 รองลงมา คือ กะลามะพร้าว คิดเป็นร้อยละ 13.0 และ กระดาษสา คิดเป็นร้อยละ 11.0
- 9) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ข้อมูลชนิด และวัสดุของแฟ้มเอกสาร ส่วนใหญ่จะผลิตแฟ้มเอกสารจากไม้ไผ่ คิดเป็นร้อยละ 28.0 รองลงมา คือ กระดาษสา คิดเป็นร้อยละ 19.0 และ ต้นกก คิดเป็นร้อยละ 10.0
- 10) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ข้อมูลชนิด และวัสดุของหมวกส่วนใหญ่จะผลิตหมวกจากต้นกก คิดเป็นร้อยละ 33.0 รองลงมา คือ กระดาษสา คิดเป็นร้อยละ 11.0 และ ไม้ไผ่ คิดเป็นร้อยละ 10.0
- 11) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ข้อมูลชนิด และวัสดุของที่ใส่จดหมาย ส่วนใหญ่จะผลิตที่ใส่จดหมายจากไม้ไผ่ คิดเป็นร้อยละ 26.0 รองลงมา คือกระดาษสา คิดเป็นร้อยละ 15.0 และ ต้นกก คิดเป็นร้อยละ 10.0

12) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ข้อมูลชนิด และวัสดุของที่เก็บนามบัตร ส่วนใหญ่จะผลิตที่เก็บนามบัตรจาก ไม้ไผ่ คิดเป็นร้อยละ 26.0 รองลงมา คือ ต้นกก คิดเป็นร้อยละ 17.0 และ กระดาษสา คิดเป็นร้อยละ 13.0

13) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ข้อมูลชนิด และวัสดุของที่ใส่ไวน์ ส่วนใหญ่จะผลิตที่ใส่ไวน์จาก ไม้ไผ่ คิดเป็นร้อยละ 28.0 รองลงมา คือ เชือก คิดเป็นร้อยละ 15.0 และ กะลามะพร้าว คิดเป็นร้อยละ 11.0

14) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ข้อมูลชนิด และวัสดุของตุ๊กตา ส่วนใหญ่จะผลิตตุ๊กตาจากเชือก คิดเป็นร้อยละ 18.0 รองลงมา คือ ไม้ไผ่ คิดเป็นร้อยละ 16.0 และ ต้นกก คิดเป็นร้อยละ 12.0

15) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ข้อมูลชนิด และวัสดุของกล่องกระดาษทิชชู

ส่วนใหญ่จะผลิตกล่องกระดาษทิชชูจากกระดาษสา คิดเป็นร้อยละ 24.0 รองลงมา คือ กะลามะพร้าว คิดเป็นร้อยละ 15.0 และต้นกก คิดเป็นร้อยละ 12.0

16) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ข้อมูลชนิด และวัสดุของโคมไฟ ส่วนใหญ่จะผลิตโคมไฟจาก ไม้ไผ่ คิดเป็นร้อยละ 28.0 รองลงมา คือ กะลามะพร้าว คิดเป็นร้อยละ 23.0 และกระดาษสา คิดเป็นร้อยละ 11.0

17) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ข้อมูลชนิด และวัสดุของปฏิทิน ส่วนใหญ่จะผลิตปฏิทินจาก กระดาษสา คิดเป็นร้อยละ 34.0 รองลงมา คือ ไม้ไผ่ คิดเป็นร้อยละ 12.0 และต้นกก คิดเป็นร้อยละ 9.0

**3) ข้อมูลเกี่ยวข้องกับ รูปแบบ ของสินค้าของที่ระลึกสื่อถึงความต้องการผู้ตอบแบบสอบถาม 4 จังหวัด ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่า ควรมีการพัฒนารูปแบบของที่ระลึกให้มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของท้องถิ่น มีความสอดคล้องกับศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น และ ทำจากวัสดุ/อุปกรณ์ที่หาง่ายในท้องถิ่นนั้นๆ รวมทั้งมีการสะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามลำดับ

**4.3.2.วิเคราะห์ผลการวิจัยของที่ระลึกตามแหล่งท่องเที่ยว 4 จังหวัดในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือทางไปรษณีย์ของผู้ตอบแบบสอบถาม จากกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ขาย-ผู้ผลิต จำนวน 100 คน**

แบ่งรายละเอียดการนำเสนอของเรื่องต่างๆ ออกเป็น 4 ส่วน คือ

### 1) ข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวใน 4 จังหวัด ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 100 คน ได้ตอบแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์และประมวลผลสามารถสรุปเป็นข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลทั่วไป ได้ดังนี้

1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นิยมเป็น เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 59.0 รองลงมาคือ เพศชายคิดเป็นร้อยละ 35.0 ไม่ระบุ คิดเป็นร้อยละ 6.0

2) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 44.0 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.0 และ อายุระหว่าง 25-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.0

3) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพ เกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 36.0 รองลงมาคือ ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 29.0 และ ค้าขาย/นักธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 26.0

4) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา ประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 38.0 รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 25.0 และ ปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 22.0

5) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ส่วนตัวเฉลี่ยต่อเดือน 3,000-6,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 31.0 รองลงมาคือ มากกว่า 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 21.0 และ 6,000-9,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 13.0

6) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภูมิลำเนา ภาคอีสาน คิดเป็นร้อยละ 89.0 รองลงมาคือ ภาคใต้กับ ภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 4.0 และภาคตะวันออก คิดเป็นร้อยละ 2.0

### 2) ข้อมูล ชนิดและวัสดุ ของสินค้าของที่ระลึกที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถาม 4 จังหวัด ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการผลิตเสื้อจาก ตันกก คิดเป็นร้อยละ 42.0 รองลงมา คือ ไม้ไผ่ คิดเป็นร้อยละ 23.0 และ เชือก คิดเป็นร้อยละ 7.0 และ โปหญา คิดเป็นร้อยละ 5.0

2) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการผลิตกระเป๋าจาก กะลามะพร้าว คิดเป็นร้อยละ 39.0 รองลงมาคือ เชือก คิดเป็นร้อยละ 16.0 และ ตันกก คิดเป็นร้อยละ 10.0

3) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการผลิตที่เสียบปากกาจาก เชือก คิดเป็นร้อยละ 34.0 รองลงมา คือ กะลามะพร้าว คิดเป็นร้อยละ 17.0 และ ไม้ไผ่ คิดเป็นร้อยละ 15.0

4) กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ต้องการผลิตที่วางโทรศัพท์จาก เชือก คิดเป็นร้อยละ 25.0 รองลงมา คือ โปหญา คิดเป็นร้อยละ 16.0 และ ไม้ไผ่ คิดเป็นร้อยละ 15.0

5) กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ต้องการผลิตตะกร้าจาก เชือก คิดเป็นร้อยละ 37.0 รองลงมา คือ ไม้ไผ่คิดเป็นร้อยละ 13.0 และ ตันกก คิดเป็นร้อยละ 12.0 และไผ่หญ้า กับ กะลามะพร้าว คิดเป็น ร้อยละ 8.0

6) กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ต้องการผลิตที่รองแก้วจาก กะลามะพร้าว คิดเป็นร้อยละ 20.0 รองลงมา คือ ตันกก คิดเป็นร้อยละ 19.0 และ เชือก คิดเป็นร้อยละ 17.0 และไผ่หญ้า คิดเป็นร้อยละ 8.0

7) กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่จะผลิตที่รองจานจาก เชือก คิดเป็นร้อยละ 26.0 รองลงมาคือ กะลามะพร้าว กับ ตันกก คิดเป็นร้อยละ 14.0 และ ไม้ไผ่ คิดเป็นร้อยละ 12.0 และไผ่หญ้า คิดเป็น ร้อยละ 9.0

8) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการผลิตแจกันจาก เชือก คิดเป็นร้อยละ 30.0 รองลงมา คือ ตันกก คิดเป็นร้อยละ 21.0 และ ไม้ไผ่ คิดเป็นร้อยละ 15.0

9) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการผลิตแฟ้มเอกสารจาก เชือก คิดเป็นร้อยละ 28.0 รองลงมา คือ ไผ่หญ้า คิดเป็นร้อยละ 13.0 และ ไม้ไผ่ คิดเป็นร้อยละ 12.0 และ ตันกก คิดเป็นร้อยละ 11.0 และกะลามะพร้าว คิดเป็นร้อยละ 7.0

10) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการผลิตหมวกจาก เชือก คิดเป็นร้อยละ 21.0 รองลงมา คือ ไม้ไผ่ คิดเป็นร้อยละ 12.0 และ กะลามะพร้าว คิดเป็นร้อยละ 17.0 และ ตันกก คิดเป็นร้อยละ 9.0 และไผ่หญ้า คิดเป็นร้อยละ 7.0

11) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการผลิตที่ใส่จดหมายจาก เชือก คิดเป็นร้อยละ 32.0 รองลงมา คือ ไผ่หญ้า คิดเป็นร้อยละ 14.0 และ ตันกก คิดเป็นร้อยละ 13.0 และกะลามะพร้าว คิด เป็นร้อยละ 8.0 และไม้ไผ่ คิดเป็นร้อยละ 5.0

12) กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ต้องการผลิตที่เก็บนามบัตรจากไผ่หญ้า คิดเป็นร้อยละ 22.0 รองลงมา คือ เชือก คิดเป็นร้อยละ 19.0 และ ตันกก คิดเป็นร้อยละ 13.0 และ กะลามะพร้าว คิดเป็น ร้อยละ 9.0 และกระดาษสา คิดเป็นร้อยละ 7.0

13) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการผลิตที่ใส่ไวน์จาก เชือก คิดเป็นร้อยละ 19.0 รองลงมา คือ ตันกก คิดเป็นร้อยละ 17.0 และ ไม้ไผ่ คิดเป็นร้อยละ 13.0 และกะลามะพร้าว คิดเป็นร้อยละ 12.0

14) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการผลิตตุ๊กตาจาก กะลามะพร้าว คิดเป็นร้อยละ 22.0 รองลงมา คือ ไม้ไผ่ คิดเป็นร้อยละ 12.0 และ ตันกก คิดเป็นร้อยละ 11.0 และ เชือก คิดเป็นร้อยละ 10.0 และไผ่หญ้า คิดเป็นร้อยละ 8.0

15) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการผลิตกล่องกระดาษทิชชูจาก ต้นกก คิดเป็นร้อยละ 22.0 รองลงมา คือ เชือก คิดเป็นร้อยละ 20.0 และ กะลามะพร้าว คิดเป็นร้อยละ 14.0 และ ไพพู่ คิดเป็นร้อยละ 7.0

16) กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ต้องการผลิตไฟฟ้าจากต้นกก คิดเป็นร้อยละ 33.0 รองลงมา คือ เชือก คิดเป็นร้อยละ 20.0 และ กะลามะพร้าว คิดเป็นร้อยละ 14.0 และกระดาษสา กับ ไม้ไผ่ คิดเป็นร้อยละ 5.0

17) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการผลิตปฏิทินจาก ต้นกก คิดเป็นร้อยละ 24.0 รองลงมา คือ ไพพู่ คิดเป็นร้อยละ 16.0 และ เชือก คิดเป็นร้อยละ 13.0 และกะลามะพร้าว คิดเป็นร้อยละ 11.0 และกระดาษสา คิดเป็นร้อยละ 6.0

### 3) ข้อมูลเกี่ยวข้องกับ รูปแบบ ของสินค้าของที่ระลึกที่สอดคล้องกับความต้องการผู้ตอบแบบสอบถาม 4 จังหวัด ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่า ควรมีการพัฒนารูปแบบของที่ระลึกให้มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของท้องถิ่น สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น และ ทำจากวัสดุ/อุปกรณ์ที่หาง่ายในท้องถิ่นนั้นๆ มีความสอดคล้องกับศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น รวมทั้งมีรูปลักษณ์แปลกใหม่/ไม่ซ้ำแบบใครตามลำดับ

### 4) ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นกับแนวทางการพัฒนาสินค้าของที่ระลึกเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของผู้ตอบแบบสอบถาม 4 จังหวัด ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่า ควรมีการพัฒนารูปแบบสินค้า คุณภาพสินค้าเพิ่มขึ้นและรูปแบบสินค้าให้หลากหลาย และนำภาพบุคคลสำคัญในจังหวัด เช่น เกจิอาจารย์ มาใช้ผลิตของที่ระลึก

## 4.4 การมีส่วนร่วมและส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

### 4.4.1 อุทยานแห่งชาติภูผาทิพย์ จังหวัดมุกดาหาร

ผลการศึกษาจากแบบสอบถาม พบว่า นักท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติภูผาทิพย์ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง มีอายุต่ำกว่า 21 ปี เดินทางมาจากมุกดาหารมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นครราชสีมา ร้อยเอ็ด และขอนแก่น ส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นนักเรียน/นักศึกษา รองลงมา ได้แก่ รับราชการ พนักงานเอกชน พนักงานรัฐวิสาหกิจ เกษตรกร และรับจ้างทั่วไป มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาทต่อเดือนมากที่สุด มีระยะเดินทางน้อยกว่า 100 กิโลเมตรมากที่สุด พาหนะที่ใช้ในการเดินทาง ส่วนใหญ่ใช้รถยนต์ส่วนตัวเป็นพาหนะในการเดินทางมาอุทยาน รองลงมา ได้แก่ ใช้รถยนต์เช่าเหมา/รับจ้าง จักรยานยนต์ และรถโดยสารประจำทาง



ด้านค่าใช้จ่ายในการเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูผาทิพย์ ค่าอาหารและเครื่องดื่ม ส่วนใหญ่ใช้น้อยกว่า 200 บาท/คน/วัน จ่ายค่าพาหนะเป็นเงินน้อยกว่า 400 บาท/คน/วัน ค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น फिल्म ของที่ระลึก ฯลฯ เป็นเงินน้อยกว่า 300 บาท/คน/วัน

วัตถุประสงค์ของการมาเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูผาทิพย์ เพื่อท่องเที่ยว/พักผ่อนหย่อนใจมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ทักษะศึกษา/เข้าค่ายพักแรม นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ได้รับการแนะนำให้มาเที่ยวอุทยานแห่งชาติจากเพื่อน/ญาติพี่น้อง ลักษณะการมาเที่ยวส่วนใหญ่พักที่บ้านพักของทางอุทยาน มากที่สุด

กิจกรรมนันทนาการที่ทำ ระหว่างมาเที่ยวอุทยานแห่งชาติ คือการเดินเล่นชมธรรมชาติมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ พักผ่อนรับประทานอาหาร ศึกษาระบบนิเวศของป่า เล่นน้ำตก ชมร่องรอยประวัติศาสตร์ และดูพระอาทิตย์ โดยส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่ากลุ่มหินสวยงาม และความเป็นธรรมชาติ รองลงมาได้แก่ พาคครอบครัวและเพื่อนมาเที่ยวอีก สนุกสนาน ใกล้เคียงบ้าน/เป็นทางผ่าน และการบริการที่ดี แหล่งดึงดูดใจและประทับใจของนักท่องเที่ยวมากที่สุด คือ กลุ่มหินหินทิพย์และลานมูจรินทร์ มากที่สุด รองลงมาได้แก่ น้ำตกวังเดือนห้า น้ำตกถ้ำพระ และผาอุสุและส่วนใหญ่จะระบุว่าจะกลับมาเที่ยวอุทยานแห่งชาติอีก

ด้านความพึงพอใจต่อการให้บริการของอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยวกับประเด็นคำถามจำนวน 16 ด้าน สรุปได้ดังนี้

1. การเข้าถึงอุทยาน สภาพเส้นทาง และระยะทางการเข้าถึงจากตัวจังหวัดถึงอุทยานฯ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
2. การบริการข้อมูล การประชาสัมพันธ์ รายละเอียดการเดินทางและอื่นๆ ละเอียดชัดเจน เข้าใจง่าย สามารถเดินทางไปถึงแม้จะไม่เคยไปมาก่อนนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ตอบว่าพอใจ
3. การบริการข้อมูลภายในอุทยานฯละเอียดชัดเจนเข้าใจง่าย สามารถเดินทางไปถึงแม้จะไม่เคยไปมาก่อน ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
4. ป้ายอธิบายความหมายและป้ายสัญลักษณ์ มีความสวยงามกลมกลืนกับธรรมชาติ และเห็นได้ชัดเจน เข้าใจง่าย ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
5. ที่จอดรถยนต์ สะดวกสบาย กว้างขวาง และพอเพียงส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
6. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว สวยงามกลมกลืนธรรมชาติ มีขนาดที่เหมาะสม และการตกแต่งภายในส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
7. ทางเดินเท้า/เส้นทางเดินป่า มีป้ายบอกเห็นได้ชัดเจน เข้าใจง่าย กลมกลืนกับธรรมชาติ และสามารถเดินได้สะดวกปลอดภัย ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
8. อาหาร รสชาติ ราคา คุณภาพ และความสะอาดส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ

9.ห้องน้ำ-ห้องสุขา ความพอเพียง ความสะอาด และ ความกลมกลืนกับธรรมชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ

10.ความสะอาดของสถานที่/ถังขยะ ความสะอาด จำนวนของถังขยะ และการจัดวางกลมกลืนกับธรรมชาติส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ

11.ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในการมาท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ ตอบว่าพอใจ

12.บ้านพัก ความสะอาดและความสวยงาม การตกแต่งกลมกลืนกับธรรมชาติ การตกแต่งเสริมเพื่อความสวยงาม ส่วนใหญ่ตอบว่าพอใจ ส่วนความสะดวกในการจองบ้านพักส่วนใหญ่ตอบว่า เฉยๆ

13.การบริการของเจ้าหน้าที่ การมีมนุษยสัมพันธ์ การบริการด้านข้อมูล รายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่พัก ความสุภาพอ่อนน้อม และความเต็มใจในการให้บริการ ส่วนใหญ่ตอบว่า พอใจ

14.ร้านอาหารของที่ระลึก การบริการ ราคา ความสวยงามของที่ระลึกส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ ส่วนการใช้วัสดุในการผลิตเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นส่วนใหญ่ ตอบว่า เฉยๆ

15.กิจกรรมนันทนาการ เหมาะสมกับสถานที่ สนุกสนาน และปลอดภัยส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ

16.ความสวยงามของธรรมชาติ ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจมาก

ข้อมูลของกลุ่มราษฎร องค์การบริหารส่วนตำบลและส่วนราชการอื่นๆ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูผาเทิบ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุระหว่าง 31-40 ปี สถานภาพสมรส เป็นผู้อาศัยอยู่ในจังหวัดมุกดาหาร จบการศึกษาระดับประถมศึกษา หรือเทียบเท่ามากที่สุด มีอาชีพเกษตรกร มากที่สุด รองลงมา ได้แก่รับจ้างทั่วไป มีรายได้ต่อเดือน น้อยกว่า 4,000 บาท ระยะทางจากจุดเริ่มต้นเดินทางถึงอุทยานแห่งชาติ ต่ำสุดคือ 1 กิโลเมตร ระยะเดินทางของกลุ่มสูงสุด 19 กิโลเมตร และระยะเดินทางโดยเฉลี่ย คือ 3.87 กิโลเมตร ส่วนใหญ่เคยได้รับการจ้างงานให้ปฏิบัติงานในอุทยานแห่งชาติ

นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อท่องเที่ยว และพักผ่อนหย่อนใจมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ศึกษาธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม ประสบการณ์ในการมาอุทยานแห่งชาติแห่งนี้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ เคยมาเที่ยวที่อุทยานแห่งนี้กันแล้ว โดยมีลักษณะการมาเที่ยว แบบมาเช้า เย็นกลับมากที่สุด กิจกรรมที่ทำระหว่างมาท่องเที่ยวส่วนใหญ่ คือการเดินเล่นชมธรรมชาติมากที่สุด รองลงมา ได้แก่พักผ่อนรับประทานอาหาร ศึกษาระบบนิเวศของป่า เล่นน้ำตก ชมร่องรอยประวัติศาสตร์ และดูนก ส่วนใหญ่จะระบุว่า จะกลับมาเที่ยวอุทยานแห่งชาติอีก โดยให้เหตุผลว่า

ธรรมชาติสวยงาม และอากาศดี รองลงมาได้แก่ ใกล้เคียงบ้าน และหากมีโอกาส แหล่งดึงดูดและประทับใจที่อุทยานแห่งชาติแห่งนี้ ส่วนใหญ่ระบุว่า ทิวทัศน์ธรรมชาติสวยงามและบรรยากาศดีมากที่สุด

### ด้านความพึงพอใจต่อการให้บริการของอุทยานแห่งชาติ

1. การเข้าถึงอุทยาน สภาพเส้นทาง ระยะทางการเข้าถึงจากตัวจังหวัดถึงอุทยานฯ ส่วนใหญ่ตอบว่า พอใจ
2. การบริการข้อมูล การประชาสัมพันธ์ รายละเอียดการเดินทาง ละเอียดชัดเจน เข้าใจง่าย สามารถเดินทางไปถึง แม้จะไม่เคยไปมาก่อน ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
3. การบริการข้อมูลภายในอุทยานฯ รายละเอียดชัดเจน เข้าใจง่าย สามารถเดินทางไปถึง แม้จะไม่เคยไปมาก่อน ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
4. ป้ายอธิบายความหมายและป้ายสัญลักษณ์ สวยงามกลมกลืนกับธรรมชาติ เห็นได้ชัดเจน เข้าใจง่าย ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
5. ที่จอดรถยนต์ สะดวกสบาย กว้างขวาง และพอเพียงส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
6. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว สวยงามกลมกลืนธรรมชาติ ขนาด และการตกแต่งภายในส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
7. ทางเดินเท้า/เส้นทางเดินป่า มีป้ายบอกเห็นได้ชัดเจน เข้าใจง่าย กลมกลืนกับธรรมชาติและสามารถเดินได้สะดวกปลอดภัย ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
8. อาหาร รสชาติ ราคา คุณภาพ และความสะอาด ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
9. ห้องน้ำ-ห้องสุขา ความพอเพียง ความสะอาด และความกลมกลืนกับธรรมชาติ ส่วนใหญ่ตอบว่า พอใจ
10. ความสะอาดของสถานที่/ถังขยะ ความสะอาด จำนวนของถังขยะ และการจัดวางกลมกลืนกับธรรมชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
11. ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินในการมาท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
12. บ้านพัก ความสะอาดและความสวยงาม การตกแต่งกลมกลืนกับธรรมชาติ การตกแต่งเสริมเพื่อความสวยงาม และความสะดวกในการจองบ้านพัก ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
13. การบริการของเจ้าหน้าที่ การมีมนุษยสัมพันธ์ การบริการด้านข้อมูล รายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่พัก ความสุภาพอ่อนน้อม และความเต็มใจในการให้บริการ ส่วนใหญ่ตอบว่า พอใจ

14.ร้านขายของที่ระลึก การบริการ ราคา ความสวยงามของที่ระลึก และการใช้วัสดุในการผลิตเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ

15.กิจกรรมนันทนาการ เหมาะสมกับสถานที่ สนุกสนาน และความปลอดภัยส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ

16.ความสวยงามของธรรมชาติ ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจมาก

### 1) การใช้ประโยชน์จากพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

**อุทยานแห่งชาติภูผาทิพย์** การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ก่อนการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ เนื่องจากพื้นที่เป็นป่าไม้ จึงมีการใช้ประโยชน์โดยการเก็บหาของป่า เป็นแหล่งอาหารตามฤดูกาล เช่น เห็ด หน่อไม้ ซึ่งจะมีในช่วงฤดูฝน ประมาณเดือนมิถุนายนถึงสิงหาคมของทุกปี นอกจากนี้ยังมีสัตว์ป่าที่สามารถล่าได้อย่างเสรีตลอดปี ของป่าที่หาได้ส่วนใหญ่นำมาบริโภคนครวเรือน ไม่ได้นำไปขาย ชาวบ้านมีการตัดไม้ เพื่อนำมาสร้างบ้านเรือน เสาถ่านเพื่อใช้เอง ฤดูทำนา พื้นที่ส่วนใหญ่ต้องใช้ปลูกข้าว ไม่มีพื้นที่ในการเลี้ยงสัตว์ ชาวบ้าน สามารถนำวัวควายไปปล่อยไว้บนภูเป็นเวลาหลายวันเมื่อทำนาเสร็จจึงไปนำกลับลงมา เมื่อประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ ทำให้การคมนาคมสะดวก การหาของป่ามีบางอย่างที่ยังหาได้ เช่น เก็บเห็ดเก็บหน่อไม้ ส่วนการล่าสัตว์ไม่สามารถล่าสัตว์ได้เหมือนเมื่อก่อน วัว ควายก็ไม่สามารถนำมาเลี้ยงในพื้นที่อุทยานได้ ที่ดินทำกินที่เคยทำไร่ เลื่อนลอยบนภูก็ไม่สามารถทำได้ ทำให้ชาวบ้านรู้สึกว่สูญเสียที่ดินทำกินบางส่วน ส่วนที่ดินทำกินที่ติดพื้นที่อุทยานปัจจุบันสามารถทำกินได้ แต่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ดิน

**2) ผลกระทบด้านผลกระทบด้านบวกและลบของการการมีอุทยานแห่งชาติ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัด / ในพื้นที่**

**ผลกระทบด้านบวก** แบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้คือ

1. จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวเพิ่มขึ้น มีความเจริญมากขึ้น ถนนก็ดีขึ้น เดินทางสะดวกขึ้น เป็นสถานที่ท่องเที่ยวของคนในพื้นที่พาลูกหลานมาเที่ยว ญาติพี่น้องมาจากที่อื่น และนักท่องเที่ยวที่มาจากที่อื่น นอกจากนี้สร้างความภาคภูมิใจในชื่อเสียงของอุทยาน ซึ่งเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป เป็นการประชาสัมพันธ์ให้คนรู้จักว่ามีสถานที่ท่องเที่ยวสวยงาม

2. สร้างอาชีพสร้างรายได้ ชาวบ้านที่เป็นพ่อค้า แม่ค้า โดยเฉพาะงานจักรสานตะกร้า พลาสติกที่เป็นสินค้าหลักๆ ที่ขายในอุทยาน เมื่อมีคนมาท่องเที่ยวมากขึ้นรายได้ก็มากขึ้น

การสร้างงานให้กับคนในพื้นที่เนื่องจากทางอุทยาน ต้องจ้างคนงาน ทำให้คนในพื้นที่มีงานทำ เช่น เจ้าหน้าที่ทำความสะอาด เจ้าหน้าที่รักษาป่า และไฟฟ้าเป็นต้น

3. แหล่งเรียนรู้ด้านการศึกษา มีการฝึกอบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้าน เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ก็เพิ่มขึ้นเพราะคนรักษาและไม่ตัดไม้

ผลกระทบด้านลบ คือทำให้การดำรงชีวิตในเรื่องการทำมาหากินเปลี่ยนไป ในอดีตประชาชนสามารถหาของป่าล่าสัตว์ได้โดยเสรี แต่หลังจากได้ประกาศเป็นอุทยานก็ห้ามการล่าสัตว์ ส่งผลให้ชาวบ้านไม่สามารถล่าสัตว์ป่าได้อีก

ด้านที่ดินทำกินที่เคยทำไร่เลื่อนลอยบนภูก็ไม่สามารถทำได้ ทำให้ชาวบ้านรู้สึกว่าคุณเสียที่ดินทำกินบางส่วน ส่วนที่ดินทำกินที่ติดพื้นที่อุทยานปัจจุบันสามารถทำกินได้ แต่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกินที่เคยทำไร่เลื่อนลอยบนภูก็ไม่สามารถทำได้ ดินไม้ที่เคยตัดมาใช้ประโยชน์ก็ไม่สามารถตัดได้ ชาวบ้านคิดจะปลูกไม้ไว้ใช้เองตามไร่นา แต่ก็ไม่สามารถตัดได้ เนื่องจากบางส่วนเป็นพื้นที่รับผิดชอบของอุทยาน

### 3) การมีส่วนร่วมในการพัฒนา / ปรับปรุงอุทยานแห่งชาติ

อุทยานแห่งชาติภูผาทิบ ด้านประชาชนในพื้นที่ ก็ได้ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎระเบียบของทางอุทยานและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่น ไม่ตัดไม้ในเขตหวงห้ามไม่ล่าสัตว์ในเขตหวงห้าม และเมื่อมีการปลูกป่าหากขอความร่วมมือชาวบ้านก็จะร่วมแรงร่วมใจกันไปปลูกป่า โดยเฉพาะในวันสำคัญต่างๆ ส่วนผู้นำก็ประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนี้มีชาวบ้านต้องการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน การอนุรักษ์ ไฟไหม้ป่าและทุกๆเรื่อง เริ่มจากการทำแผนร่วมกันทั้งเจ้าหน้าที่อุทยาน

#### 4.4.2 อุทยานแห่งชาติภูพาน จ.สกลนคร

ผลการศึกษาจากแบบสอบถาม พบว่า นักท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติภูพาน กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุต่ำกว่า 21 ปี เดินทางมาจากสกลนครมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ นครพนม มหาสารคาม ขอนแก่น กาฬสินธุ์และร้อยเอ็ด ส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นนักเรียน/นักศึกษา รองลงมา ได้แก่ รับราชการ รับจ้างทั่วไป เกษตรกร พนักงานรัฐวิสาหกิจ พ่อค้า นักธุรกิจ และแม่บ้าน มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาทต่อเดือนมากที่สุด พาหนะที่ใช้ในการเดินทาง ส่วนใหญ่ใช้รถยนต์เช่าเหมาเป็นพาหนะในการเดินทางมาอุทยาน รองลงมา ได้แก่ ใช้รถยนต์ส่วนตัว และรถโดยสารประจำทาง

ด้านค่าใช้จ่ายในการเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูพาน ค่าอาหารและเครื่องดื่ม ส่วนใหญ่ใช้น้อยกว่า 200 บาท/คน/วัน จ่ายค่าพาหนะเป็นเงินน้อยกว่า 400 บาท/คน/วัน ค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น फिल्म ของที่ระลึก ฯลฯ เป็นเงินน้อยกว่า 300 บาท/คน/วัน

วัตถุประสงค์ของการมายังอุทยานแห่งชาติภูพานเพื่อทัศนศึกษา/เข้าค่ายพักแรม มากที่สุด รองลงมาได้แก่ศึกษาธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ได้รับการแนะนำให้มา

เที่ยวอุทยานแห่งชาติจากจากเหตุผลอื่นๆ มากที่สุด ลักษณะการมาเที่ยวส่วนใหญ่จะพักค้างคืน โดยพักบ้านพักของอุทยานแห่งชาติ มากที่สุด

กิจกรรมนันทนาการที่ทำ ระหว่างมาเที่ยวอุทยานแห่งชาติ คือ การศึกษาระบบนิเวศของป่ามากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ได้แก่ เดินเล่นชมธรรมชาติ พักผ่อนรับประทานอาหาร ดูพระอาทิตย์ ชมร่องรอยของประวัติศาสตร์ และเล่นน้ำตก โดยส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าธรรมชาติสวยงาม อากาศดี แหล่งท่องเที่ยวน่าสนใจ รองลงมาได้แก่ กิจกรรมมากมาย/สนุกสนาน เที่ยวยังไม่ทั่วถึง/ถ้ามีโอกาส การบริการที่ประทับใจ และพาครอบครัว/เพื่อนมาเที่ยวอีก แหล่งดึงดูดใจและประทับใจของนักท่องเที่ยวมากที่สุด คือ แหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ความสมบูรณ์ทางธรรมชาติ กิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจ และการบริการที่น่าประทับใจตามลำดับ และส่วนใหญ่จะระบุว่า จะกลับมาเที่ยวอุทยานแห่งชาติอีก

ด้านความพึงพอใจต่อการให้บริการของอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยว กับประเด็นคำถามจำนวน 16 ด้าน สรุปได้ดังนี้

1. การเข้าถึงอุทยาน สภาพเส้นทาง และระยะทางการเข้าถึงจากตัวจังหวัดถึงอุทยานฯ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
2. การบริการข้อมูล การประชาสัมพันธ์ รายละเอียดการเดินทางและอื่นๆ ละเอียดชัดเจน เข้าใจง่าย สามารถเดินทางไปถึงแม้จะไม่เคยไปมาก่อนนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
3. การบริการข้อมูลภายในอุทยานฯละเอียดชัดเจนเข้าใจง่าย สามารถเดินทางไปถึงแม้จะไม่เคยไปมาก่อนส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
4. ป้ายอธิบายความหมายและป้ายสัญลักษณ์ มีความสวยงามกลมกลืนกับธรรมชาติ และเห็นได้ชัดเจน เข้าใจง่าย ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
5. ที่จอดรถยนต์ สะดวกสบาย กว้างขวาง และพอเพียงส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
6. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว สวยงามกลมกลืนธรรมชาติ มีขนาดที่เหมาะสม และการตกแต่งภายในส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
7. ทางเดินเท้า/เส้นทางเดินป่า มีป้ายบอกเห็นได้ชัดเจน เข้าใจง่ายและสามารถเดินได้สะดวกปลอดภัยส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ และกลมกลืนกับธรรมชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจมาก
8. อาหาร รสชาติ ราคา คุณภาพ และความสะอาดส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
9. ห้องน้ำ-ห้องสุขา ความพอเพียง ความสะอาดส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ ส่วนความกลมกลืนกับธรรมชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจมาก
10. ความสะอาดของสถานที่/ถังขยะ ความสะอาด จำนวนของถังขยะ และการจัดวางกลมกลืนกับธรรมชาติส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ

11. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในการมาท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ ตอบว่าพอใจ

12. บ้านพัก ความสะอาดและความสวยงาม การตกแต่งเสริมเพื่อความสวยงาม และความสะดวกในการจองบ้านพักส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ ส่วนการตกแต่งกลมกลืนกับธรรมชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจมาก

13. การบริการของเจ้าหน้าที่ การมีมนุษยสัมพันธ์ การบริการด้านข้อมูล รายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่พัก ความสุภาพอ่อนน้อม และความเต็มใจในการให้บริการ ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจมาก

14. ร้านขายของที่ระลึก การบริการ ราคา ความสวยงามของที่ระลึก และการใช้วัสดุในการผลิตเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ

15. กิจกรรมนันทนาการ เหมาะสมกับสถานที่ สนุกสนาน และปลอดภัยส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ

16. ความสวยงามของธรรมชาติ ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจมาก

ข้อมูลของกลุ่มราษฎร องค์การบริหารส่วนตำบลและส่วนราชการอื่นๆ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูพาน กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุต่ำกว่า 21 ปี สถานภาพสมรส เป็นผู้อาศัยอยู่ในจังหวัดสกลนครมากที่สุด จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย / ประกาศนียบัตรวิชาชีพ มากที่สุด มีอาชีพรับจ้างทั่วไป มากที่สุด มีรายได้ไม่น้อยกว่า 4,000 บาทต่อเดือนมากที่สุด ระยะทางจากจุดเริ่มต้นเดินทางถึงอุทยานแห่งชาติ ต่ำสุดคือ 1 กิโลเมตร ระยะเดินทางของกลุ่มสูงสุด 700 กิโลเมตร และระยะเดินทางโดยเฉลี่ย คือ 12.81 กิโลเมตร ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการจ้างงานให้ปฏิบัติงานในอุทยานแห่งชาติ

นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อท่องเที่ยว และพักผ่อนหย่อนใจมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ทักทาย/เข้าค่ายพักแรม ประสบการณ์ในการมาอุทยานแห่งชาติแห่งนี้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ เคยมาเที่ยวที่อุทยานแห่งนี้กันแล้ว โดยมีลักษณะการมาเที่ยว แบบมาเช้า เย็นกลับมากที่สุด กิจกรรมที่ทำระหว่างมาท่องเที่ยวส่วนใหญ่ คือการเดินเล่นชมธรรมชาติมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ศึกษาระบบนิเวศของป่า ดูพระอาทิตย์ เล่นน้ำตก ชมร่องรอยของประวัติศาสตร์ และเที่ยวชมโบราณสถาน ส่วนใหญ่จะระบุว่า จะกลับมาเที่ยวอุทยานแห่งชาติอีก โดยให้เหตุผลว่าธรรมชาติสวยงาม อากาศดี เหมาะในการพักผ่อน รองลงมาได้แก่ ใกล้บ้าน /ถ้ามีโอกาส กิจกรรมท่องเที่ยว/ สนุกสนาน และการบริการที่ดี แหล่งดึงดูดและประทับใจที่มาอุทยานแห่งชาติแห่งนี้ ส่วนใหญ่ระบุว่าคือ มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ (ถ้าเสรี น้ำตกคำหอม ผานางเมิน ผาเสวย น้ำตกปรีชาสุขันต์ พระตำหนักภูพาน ทางฝิผ่าน ลานสาวเอ้ และค่ายเขาวงกต)

### ด้านความพึงพอใจต่อการให้บริการของอุทยานแห่งชาติ

1. การเข้าถึงอุทยาน สภาพเส้นทาง ระยะทางการเข้าถึงจากตัวจังหวัดถึงอุทยานฯ ส่วนใหญ่ตอบว่า พอใจ
2. การบริการข้อมูล การประชาสัมพันธ์ รายละเอียดการเดินทาง ละเอียดชัดเจน เข้าใจง่าย สามารถเดินทางไปถึง แม้จะไม่เคยไปมาก่อน ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
3. การบริการข้อมูลภายในอุทยานฯละเอียดชัดเจนเข้าใจง่าย สามารถเดินทางไปถึง แม้จะไม่เคยไปมาก่อน ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
4. ป้ายอธิบายความหมายและป้ายสัญลักษณ์ สวยงามกลมกลืนกับธรรมชาติ เห็นได้ชัดเจน เข้าใจง่าย ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
5. ที่จอดรถยนต์ สะดวกสบาย กว้างขวาง และพอเพียงส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
6. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว สวยงามกลมกลืนธรรมชาติ ขนาด และการตกแต่งภายในส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
7. ทางเดินเท้า/เส้นทางเดินป่า มีป้ายบอกเห็นได้ชัดเจน เข้าใจง่าย กลมกลืนกับธรรมชาติและสามารถเดินได้สะดวกปลอดภัย ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
8. อาหาร รสชาติ ราคา คุณภาพ และความสะอาด ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
9. ห้องน้ำ-ห้องสุขา ความพอเพียง ความสะอาด และความกลมกลืนกับธรรมชาติ ส่วนใหญ่ตอบว่า พอใจ
  10. ความสะอาดของสถานที่/ถังขยะ ความสะอาด จำนวนของถังขยะ และการจัดวางกลมกลืนกับธรรมชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
  11. ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินในการมาท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
  12. บ้านพัก ความสะอาดและความสวยงาม การตกแต่งกลมกลืนกับธรรมชาติ การตกแต่งเสริมเพื่อความสวยงาม และความสะอาดในการจองบ้านพัก ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
  13. การบริการของเจ้าหน้าที่ การมีมนุษยสัมพันธ์ การบริการด้านข้อมูล รายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่พัก ความสุภาพอ่อนน้อม และความเต็มใจในการให้บริการ ส่วนใหญ่ตอบว่า พอใจ
  14. ร้านขายของที่ระลึก การบริการ ราคา ความสวยงามของที่ระลึก และการใช้วัสดุในการผลิตเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
  15. กิจกรรมนันทนาการ เหมาะสมกับสถานที่ สนุกสนาน และความปลอดภัยส่วนใหญ่ตอบว่า พอใจ



16.ความสวยงามของธรรมชาติ ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ

### 1) การใช้ประโยชน์จากพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

อุทยานแห่งชาติภูพาน การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ก่อนการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ มีการใช้ประโยชน์โดยการเก็บหาของป่า เป็นแหล่งอาหารที่หาได้ตลอดปี โดยเฉพาะช่วงฤดูฝนสามารถล่าสัตว์ได้อย่างเสรีตลอดปี ส่วนใหญ่ของป่าและสัตว์นำมาบริโภคในครัวเรือน ไม่ได้นำไปขาย ชาวบ้านมีการตัดไม้ เพื่อนำมาสร้างบ้านเรือน เพล่าถ่านและทำเป็นฟืนเพื่อใช้เอง การใช้ประโยชน์จากที่ดิน มีการจับจองที่ดินทำกินเพื่อการทำนา นอกจากนี้ยังสามารถนำสัตว์เข้ามาเลี้ยงในพื้นที่อุทยานได้ หลังการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ มีการหาของป่าบางอย่างที่ยังหาได้ เช่น เก็บเห็ด เก็บหน่อไม้ หากบ และไข่มดแดงได้ ชาวบ้านไม่สามารถล่าสัตว์ได้เหมือนเมื่อก่อน และชาวบ้านสามารถนำสัตว์มาเลี้ยงในพื้นที่อุทยานได้ นอกจากนี้ที่ดินทำกินที่ติดพื้นที่อุทยานปัจจุบันสามารถทำกินได้ แต่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ ส่วนการตัดไม้มีน้อยลงเนื่องจากหลังประกาศเป็นอุทยานมีการห้ามตัดไม้

### 2) ผลกระทบด้านผลกระทบด้านบวกและลบของการการมีอุทยานแห่งชาติ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัด / ในพื้นที่

ผลกระทบด้านบวก แบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้คือ

1. จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยว ทำให้มีคนรู้จักแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น เป็นความภูมิใจของประชาชน และสัญลักษณ์ที่สำคัญของจังหวัด

2. การสร้างงานสร้างรายได้ ให้กับคนในพื้นที่เนื่องจากทางอุทยาน ต้องจ้างแรงงาน ทำให้คนในพื้นที่มีงานทำนอกฤดูการทำนา โดยเฉพาะตำแหน่งเจ้าหน้าที่ควบคุมไฟฟ้า นอกจากนี้ยังสร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน จากการขายของป่า ทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

3. แหล่งอาหารทางธรรมชาติ ชาวบ้านหาของป่าที่หาได้มากในช่วงฤดูฝน เช่น หน่อไม้ หวาย ผักหวาน ไข่มดแดง ส่วนของป่าที่มีตลอดทั้งปีคือ ยางไม้ ที่นำมาทำเป็นเชื้อไฟ ส่วนใหญ่นำมาใช้ในเองในครัวเรือน บางคนหาขายไม้ไปขาย

4. ความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ ป่าไม้ยังคงสภาพที่ดีมาๆ มีความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานได้ดี ในส่วนของการจับกุมชาวบ้านที่บุกรุกและตัดไม้ นอกจากนี้ยังมีการปลูกต้นไม้ในแนวกันพื้นที่อุทยาน ทำให้ต้นไม้เพิ่มขึ้น เมื่อป่าสมบูรณ์ เห็ดป่า กบ เขียด อึ่ง มีเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีแหล่งอาหารเพิ่มมากขึ้น ฝนก็ตกดีเพราะป่าเยอะ อากาศบริเวณอุทยานก็ดีตามไปด้วย หนองน้ำก็ไม่แห้ง สามารถเป็นแหล่งน้ำให้วัว ควายดื่มกินได้

5. แหล่งเรียนรู้ด้านการศึกษา ชาวบ้านยังมีความรู้เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ อีกทั้งยัง เข้าใจในประโยชน์ของป่า เนื่องจากได้รับการอบรมจากเจ้าหน้าที่ของอุทยาน

**ผลกระทบด้านลบ** คือทำให้การดำรงชีวิตในเรื่องการทำมาหากินเปลี่ยนไป ในอดีตประชาชนสามารถหาของป่าล่าสัตว์ได้โดยเสรี แต่หลังจากได้ประกาศเป็นอุทยานก็ห้ามการล่าสัตว์ ส่งผลให้ชาวบ้านไม่สามารถล่าสัตว์ป่าได้อีก บางคนที่มีอาชีพล่าสัตว์ป่าไปขายก็ไม่สามารถทำได้ ส่วนที่ดินทำกินที่ติดพื้นที่อุทยานปัจจุบันสามารถทำกินได้ แต่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ และไม่สามารถแสวงจบบางง้อที่ดินทำกินเพิ่มขึ้นได้อย่างเปิดเผยเหมือนในอดีต ทำให้เกิดปัญหาที่ดินทำกินไม่เพียงพอเนื่องจากจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นทุกวัน ประกอบกับพื้นที่อุทยานไม่มีอาณาเขตชัดเจนทำให้ชาวที่มีที่ดินติดกับพื้นที่อุทยานแสวงจบบางง้อเพื่อจบบางง้อที่ดินทำกินเพิ่มเติม ทำให้เกิดข้อขัดแย้งกันระหว่างเจ้าหน้าที่กับชาวบ้าน ต้นไม้ในป่าที่เคยตัดมาใช้ประโยชน์ก็ไม่สามารถตัดได้ แต่ก็ยังมีบางคนที่ยังลักลอบตัดไม้อยู่ไม้ที่ตัดส่วนใหญ่จะนำมาใช้เอง นอกจากนี้ยังมีหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อุทยาน ซึ่งไม่สามารถ มีสาธารณูปโภคได้ เช่น ไฟฟ้า ประปา หรือ ถนน

### 3) การมีส่วนร่วมในการพัฒนา / ปรับปรุงอุทยานแห่งชาติ

**อุทยานแห่งชาติภูพาน** ทางอุทยานแห่งชาติเป็นแกนนำในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง และประสานงานด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้านในการทำกิจกรรมต่าง ๆ และควรมีเวทีเปิดรับความคิดเห็นของชาวบ้านก่อนจะมีการออกกฎต่างๆ ด้านกฎหมาย และควรรู้แจ้งใช้ชาวบ้านทำความเข้าใจ

ด้านประชาชนในพื้นที่ ก็ได้ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของทางอุทยาน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ

#### 4.4.3 อุทยานแห่งชาติภูเก้า

นักท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติภูเก้า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นเพศหญิง มากกว่าเพศชาย มีอายุต่ำกว่า 21 ปี เดินทางมาจากขอนแก่นมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ หนองบัวลำภู เลยอุดรธานี และหนองคาย ส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นนักเรียน/นักศึกษา รองลงมา ได้แก่ รับจ้างทั่วไป รับราชการ เกษตรกร แม่บ้าน/พ่อบ้าน พนักงานรัฐวิสาหกิจ และพนักงานเอกชน มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาทต่อเดือนมากที่สุด มีระยะเดินทางน้อยกว่า 100 กิโลเมตร มากที่สุด พาหนะที่ใช้ในการเดินทาง ส่วนใหญ่ใช้รถยนต์ส่วนตัวเป็นพาหนะในการเดินทางมาอุทยาน รองลงมา ได้แก่ ใช้จักรยานยนต์ รถยนต์เช่าเหมา/รับจ้าง และรถโดยสารประจำทาง

ด้านค่าใช้จ่ายในการเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูเก้า ค่าอาหารและเครื่องดื่ม ส่วนใหญ่ใช้น้อยกว่า 200 บาท/คน/วัน จ่ายค่าพาหนะเป็นเงินน้อยกว่า 400 บาท/คน/วัน ค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น พิล์มของที่ระลึก ฯลฯ เป็นเงินน้อยกว่า 300 บาท/คน/วัน

วัตถุประสงค์ของการมายังอุทยานแห่งชาติภูเก้า เพื่อท่องเที่ยว/พักผ่อนหย่อนใจมากที่สุด รองลงมาได้แก่ อบรม/สัมมนา นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ได้รับการแนะนำให้มาเที่ยวอุทยานแห่งชาติ

ด้วยการมาเอง ลักษณะการมาเที่ยวส่วนใหญ่มาแบบเช้า เย็นกลับ ซึ่งถ้ามีการพักจะพักที่บ้านพักของทางอุทยาน มากที่สุด

กิจกรรมนันทนาการที่ทำ ระหว่างมาเที่ยวอุทยานแห่งชาติ คือพักผ่อนรับประทานอาหารมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การเดินเล่นชมธรรมชาติ ดูพระอาทิตย์ ศึกษาระบบนิเวศของป่า เล่นน้ำตก เที่ยวชมโบราณสถานและ คูณก โดยส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าชอบธรรมชาติและบรรยากาศดี รองลงมาได้แก่ใกล้บ้าน กิจกรรมสนุกสนาน และการบริการที่ดี แหล่งดึงดูดใจและประทับใจของนักท่องเที่ยวมากที่สุด คือ จุดชมวิว ทิวทัศน์ธรรมชาติ เขื่อน แหล่งตกปลา และส่วนใหญ่จะระบุว่า จะกลับมาเที่ยวอุทยานแห่งชาติอีก

ด้านความพึงพอใจต่อการให้บริการของอุทยานแห่งชาติของนักท่องเที่ยว กับประเด็นคำถามจำนวน 16 ด้าน สรุปได้ดังนี้

1. การเข้าถึงอุทยาน สภาพเส้นทาง และระยะทางการเข้าถึงจากตัวจังหวัดถึงอุทยานฯ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
2. การบริการข้อมูล การประชาสัมพันธ์ รายละเอียดการเดินทางและอื่นๆ ละเอียดชัดเจน เข้าใจง่าย สามารถเดินทางไปถึงแม้จะไม่เคยไปมาก่อนนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ตอบว่าพอใจ
3. การบริการข้อมูลภายในอุทยานฯละเอียดชัดเจนเข้าใจง่าย สามารถเดินทางไปถึงแม้จะไม่เคยไปมาก่อน ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
4. ป้ายอธิบายความหมายและป้ายสัญลักษณ์ มีความสวยงามกลมกลืนกับธรรมชาติ และเห็นได้ชัดเจน เข้าใจง่าย ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
5. ที่จอดรถยนต์ สะดวกสบาย กว้างขวาง และพอเพียงส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
6. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว สวยงามกลมกลืนธรรมชาติ มีขนาดที่เหมาะสม และการตกแต่งภายในส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
7. ทางเดินเท้า/เส้นทางเดินป่า มีป้ายบอกเห็นได้ชัดเจน เข้าใจง่าย กลมกลืนกับธรรมชาติและสามารถเดินได้สะดวกปลอดภัย ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
8. อาหาร รสชาติ ราคา คุณภาพ และความสะอาดส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
9. ห้องน้ำ-ห้องสุขา ความพอเพียง ความสะอาด และ ความกลมกลืนกับธรรมชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
10. ความสะอาดของสถานที่/ถังขยะ ความสะอาด จำนวนของถังขยะ และการจัดวางกลมกลืนกับธรรมชาติส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ
11. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในการมาท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ

12.บ้านพัก ความสะอาดและความสวยงาม การตกแต่งกลมกลืนกับธรรมชาติ การตกแต่งเสริมเพื่อความสวยงาม และความสะดวกในการจองบ้านพักส่วนใหญ่ตอบว่า พอใจ

13.การบริการของเจ้าหน้าที่ การมีมนุษยสัมพันธ์ การบริการด้านข้อมูล รายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่พัก ความสุภาพอ่อนน้อม และความเต็มใจในการให้บริการ ส่วนใหญ่ตอบว่า พอใจ

14.ร้านขายของที่ระลึก การบริการ ราคา ความสวยงามของที่ระลึกส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ ส่วนการใช้วัสดุในการผลิตเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นส่วนใหญ่ ตอบว่า เฉยๆ

15.กิจกรรมนันทนาการ เหมาะสมกับสถานที่ สนุกสนาน และปลอดภัยส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ

16. ความสวยงามของธรรมชาติ ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ มาก

ข้อมูลของกลุ่มราษฎร องค์การบริหารส่วนตำบลและส่วนราชการอื่นๆ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูเก้า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุระหว่าง 41-50 ปี สถานภาพสมรส เป็นคู่อาศัยอยู่ในจังหวัดหนองบัวลำภู จบการศึกษาระดับประถมศึกษา หรือเทียบเท่า มากที่สุด กลุ่มอาชีพไม่ได้ทำงาน/ว่าง มากที่สุด มีรายได้ต่อเดือน น้อยกว่า 4,000 บาท ระยะทางจากจุดเริ่มต้นเดินทางถึงอุทยานแห่งชาติต่ำสุดคือ 1 กิโลเมตร ระยะเดินทางของกลุ่มสูงสุด 8 กิโลเมตร และระยะเดินทางโดยเฉลี่ย คือ 5.12 กิโลเมตร ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการจ้างงานให้ปฏิบัติงานในอุทยานแห่งชาติ

นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อท่องเที่ยว และพักผ่อนหย่อนใจมากที่สุด รองลงมาได้แก่ แวะมาเพราะเป็นทางผ่าน ประสบการณ์ในการมาอุทยานแห่งชาติแห่งนี้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ เคยมาเที่ยวที่อุทยานแห่งนี้กันแล้ว โดยมีลักษณะการมาเที่ยว แบบมาเช้า เย็นกลับมากที่สุด กิจกรรมที่ทำระหว่างมาท่องเที่ยวส่วนใหญ่ คือพักผ่อนรับประทานอาหาร มากที่สุด ส่วนใหญ่จะระบุว่า จะกลับมาเที่ยวอุทยานแห่งชาติอีก โดยให้เหตุผลว่าธรรมชาติสวยงาม และบรรยากาศดี แหล่งดึงดูดและประทับใจที่มาอุทยานแห่งชาติแห่งนี้ ส่วนใหญ่ระบุว่า จุดชมวิว บรรยากาศดี มากที่สุด

#### ด้านความพึงพอใจต่อการให้บริการของอุทยานแห่งชาติ

1. การเข้าถึงอุทยาน สภาพเส้นทาง ระยะทางการเข้าถึงจากตัวจังหวัดถึงอุทยานฯ ส่วนใหญ่ตอบว่า พอใจ

2. การบริการข้อมูล การประชาสัมพันธ์ รายละเอียดการเดินทาง รายละเอียดชัดเจน เข้าใจง่าย สามารถเดินทางไปถึง แม้จะไม่เคยไปมาก่อน ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ

3. การบริการข้อมูลภายในอุทยานฯ รายละเอียดชัดเจน เข้าใจง่าย สามารถเดินทางไปถึง แม้จะไม่เคยไปมาก่อน ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ

4. ป้ายอธิบายความหมายและป้ายสัญลักษณ์ สวยงามกลมกลืนกับธรรมชาติ เห็นได้ชัดเจน เข้าใจง่าย ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ

5. ที่จอดรถยนต์ สะดวกสบาย กว้างขวาง และพอเพียงส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ

6. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว สวยงามกลมกลืนธรรมชาติ ขนาด และการตกแต่งภายในส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ

7. ทางเดินเท้า/เส้นทางเดินป่า มีป้ายบอกเห็นได้ชัดเจน เข้าใจง่าย กลมกลืนกับธรรมชาติ และสามารถเดินได้สะดวกปลอดภัย ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ

8. อาหาร รสชาติ ราคา คุณภาพ และความสะอาด ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ

9. ห้องน้ำ-ห้องสุขา ความพอเพียง ความสะอาด และความกลมกลืนกับธรรมชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ

10. ความสะอาดของสถานที่/ถังขยะ ความสะอาด จำนวนของถังขยะ และการจัดวางกลมกลืนกับธรรมชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ

11. ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินในการมาท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ

12. บ้านพัก ความสะอาดและความสวยงาม การตกแต่งกลมกลืนกับธรรมชาติ การตกแต่งเสริมเพื่อความสวยงาม และความสะดวกในการจองบ้านพัก ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ

13. การบริการของเจ้าหน้าที่ การมีมนุษยสัมพันธ์ การบริการด้านข้อมูล รายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่พัก ความสุภาพอ่อนน้อม และความเต็มใจในการให้บริการ ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจมาก

14. ร้านขายของที่ระลึก การบริการ ราคา ความสวยงามของที่ระลึก และการใช้วัสดุในการผลิตเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจ

15. กิจกรรมนันทนาการ เหมาะสมกับสถานที่ ส่วนใหญ่ตอบว่า พอใจ ส่วนสนุกสนานและความปลอดภัยส่วนใหญ่ ตอบว่า เฉยๆ

16. ความสวยงามของธรรมชาติ ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ ตอบว่า พอใจมาก

### 1) การใช้ประโยชน์จากพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

อุทยานแห่งชาติภูเก้า ก่อนการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ เนื่องจากพื้นที่เป็นป่าไม้ และเขื่อน จึงมีการใช้ประโยชน์โดยการเก็บหาของป่า เช่น เห็ด หน่อไม้ ซึ่งจะมีในช่วงฤดูฝน ประมาณเดือนมิถุนายนถึงสิงหาคมของทุกปี นอกจากนี้ยังมีสัตว์ป่าที่สามารถล่าได้ตลอดปี ของป่าที่หาได้ส่วนใหญ่นำมาบริโภคในครัวเรือน มีการขายบ้างหากเพื่อนบ้านมาขอซื้อ บางครั้งมีการนำของป่าไปแลกเปลี่ยนกับเพื่อนบ้าน หรือหมู่บ้านใกล้เคียง อดีตนอกจากการหาของป่าแล้ว ยังมีการตัดไม้เพื่อนำมาสร้างบ้านเรือน เผาถ่านเพื่อใช้เองและขายบ้าง และการตัดไม้มาขาย มีการทำไร่เลื่อนลอยบนภู เช่น การปลูกข้าวโพด ถั่ว และแตงโม การใช้ประโยชน์จากเขื่อนในอดีต มีการหาจับสัตว์น้ำเพื่อนำมาบริโภคในครัวเรือน และนำไปแลกเปลี่ยนกับหมู่บ้านใกล้เคียง มีการแปรรูปปลาเป็นปลาร้าเพื่อการบริโภค และนำไปแลกข้าว หลังการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ มีการใช้ประโยชน์ในด้านการศึกษา เช่น การเข้าค่ายพักแรม ค่ายลูกเสือ ของเยาวชนและนักเรียน ซึ่งเป็นนักเรียนที่อยู่ในเขตพื้นที่ใกล้เคียง หรือติดกับพื้นที่อุทยาน นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวของคนในพื้นที่พาลูกหลานมาเที่ยวในวันหยุด ชาวบ้านที่ยึดอาชีพเป็นพ่อค้า แม่ค้าก็ขายของได้เมื่อมีคนมาท่องเที่ยว ปัจจุบันไม่มีการตัดไม้และเผาถ่านเพื่อขาย การห้ามล่าสัตว์ซึ่งมีการปรับและจับ ประกอบกับมีเจ้าหน้าที่คอยดูแลรักษาและปลูกป่าเพิ่มทำให้มีป่าไม้เพิ่มขึ้น การหาปลาสามารถหาได้ตลอดปี ยกเว้นช่วงฤดูวางไข่ ในหน้าฝน ที่ทางอุทยานจะทำหุ้नลอยเพื่อแสดงอาณาเขตห้ามการจับสัตว์น้ำ โดยหมู่บ้านที่มาใช้ประโยชน์จากหาปลาในเขื่อนคือหมู่บ้านที่ติดกับพื้นที่เขื่อน เช่น หมู่ที่ 4, 5, 6, และหมู่ที่ 10 หมู่บ้านอื่นๆ ที่ไม่ได้ยึดติดริมน้ำก็มาหาปลาเหมือนกัน นอกจากนี้มีกลุ่มแม่บ้านที่ทำการแปรรูปปลา และทำเป็นสินค้า OTOP ซึ่งมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป คือ กลุ่มบ้านโกลกลาง บ้านท่าศิลา บ้านท่าลาด และบ้านหนองเรือ มีการรับซื้อปลาจากชาวบ้านที่หาปลามาได้และนำไปแปรรูปเป็น ปลาแห้ง ปลาแดดเดียว ปลาต้ม และหม่ำปลา มีการนำผลิตภัณฑ์ไปออกร้านตามเทศกาลต่างๆที่ภาครัฐจัดขึ้น เช่นงานแสดงสินค้า OTOP และงานใหม่ซึ่งเป็นงานประจำปีของจังหวัดขอนแก่น เป็นต้น

2) ผลกระทบด้านผลกระทบด้านบวกและลบของการการมีอุทยานแห่งชาติ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัด / ในพื้นที่

ผลกระทบด้านบวก แบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้คือ

1. จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวเพิ่มขึ้น มีความเจริญมากขึ้น การคมนาคมสะดวก คนในพื้นที่พาลูกหลานมาเที่ยวในวันหยุด และปัจจุบันมีกิจกรรมท่องเที่ยวการล่องแพ ซึ่งจัดขึ้นโดยเทศบาลโนนสัง

2. **สร้างอาชีพสร้างรายได้** ชาวบ้านที่ยึดอาชีพเป็นพ่อค้า แม่ค้าก็ขายของได้ เมื่อมีคนมาท่องเที่ยวมากขึ้นรายได้ก็มากขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างงานให้กับคนในพื้นที่เนื่องจากทางอุทยาน ต้องจ้างคนงาน ทำให้คนในพื้นที่มีงานทำ เช่น เจ้าหน้าที่ทำความสะอาด เจ้าหน้าที่รักษาป่า และไฟฟ้าเป็นต้น

3. **แหล่งเรียนรู้ด้านการศึกษา** เช่น การเข้าค่ายพักแรม ค่ายลูกเสือ ของเยาวชนและนักเรียน ซึ่งเป็นนักเรียนที่อยู่ในเขตพื้นที่ใกล้เคียง หรือติดกับพื้นที่อุทยาน เป็นแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ มีกิจกรรมที่สร้างความรู้ให้คนในชุมชนเป็นสถานที่ฝึกอบรมและให้ความรู้ในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ

**ผลกระทบด้านลบ** แบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้คือ

1. **ด้านการดำรงชีวิต** ในอดีตประชาชนสามารถล่าสัตว์ได้โดยเสรี แต่หลังจากปี พ.ศ. 2528 ทางอุทยานได้ประกาศเขตห้ามการล่าสัตว์ในเขตอุทยาน ส่งผลให้ชาวบ้านไม่สามารถล่าสัตว์ป่าได้อีก เนื่องจากหลังการประกาศเป็นอุทยานมีข้อห้าม โดยเฉพาะเรื่องการล่าสัตว์ซึ่งมีการปรับและจับ ประกอบกับจำนวนสัตว์ที่ลดลง ทำให้การจับสัตว์ป่าลดลงแต่ก็ยังมีจับอยู่บ้าง เช่น นก หนู ของป่าที่ยังหาได้ตลอดมา คือ หน่อไม้และเห็ด แต่ก็ลดจำนวนลงมากในปัจจุบัน

2. **ด้านที่ดินทำกิน** ซึ่งชาวบ้านที่มีที่ดินทำกินติดเขตพื้นที่อุทยานรู้สึกว่ามีผลกระทบมากโดยการเกิดความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่กับชาวบ้าน เนื่องจากชาวบ้านที่ทำกินมาเป็นเวลานานมากแล้วก่อนหน้าที่จะมีการประกาศเป็นอุทยานในปี พ.ศ. 2528 ชาวบ้านจึงมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและมั่นใจว่าที่ดินทำกินของตนอยู่นอกเขตพื้นที่อุทยาน แต่เมื่อมีการประกาศเป็นเขตอุทยานและมีการปักเขตแดนของอุทยานหลังการประกาศเป็นอุทยาน มีการปักเขตแดนเข้าไปในพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน ทำให้ไม่สามารถมีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกินได้ ชาวบ้านจึงรู้สึกไม่พอใจ แต่สามารถทำกินในพื้นที่ได้ ส่วนการทำไร่เลื่อนลอยบนภูเขาไม่สามารถทำได้อีกเลยหลังการประกาศเป็นอุทยาน

### 3) การมีส่วนร่วมในการพัฒนา / ปรับปรุงอุทยานแห่งชาติ

**อุทยานแห่งชาติภูเก้า** ด้านประชาชนในพื้นที่ ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของทางอุทยานและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดอบรมการอนุรักษ์ธรรมชาติ เข้าร่วมโดยกลุ่มเยาวชน และผู้นำชุมชน เมื่อมีการปลูกป่าไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานใดหากขอความร่วมมือชาวบ้านก็จะร่วมแรงร่วมใจกันไปปลูกป่า โดยเฉพาะในวันสำคัญต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะปลูกในวันสำคัญช่วงฤดูฝน นอกจากนี้ยังมีประเพณีบวชป่าที่ชาวบ้านจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี เพื่อเป็นการอนุรักษ์ป่า และป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า สร้างจิตสำนึกการรักษป่าแก่ประชาชนในพื้นที่

## บทที่ 5

### สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

#### 5.1 สรุปผลการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (เขื่อน) และอุทยานประวัติศาสตร์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากการคำนวณหาศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑน์กุ่มข้าว จังหวัดกาฬสินธุ์ ปรากฏว่าได้ค่าคะแนน เท่ากับ 2.83 ซึ่งอยู่ในระดับ H ซึ่งแสดงว่า พิพิธภัณฑน์กุ่มข้าว จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง

จากการคำนวณหาศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท จังหวัดอุดรธานี ปรากฏว่าได้ค่าคะแนน เท่ากับ 2.75 ซึ่งอยู่ในระดับ H ซึ่งแสดงว่า อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท จังหวัดอุดรธานี เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง

จากการคำนวณหาศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ปรากฏว่าได้ค่าคะแนน เท่ากับ 2.81 ซึ่งอยู่ในระดับ H ซึ่งแสดงว่า อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง

#### 5.2 ข้อเสนอแนะการเพิ่มศักยภาพในการพัฒนารูปแบบการผลิตสินค้าของที่ระลึกเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

นักท่องเที่ยวได้เสนอแนะในการนำวัสดุอื่นๆ ที่สามารถนำมาผลิตเป็นของที่ระลึกและแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ดังนี้

1. โขบวบ ใบตอง หยวกกล้วย เส้นใยจากต้นกล้วย ก้านกล้วย เชือกกล้วย
2. รัมไหม เศษผ้าไหม รัมไหม (ผลิตภัณฑ์โปรตีนจากไหม)เส้นไหม
3. เมล็ดพืช ฟางข้าว ใบไม้ต่างๆ เศษผ้าฝ้าย ผ้าไหม เศษหนัง
4. กระจาดที่ไม่ใช่แล้ว ขวดพลาสติก เศษโลหะ เศษเหล็ก
5. ฝักไหม แก่นไม้สา ลากไม้เพ็ก เศษไม้(เนื้อแข็ง)
6. หิน หินกรวด หินทราย ดินเหนียวคุณสมบัติพิเศษ
7. เส้นใยจากต้นหมากและต้นมะพร้าว
8. เกล็ดปลา ก้างปลา
9. ไม้ตาล (ลำต้น ก้าน ใบ)
10. กระจาดจากต้นหม่อน
11. ป่านศรนารายณ์



12. ไม้ก้ามปู
13. ย่านลิเภา
14. เครื่องปั้นดินเผา
15. ไบยางพารา
16. วัสดุจากข้าวโพด
17. หญ้าแฝก
18. สมุนไพรไทย
19. ผักตบชวา
20. หินศิลาแลง

#### ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

##### ด้านการผลิต

1. ของที่ระลึกที่มีการผลิตและจำหน่ายอยู่แล้ว ควรมีการพัฒนาคุณภาพของรูปแบบและความประณีตของแต่ละขั้นตอนให้มากขึ้น

##### ด้านการตลาด

1. ควรมีการพัฒนา รูปแบบของบรรจุภัณฑ์ไปพร้อมกับการผลิตของที่ระลึกเพราะจะเป็นการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์เหล่านั้น ทั้งเรื่องของคุณค่า ราคา ความปลอดภัย และการขนส่งได้อีกด้วย

2. ควรมีการจัดสถานที่ให้มีความเหมาะสมมากขึ้น เช่น การจัดวางผลิตภัณฑ์ การให้แสง-สีรวมทั้งการแต่งกายของผู้ขายให้สอดคล้องกับเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

##### ส่วนราชการ

1. ปัจจุบันส่วนราชการมีการสนับสนุนทางด้านผู้ผลิต, ผู้ขาย มากขึ้นและเห็นเป็นรูปธรรมดังจะเห็นได้จากการนำผลิตภัณฑ์ไปแสดงในห้างสรรพสินค้าชั้นนำ การจัดงานผลิตภัณฑ์ในภูมิภาคต่างๆ แต่ควรจะมีการเพิ่มการนำเสนอในสื่อหลายๆด้านให้มากขึ้น

### 5.3 สรุปผลการวิจัยอุปสงค์ของการท่องเที่ยวด้วยวิธีการเดินทาง และมูลค่าทางนันทนาการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

#### 5.3.1 อุปสงค์ของการท่องเที่ยวด้วยวิธีเดินทาง

จากการศึกษาอุปสงค์การท่องเที่ยวด้วยวิธีเดินทางระดับบุคคลและระดับเขตพบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่ออุปสงค์ของการท่องเที่ยว หรือความต้องการเดินทางมาท่องเที่ยวแหล่ง

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับบุคคลขึ้นกับ ต้นทุนการเดินทางแบบคิดค่าเสียโอกาส ณ อัตราค่าจ้างเต็มเวลา และต้นทุนการเดินทางแบบคิดค่าเสียโอกาสแบบ 1/3 ของอัตราค่าจ้าง อายุ และสถานภาพสมรส ในส่วนของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่ออุปสงค์ของการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับเขตพบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 3 แห่งมีปัจจัยที่สามารถแสดงความสัมพันธ์ต่ออุปสงค์การท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแต่ละแห่งและสามารถใช้อธิบายได้ดีที่สุดคือ ตัวแปรต้นทุนในการเดินทางที่ไม่คิดต้นทุนเวลา (TRAV)

### 5.3.2 มูลค่าทางนันทนาการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากประเมินมูลค่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีมูลค่ามากที่สุดจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 3 แห่ง คือ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขาพนมรุ้ง โดยมีมูลค่าเท่ากับ 2,383,023,788.94 บาท รองลงมาคือ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภูมู่ข้าว และแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภูพระบาท โดยมีมูลค่าเท่ากับ 306,126,143.21 บาท และ 121,109,764.20 บาท ตามลำดับ

### 5.3.3 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้มีข้อเสนอแนะซึ่งสามารถจำแนกได้เป็นข้อเสนอแนะบทบาทภาครัฐในการอนุรักษ์ และข้อเสนอแนะในแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว

#### 1) บทบาทภาครัฐบาลในการอนุรักษ์

ในส่วนของภาครัฐบาล ได้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามที่กล่าวไว้ข้างต้นต้องคอยกำกับดูแลให้พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังคงไว้ซึ่งความสวยงามและความสมบูรณ์ และประชาสัมพันธ์ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวท่องเที่ยวอย่างอนุรักษ์ ไม่สร้างความเสียหายและก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมแก่พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน

#### 2) แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว

จากการศึกษาจะเห็นว่าโดยทั่วไปนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาที่อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดที่ใกล้เคียง ดังนั้นจึงควรหาแนวทางในการส่งเสริมนักท่องเที่ยวที่มีภูมิลำเนาที่ห่างไกลจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 3 แห่ง ให้เดินทางมาท่องเที่ยว โดยส่งเสริมผ่านทาง การโฆษณาประชาสัมพันธ์ หรือการจัดทริปหรือแพคเกจท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประเทศไทยโดยหน่วยงานของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องโดยตรงเป็นผู้ดำเนินโครงการร่วมกับประชาชนในพื้นที่ โดยกลุ่มเป้าหมายอาจเน้นที่กลุ่มนักเรียนนักศึกษาโดยอาจเป็นตัวกลางในการอำนวยความสะดวกในเรื่องของการให้ข้อมูลหรือประสานงานในการจัดทัศนศึกษาของ

สถาบันการศึกษา หรือกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความต้องการเดินทางไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแต่บุตรหลานมีข้อจำกัดทางด้านเวลาในการพาผู้สูงอายุไปเที่ยว

### 5.3 ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมและส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

#### 5.3.1 อุทยานแห่งชาติภูพาน มีแนวทางเพื่อให้เกิดการพัฒนา 5 ส่วนดังนี้คือ

ส่วนที่หนึ่ง ต้องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจเพิ่มขึ้น เช่นมีสวนสัตว์ และปรับปรุงฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเดิม เช่น การทำป้ายประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้ชัดเจน

ส่วนที่สอง ต้องการพัฒนาแหล่งบริการข้อมูลท่องเที่ยว เช่น มีเจ้าหน้าที่ ทำหน้าที่เป็นไกด์บริการข้อมูลตามแหล่งท่องเที่ยว หรือตามจุดสำคัญต่างๆ

ส่วนที่สาม จัดให้มีโครงการพัฒนาและการเรียนรู้ที่น่าสนใจ เช่น โครงการทัวร์เก็บเห็ด โครงการสร้างฝายแม้ว โครงการฝึกอบรม สร้างจิตสำนึก การอนุรักษ์ และโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

ส่วนที่สี่ มีกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์จากป่าร่วมกัน

ส่วนที่ห้า ต้องการแก้ไขปัญหาพื้นที่ทำกินกับเขตอุทยานให้มีความชัดเจน

#### 5.3.2 อุทยานแห่งชาติภูผาเทิบ แบ่งออกเป็น 5 ส่วน คือ

ส่วนที่หนึ่ง การพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว เช่นการคมนาคม กระเช้าลอยฟ้าเพื่อข้ามหุบเขาถ้ำพระ

ส่วนที่สอง การจัดสรรงบประมาณจัดการเรื่องปัญหาไฟป่า

ส่วนที่สาม จัดทำเขตพื้นที่อุทยานอย่างชัดเจน เพื่อป้องกันการบุกรุกของชาวบ้าน และจัดตั้งคณะกรรมการเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์เรื่องกฎกติกา หรือข่าวสารที่อุทยานต้องการสื่อสารกับชาวบ้าน

ส่วนที่สี่ จัดให้มีโครงการ/กิจกรรมสร้างจิตสำนึก/ หวงแหน/การอนุรักษ์

ส่วนที่ห้า การเลิกเก็บค่าธรรมเนียมค่าเข้าชมอุทยานจากชาวบ้านที่ และให้ลดค่าธรรมเนียมในการเที่ยวชมอุทยานกับคนนอกพื้นที่

#### 5.3.3 อุทยานแห่งชาติภูเก้า แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่หนึ่ง ต้องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีศักยภาพมากขึ้น เช่น บ้านพักรับรอง ห้องประชุมที่ดีและมีมาตรฐาน ลานจอดรถ

ส่วนที่สอง การปรับปรุงภูมิทัศน์ด้วยการปลูกไม้ดอกบริเวณอุทยานแห่งชาติ ปลูกบัวแดง หรือบัวขาวริมน้ำ ปลูกต้นไม้ขึ้นต้นข้างถนนให้สวยงามและเป็นร่มเงา เช่น ปลูกต้นอินทนิล ซึ่งมีความทนทาน ปลูกง่าย เวลาไม้ดอกก็จะสวยงามและสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

ไฟล์นี้ download มาจาก dric.nrct.go.th  
โดย ศราวุธ วรรณสิน  
เมื่อ 07/08/2557 10:03:08

## บรรณานุกรม

กรมศิลปากร. 2535. **อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท**. ฝ่ายเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ หน่วยศิลปากรที่ 7 กองโบราณคดี. กรุงเทพฯ.

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542. **หนังสือเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่อง วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดอุดรธานี**. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรมศิลปากร.

คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2538. **โครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศกรณีภาคใต้**. มปท.

คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2547. **คู่มือการจัดจำแนกเขตท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. บริษัท เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชัน จำกัด.

ชุนหเดช พรหมเสริม. 2546. **แผนปฏิบัติการกิจกรรมการท่องเที่ยว**. มปท.

ทรงพล อุปชิตกุล และคณะ. 2549. **รายงานการวิจัย เรื่องการเพิ่มศักยภาพในการพัฒนารูปแบบการผลิตสินค้าของที่ระลึกเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ธรรมรัตน์ ทองเรือง. 2545. **76 จังหวัด ประเทศไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ธารบัวแก้ว.

นเร ขอจิตต์เมตต์. 2550. **Packaging & Design** เสกสรรปั้นแต่งบรรจุภัณฑ์. กรุงเทพฯ: ฐานการพิมพ์นวน้อย บุญวงษ์. **หลักการออกแบบ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

บรรชัย สืบตั้งซ์. 2535. **ปัจจัยที่มีต่อความรู้ความตระหนักและพฤติกรรมเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเทศบาลเมืองขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2545. **โครงการศึกษาแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงราย พะเยา แพร่ น่าน**. มปท.

บุญธรรม กิจปรีดาพิสุทธิ์. 2546. **สถิติเพื่อการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักท์

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2548. **อุตสาหกรรมท่องเที่ยว ธุรกิจที่ไม่มีวันตายของประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: ซี.พี.บุ๊ก สแตนดาร์ด,

- บุญเลิศ ศุกคิดถ. 2526. การสื่อสารในสังคม. เอกสารสอบชุดวิชามนุษย์กับสังคม หน่วยที่ 11- 15 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. พิมพ์ครั้งที่ 4. นนทบุรี : ป.สัมพันธ์พานิช.
- ณรงฤทธิ หวังพัฒนาพาณิชย์. 2546. พฤติกรรมและความพึงพอใจการท่องเที่ยวแบบผจญภัยของนักท่องเที่ยวในกรณีศึกษาโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จังหวัด นครนายก. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ประภาเพ็ญ เวสารัชช. 2528. รายงานการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เพ็ญศรี เจริญวานิชและนิติพล ภูตะ โขติ. 2541. การพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ:กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวใน 5 จังหวัด คือ ขอนแก่น นครราชสีมา บุรีรัมย์ เลย และ อุบลราชธานี. ขอนแก่น. มปท.
- เพ็ญศรี เจริญวานิช และคณะ. 2547. รายงานการวิจัย เรื่องการพัฒนาตลาดสินค้าของที่ระลึกเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พิชญ วงษ์เกษม.(2548). การศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตป่าอนุรักษ์ภูพระบาท อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี. (รายงานผลการวิจัย). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ภัทรฤดี สุพัฒน์โสภณ และคณะ. 2547. รายงานการวิจัย เรื่องการพัฒนาศักยภาพสินค้าของที่ระลึกเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2546. การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. มปท.
- ยศ สันตสมบัติและคณะ. 2544. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการจัดการทรัพยากร. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์พันพบุรีการพิมพ์.
- รวมแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติทั่วประเทศ. วนสารพิเศษ. สำนักงานวนสาร กรมป่าไม้
- รุจิรา วิวัฒน์มนัสกุล. 2542. การศึกษาศักยภาพของพื้นที่ในค่ายเปรมติณสูลานนท์ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ลำไย หงษ์สิงห์. 2541. การศึกษาศักยภาพของเขื่อนอุบลรัตน์ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. ภาควิชา วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วินิจ วีรยางกูร. 2532. การจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ.
- วิมล จิโรจพันธ์ และคณะ. 2548. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. สำนักพิมพ์แสงดาว : กรุงเทพฯ
- วรรณพร วนิชชานุกร. 2540. นิเวศท่องเที่ยว: การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทรพณ์ศิลป์.

วรรณกาญจน์ เอกฉันท. 2545. อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง: เล่ม 2 ชุดอุทยานประวัติศาสตร์.  
บริษัท ทีชซิ่งทอยส์ จำกัด. กรุงเทพมหานคร.

วรรณกาญจน์ เอกฉันท. 2545. อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ.

เสถียร เศษประทีป. 2524. องค์ประกอบการเผยแพร่นวัตกรรม. วารสารนิเทศศาสตร์ ปี 2524.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2544. โครงการศึกษาเพื่อทำแผนปฏิบัติการพัฒนา  
อุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งชาติ ในช่วง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9  
(พ.ศ. 2545-2549). มปท.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2542. รายงานขั้นสุดท้ายการดำเนินการ  
เพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ.

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2548. โครงการศึกษาและกำหนดดัชนีชี้วัด  
มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. มปท.

สมบัติ ภายจนกิจ. 2544. นันทนาการและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์  
มหาวิทยาลัย.

สุพรชัย มั่งมีสิทธิ์. 2535. การศึกษาการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการจัดการป่าชุมชนในโครงการ  
ขององค์กรพัฒนาเอกชน: ศึกษากรณีโครงการป่าชุมชนที่ริเริ่มโดยศูนย์พัฒนาหมู่บ้านชนบท  
แบบผสมผสาน อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.  
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุรพล จันทราปัดย์. 2532. หลักและวิธีดำเนินงานส่งเสริมการป่าไม้. วนศาสตร์ชุมชนสำหรับ  
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้. ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์: อักษร  
สยามการพิมพ์.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. 2545. รวบรวมบทความวิจัยการท่องเที่ยว. โดยบทความของ  
หนึ่งหทัย ขอผลกลาง: สถานการณ์และกระบวนการใช้สื่อเพื่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวในภาค  
ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. โรงพิมพ์ พี.เอส.พริน: นนทบุรี.

สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์. ม.ร.ว. . 2540. ปราสาทเขาพนมรุ้ง .พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์  
มติชน.

ศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2540. โครงการศึกษาเพื่อทบทวนแผนพัฒนาการ  
ท่องเที่ยวภาคอีสานขอนแก่น : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ขอนแก่นการพิมพ์. ศูนย์วิจัยป่าไม้.

อนงค์ พัฒนจักร. 2535. การมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษาหมู่บ้าน  
ห้วยม่วง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย  
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อรุณศักดิ์ กิ่งมณี และคณะ. 2542 นำชมอุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท.กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์(1977) จำกัด.

อุดม บัวศรี และคณะ. 2532. การท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Kasperson, R. E. and Breitbank M.1974.Participation,Decentralization and Advocacy Planning.Resource Paper No.25.Washington D.C : Association of American Geographers.

จังหวัดมุกดาหาร. (ออนไลน์). (อ้างเมื่อ 13 ธันวาคม 2550). จาก

<http://www.rd.go.th/mukdahan/84.0.html>

จังหวัดอุดรธานี. (ออนไลน์). (อ้างเมื่อ 12 ธันวาคม 2550). จาก

<http://www.udonthaniprovence.com/>

ท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์. (ออนไลน์). (อ้างเมื่อ 12 ธันวาคม 2550).จาก

<http://www.thai-tour.com/thai-tour/Northeast/Buriram/data/area.htm>

ท่องเที่ยวจังหวัดหนองบัวลำภู. (ออนไลน์). (อ้างเมื่อ 11 ธันวาคม 2550).จาก

[http://www.tourthai.com/province/nong\\_bua\\_lamphu/](http://www.tourthai.com/province/nong_bua_lamphu/)

ผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจของจังหวัดบุรีรัมย์. (ออนไลน์). (อ้างเมื่อ 13 ธันวาคม 2550).จาก

<http://www.thaitambon.com/Tambon/tprdlist.asp?ID=410101>

ผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจของจังหวัดมุกดาหาร.(ออนไลน์). (อ้างเมื่อ 14 ธันวาคม 2550).จาก

<http://www.thaitambon.com/Tambon/tprdlist.asp?ID=310701>

ผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจของจังหวัดหนองบัวลำภู. (ออนไลน์).(อ้างเมื่อ 13 ธันวาคม 2550).จาก

<http://www.thaitambon.com/Tambon/tprdlist.asp?ID=390112>

ผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจของจังหวัดอุดรธานี.(ออนไลน์).(อ้างเมื่อ 13 ธันวาคม 2550).จาก

<http://www.thaitambon.com/Tambon/tprdlist.asp?ID=490101>